YÖN
HAFTALIK GAZETE

DEMİREL FEYZİOĞLU İKİLİSİ VE

SINIF MÜCADELESİ

Yıl : 6 – Sayı : 206 10 MART 1967 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖNE

ÇERKEZ ETEM ÜZERİNE...

Bu sütunlarda yayınlanan bir okuyucu mektubuna cevap teşkil eden yazıyı, 1967 Türkiyesinde hâlâ Çerkez Etem savunucuları bulunduğunu gösteren ilgi çekici bir belge olarak yayınlıyoruz:

Sayın Cemal Atılgan,

Bu memlekette bir Atatürk Kanunu mevcut odukça, yakın maziye ait tarihî hakikaterin meydana çıkmasına imkân hâsıl olamaz. Kanunlar, ölenleri korumakla değil, yaşayanlara hizmet için vaz ve tedvin olunur. İşte bunun acı bir misali:

Arkadaş, Çerkez Etem bir hain değildir. Bu Kurtuluş Savaşında bu vatana en büyük hizmeti görenlerin yanıbaşındadır. Çerkez Etem olmasaydı, âsiler tedip ve tenkil edilemezdi. Âsiler Ankarayı ele geçirir. Meclis dağıtılır talan ve katliâm yaparlardı. Ben, Yozgat mürettep süvari alayında uzun müddet bu tediplere fiilen iştirak eden bir zabitim. Onun bu yoldaki iddiası mahzı hakikattir. Çünkü âsiler bir çığ gibi büyüyor ve ilerliyordu. Bir takım cahil hocalar halkı isyana teşvik ediyor bize de siz geleceğinize Yunanlılar gelsin, siz dinimizi kaldıracaksınız diyorlardı. Ellerindeki bayrakların direklerine Kur'anı Kerimi asarak, davul - zurna çalarak ve sık sık tehdide de başvurarak Halife kuvveti topluyorlardı. Zabitlere de ken dilerine iştirak için teklifte bulunuyorlardı. Bunlar, pekçoğu dağlardan inmiş eşkiyalardan ve bir takım cahil fırsatçı kimselerden teşekkül ettiği için itimat ve itibar göremiyorlardı. Bu âsiler, harbin sonuna kadar devam etti. Bu sebeple. Çerkez Etem'den Allah razı olsun demek lâzımdır. Çünkü, bu çapulcu âsileri tedip etmese idi. Ankara'da topyekûn bir katliâma şahit olacaktı.

Çerkez Etem'in kardeşleri Yunanistan'da bir kitap neşretmişler, bunu ele geçirip okumuş olsaydık pek çok hakikatleri öğrenebilirdik.

Çerkez Etem'in maiyetinde her sınıftan zabitler de mevcuttu Kuvayı Seyyare, o zamana göre küçümsenecek bir kuvvet değildi. Yunan ileri hareketlerini bile tevkife muktedir oluyordu. En dar zamanlarda yetişen kuvvet bu oluyordu Çerkez Etem ve maiyeti ağlaya ağlaya düşmanı yarıp arkasına geçtiler. Önden Yunanlılar arkadan bizimkiler ateş edince siz olsaydınız ne yapacaktınız? Tabiî böyle bir âkıbet karşısında...

Rafet Paşa. Etem'in üzerine gönderildi. Fakat ateş etmedi ve ettirmedi. Çerkez Etem'in böyle bir âkıbete uğramasına vatan ve milletini seven, namuslu ve şerefli bir zabit ve memleket evlâdı taraftar olmamıştır. Bu bir hakikattir. Mustafa Kemal Paşa bile, onun arkasından ne kadar ağlansa azdır, demiştir. Etem, Meclise girdiği zaman millî kahraman diye alkışlandığı günler ne çabuk unutuldu. Millî Mücadelenin ilk anlarında Garpte en büyük ümidimiz o olmuştu. Çerkez Etemin kuvveti yalnız, bir Çerkez müfrezesinden ibaret değildir Rumelili Parti Pehlivan müfrezesi. jandarma ve piyade zabitleriyle muhtelif suretle toplanmış ahenkli, cesur, disiplinli başarılı, hatırı sayılır bir kuvvetti. Bunu kimse inkâr edemez. Çerkez Etem. Çerkezlerin en asil ailelerindendir. Dine, devlete, millete sâdıktırlar. Üç kardeşin üçü de askerdir ve Millî Mücadeleye üçü de hizmet etmiştir. Çerkez Etem'in arkadaşlarından biri de Diyarbakır'lı Binbaşı Hacı Şükrü'dür. İlk kuvayı Milliye kumandanlarından biridir.

Balıkesir'de Grup Kumandanı olan Kâzım Özalp, Yunanlılara hiç mukavemet etmeden, elindeki kuvvetlerin dağılmasına sebep oldu. 17 bin silâh düşman eline geçti. Balıkesir, Bursa sukut etti. Halbukı bu arazide, senelerce tutunmak ve harb etmek mümkündü. Özalp canını kurtarmak için Eskişehire iltica etmekten başka bir şey düşünmedi. Kendisi Divanıharbe sevkedilecekti. Himaye edip kurtardılar.

Bidayette Mecliste muhaliflere sığınarak Müdafai Milliye Vekâletini onlar vasıtası ile ele geçirdi. Sonra da onlara ihanet etti. Çerkez Etem'e de «Sen bu sağırın emrü kumandasını kabul etme. Beni iste» diye tahrikte bulunan gene Özalp'tır

Bu memleket bidayette çetelerin himmetiyle kuruldu. Bu çeteler, askerî bir disipine giremez ve bir askerî kıta halinde iş göremezdi. Etem, İsmet'in emri atına girmek istemedi. Adana Cephesinde jandarma yüzbaşısı Ali Ratip Sinan Paşa namı ile maruf çete de askerî birliğin emir ve kumandasına girmek istemedi ve isteyemezlerdi de. Çünkü çetelerin hizmet ve muvaffakıymetlerini bir kısım askerler çekememeye başlamışlardı. Hazıra konanlar, Ankara'da toplanan tufeyliler, türediler, avareler, kulaktan kulağa saltanatı yıkıp yerine vâris olmak hevesine düşmüşlerdi. Halbuki Anadoluya geçen zabitlerin kafasında devleti değiştirmek, Cumhuriyet ilân etmek fikri yoktu Sâdece Yunanlıları defetmek emel ve arzusu vardı. Gaye bu idi, maalesef bazı askerlerin ihtirasa kapılması, vatan ve millete çok pahalıya mal oluyor. Ve şimdilik bu kadar.

Çerkez Etem, kardeşi vasıtasıyla Mecliste cereyan edenlere vâkıftı. Cumhuriyet ilân etmek propagandası son zamanlarda hissedilmişti. Yalnız Çerkezler değil, Kürtler, Türkler de buna karşı idi. Anadoludaki, hattâ Şarktaki bütün isyanlar bu yüzden doğmuştu. Ne yazık ki bu isyanlarda bu kadar insan kaybolmuştu.

Kim ne derse desin bu millet muhafazakârdır. Meşrutî idareye taraftardı, ama cumhuriyeti aslâ istememişlerdi. Çerkes Etem'i tasfiye etmek istemeleri de bundan ileri geliyordu Çerkezler, öteden beri hılâfete daha sâdıktılar. Memleket içinde tam bir serbestlik mevcut olsa hiç şüphe etmeyin ki, bu millet cumhuriyete değil, hilâfete rey verecektir. Ben kendimi elimle asarım eğer bu yanlış çıkarsa. Tabiî korku, baskı bugün için buna imkân vermiyor. Bu halk, cumhuriyet ilânından bugüne kadar gelip geçen idarelerin hiç birinden de memnun olmamıştır. Devletin siyasî hayatında benliğini istismara yeltnen zümrenin menfaatine kul ve köle olmak hiç kimsenin hoşuna gidecek bir istek değildir. Cumhuriyet ilân edildiğinden bugüne kadar rejim, hep korku içinde yaşıyor ve yaşatılmak isteniyor. Böyle isteksiz bir gidişin sonu ne getirir? Orasını izaha lüzum yoktur. Bu millet Adalet Partisinden de ağzının tadını aldı, ümitleri suya düştü ondan beklediğini de elde edemedi, şimdi yeis içinde yuvarlanıyor. Selâm ve hürmetler efendim.

Hidayet Dönmez Çiğdemli
(Emeki Subay)

BİR ANI

Yıl 1964. Bir Amerikalı binbaşı, Ankara dolaylarındaki bir elektronik muhabere bölüğünü teftiş etmek ister. Bölük nöbetçi âmiri yüzbaşı, Amerikalı subaya değil bölüğü teftiş etmek, nizamiyeden içeri adımını atmak hak ve yetkisine sahip olmadığını hatırlatır. Amerikalı, bir işgal kuvvetleri kumandanı edası ile direnir, israr eder. Sabrı taşan Türk yüzbaşı da silâhını çeker. Bu defa Amerikalı tehdide kalkışınca, yüzbaşı silâhını ateşler. Amerikalı subay, selâmeti kaçmakta bulur.

Kaçan Amerikalı binbaşı, durumu Amerikan makamları aracılığı ile zamanın yetkili kişisine bildirir. Sayın yetkili kişi, yanına adı geçen Amerikalı subayı ve Türk ve Amerikan yüksek rütbeli subayları alarak olayın geçtiği bölüğe gelir... Türk yüzbaşıyı bizzat sorguya çeker ve ona şunu der:

«Evlâdım, sen nasıl bu şekilde hareket edersin? Senin silâhını, yiyeceğini, giyeceğini, malzemeni kim veriyor? İnsan hiç emdiği memeyi ısırır mı?»

Neticede Amerikalı binbaşı ile Türk yüzbaşı barıştırılırlar, el sıkışırlar. Türk yüzbaşı, acele bir tâyinle Doğu'ya gönderilir ve mesele böylece kapanır.

Erdoğan GÜLTEKİN

TEDİRGİN AYDINLARA

Son zamanlarda, özellikle 10 Ekim 1965 seçimlerinden bu yana, öğretmen ve diğer aydınlar kitlesi üzerinde baskı olarak korku havası yaratmak isteyen türedi, sandıktan ve kasadan çıkma sayın politikacılar boy gösterir oldu aydınların yollarında.

Bu türedi politikacılar Doğudaki soyguncu gibi paraya, pula değil, doğrudan doğruya öğretmenliğe, aydınlığa, bilime ve yeni kuşaklara çatmanın sarhoşluğu içinde tıpkı yarasa gibi, karanlığın, gericiliğin ve devrim düşmanlığının özlemini çekiyorlar.

Sözüm ona 1946'dan bu yana politika ile uğraşan bu aydın ve öğretmen düşmanlarının 1950 - 1960 dönemindeki azgınlıklarının önünü ancak ak devrim alabilmiş idi.

On yıllık dönemde politik güçlerinin doruğuna ulaşan ve karanlık köşelerinde Arabistan, Türkistan özlemi çekenler, geçmiş günlerin hayâliyle bir sürelik otçul yaşamdan ve öbeklendikleri kümenin alt ve üst kademelerinin bir kısmını ellerine geçirdikten sonra yeniden musallat olmaya başladılar aydınlara.

Ne var ki, öbeklendikleri toplulukta üst ve alt kademeleri tutmaları onların eski güçlerini geri verememişse bile durumu bir parçacık olsun kurtarmış gibi göstermekteyse de onlar geçmiş günlerin yeniden geleceğine inanmakta ve ona göre örgütlenmekten geri kalmamaktadırlar. Gel gör ki, özlem, özlem, özlem... Neyin? Uyandırıcıları kösteklemenin, ilerici güçleri yermenin, sindirmenin ve kısacası tarihsel bir olayın tekzibi.

Görülür ki ilk devrim hareketlerinden bu yana «türlü - çeşitli» kılıklar altında görünen bu çamur atıcılar, güçlülüklerine karşın alt edilemez değillerdir. Bununla beraber Türk toplumu ensesine yapışan asalaklardan bir türlü kurtulamamaktadır. Kurtulamadığımız için de tarihin her devrinde, bugün de olduğu gibi, köklü bir yapısal sorun olarak uğraştırmaktadır devrimcilleri.

Bunun için yollara düşen aydınlar, düşünürler, eğiticiler, yazarlar, demokratik yöntem ve ilkelere karşın, demokrası savunucularınca (!) ayaklar altına alınan ilkelerle hergün iftira çamurlarına hedef oldukları için kendilerini savunmaktan tutuculuk ve gericilikle yeterince uğraşma olanağı bulamamaktadırlar.

Tekrarlıyalım ki her dönemde olduğu gibi devrimcilerin işi: Atatürk ilkelerine ve 1961 Anayasamıza karışan, eski benzerlerinden daha da büyük bir düğüm durumuna getirilmiştir.

Giderek devrimcilik düşünü, aydınların savunma ve kendilerini temize çıkarma gibi kısır ve bireysel davranışlardan öte bilinçli ve toplu bir davranışı zorunlu kılmaktadır. Bu da pısırıklık diye tanımlıyabileceğimiz kentsoylu biçimli davranışlara kesinlikle son vermek demektir.

Anadolu insanının gülmeyi unutmuş dudaklarına gülücüğü getirmek, kaderini değiştirmek büyük bir kendini düşünmezlik istiyor. Her şeyden önce «türlü çeşitli» politikacıların oyunlarını göğüsleyerek Türk halkının yıllardır çektiklerinin birazcığına olsun katlanmak gerekmektedir.

Tahsin SÜLÜKÇÜ

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES: Her türlü yazışma için adres : P. K. 512 — İstanbul
Ankara Bürosu: Emekli Sandığı İşhanı Kat: 4-401/Kızılay (Temsilci : İlhami Soysal). Telefon : 17 69 89
İstanbul Bürosu: Mollafenârî Sok. 30/32 Çağaloğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. 6 aylık (26 sayı) 30 TL. 3 aylık (13 sayı) 15 TL.
Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2.5 liradır.

İLÂN: Beher sütunda santimi 25 TL.dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

YÖN HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

DEMİREL-FEYZİOĞLU EKİBİNİN SINIF MÜCADELESİ!

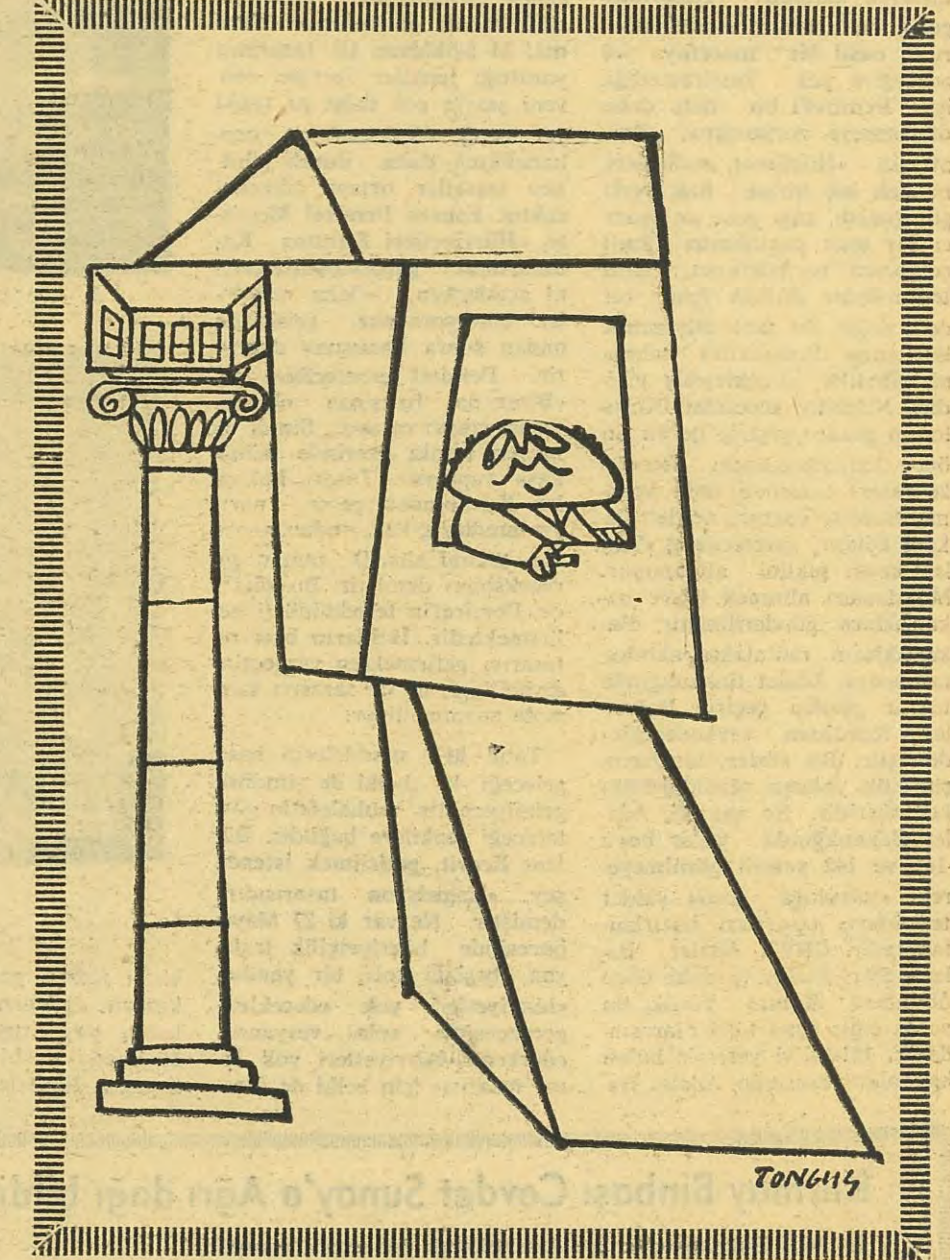
«Sınıf Kavgası, Atatürkçülüğe aykırıdır» diyen Demirel-Feyzioğlu ikilisi, ideolojik plânda şiddetli bir sınıf kavgası yürütmektedir. Demirel, açık açık söylemiştir: «Bugünkü mücadele, partilerin ötesinde iki cephe arasındadır». Demirel, kendi bulunduğu cepheye «Demokrasi Cephesi» adını vermektedir. «Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı», Demirel ekibinin her türlü sosyal eleştiriyi reddeden sahte bir demokrasiden yana olduğunu açıkça gösterdiğine göre, bu cepheye «İşbirlikçiler» cephesi demek, gerçeğe daha uygun düşecektir. Bunların karşısında ise, «Filipin tipi demokrasi istemiyoruz» diyen ve «Bağımsız Türkiye» özlemi çeken gruplar yer almaktadır. İşbirlikçiler, kendilerine çıkan herkese komünist damgasını vurmayı geleneklestirdiklerinden, bu gruplar, İşbirlikcilerin gözünde «Komünist Cephe» yi teşkil etmektedir.

Cephelere yakıştırdığı adların komikliği bir yana bırakılırsa, Demirel'in tahlili esasta doğrudur. Türkiyede bugün, parti farklarının ötesinde, gerçekten iki cephe vardır ve mücadele bu iki cephe arasındadır.

Sol milliyetçiliğin güçlenmesi, şimdiye kadar çeşitli siyasî partilere dağılmış bulunan komprador-ağa-tefeci takımını bilinçlendirmiştir. Güvenlik içinde zenginleşme sigortasını, bu takım, emperyalizme iyice yaslanmakta görmektedir. Emperyalizm de, ancak onlara dayanarak, borusunu öttürebileceğini gayet iyi bilmektedir. Bu sebeple, sol milliyetçi akımların, gerek emperyalist çevrelerde, gerekse komprador-tefeci takım içinde yarattığı korku, emperyalizm ile işbirlikçiler arasındaki ittifakı perçinlemiştir. Böylece, köhne düzeni her ne pahasına olursa olsun korumaktan yana olan bir cephe teşekkül etmiştir. İktidarın başı, bu gruplaşmaya «Demokrasi Cephesi» demektedir.

Demirel pek şaşacaktır ama, parti ayırımlarını hiçe sayarak, sınıfî plânda ileri sürdüğü görüş, hayli «marksist» bir anlayışa dayanmaktadır. Molière'in Monsieur Jourdain'inin bilmeyerek kırk yıl «nesir» konuşması gibi, Demirel de bilmeyerek marksizm yapmaktadır. Temsil ettiği sınıfları bu köhne düzeni düzeltmek ve değiştirmek isteyen güçlere karşı, tek bir cephe içinde mücadeleye çağırmaktadır.

Doğrusu, Demirelci cephe, bu mücadelesinde önemli başarılar kaydetmiştir. Sağ ve sol arasında bir süre tereddütten sonra, CHP içindeki tutucu sınıfların liderliğini seçen Feyzioğlu, peşindekilerle birlikte Demirelci cepheye iltihak etmiştir. Bu cephe şimdi CHP içinde, işbirlikçi sınıflar hesabına, amansız bir sınıf mücadelesi yürütmektedir. McCarthy metodları ile çalışan İşbirlikçiler Cephesi, komünizm korkusunu sömürerek, milliyetçileri bölmeye, parçalamaya ve şaşırtmaya çalışmaktadır. AP Sözücüsü **Prof.** Aydın Yalçın, İnönü'yü Sokarno, Kerensky ve Benes'in akıbetine uğrayabileceğini söyleyerek tehdit etmektedir. Son Havadis'teki yeni yazısında, bu listeye Musaddık'ın adını da eklemiştir. Bir zamanlar Menderes iktidarına karşı güçbirliği kurmaya çalışan Prof. Yalçın, İşbirlikçiler Cephesine karşı milliyetçilerin güçbirliği yapmasını isteyen Ecevit ekibini, 81 komünist partisinin Moskova Bldirisinde yer alan «ortak cephe» tavsiyesini uygulamakla suçlamaktadır! İşbirlikçiler, vukufla ileri sürdükleri 81 komünist partisinin bildirisinden esinlenerek «ortak cephe» yi çoktan kurmuşlardır, ama milliyetçilerin de onlara karşı güçbirliği yapmasından fenahalde telâşlandıkları için, «Sakın birleşmeyiniz, birleşmek komünistliktir» diye kıyameti koparmaktadırlar. Kendileri, **öteki siyasî partiler içindeki** «beşinci kol» larıyla, İşbirlikçi bir cephe yaratacaklardır, sonra da yavuz hırsız örneği, «Vay, karşımızda cephe kurmak istiyorlar, bu, Moskova oyunudur» şantajına başvuracaklardır.

Demirelci cephenin Feyzioğlu kanadı, bu şantajı CHP içinde uygulamaktadır. O kadar ki, Filipin demokrasisi hayaliyle, CHP'nin tamamını Demirel cephesine çekmek için çaba gösteren Feyzioğlu, «Biz atılırsak, CHP'yi ele geçirmek isteyen komünistlerin işi kolaylaşır» diyebilmektedir. McCarthy metodlarına pek yatkın çıkan bu eski hürriyetçi profesörün, İnönü'ye dolaylı bir cevap teşkil eden sözleri şöyledir: «Aşırı sağ tehlikesi gibi, bir aşırı sol tehlikesinin de mevcut olduğunu görüp söyleyenleri CHP'den uzaklaştırırlarsa, hedeflerine daha kolay varabileceklerini uman aşırı sol tahrikçilerinin oyunlarını görememek için insanın, gözlerini inatla ve sımsıkı kapamış olması gerekir». İnönü, gözlerini «inatla ve sımsıkı» kapamıştır, Feyzioğlu'nun uyanıklığı olmasa, komünistler CHP'yi neredeyse ele geçireceklerdir!

İşbirlikçiler Cephesi, McCarthy metodlarıyla yürütülen bu sınıf kavgasının baskısıyla, CHP içindeki «beşinci kol» unun partiye hâkim olabileceği, hiç değilse sola açılışı durdurabileceği inancındadır. İşbirlikçiler için, ortanın solu ekibinde endişeler ve şüpheler yaratmak, onu, kendisini savunma zorunda bırakmak dahi büyük bir avantajdır. Bu sebeple, içten ve dıştan, McCarthy'ci baskıyı arttırmaktadırlar.

İnönü geçen haftanın sonunda, partililerle yaptığı konuşmada, bu kaba oyunu, bir kurmay açıklığı ile gözler önüne sermiştir: **«Onlar (AP), bize kendi şâhitleri olarak, bu partililerimizi (Feyzoğluları) gösteriyorlar, onların sağladıkları haksız silâhları bizim bağrımıza dayıyarak bizi teslim almak istiyorlar. Bunu başarabileceklerini de ümit ediyorlar. O takdirde, gerçekte arzuladıkları rejime daima karşı koymuş en güçlü kaleyi yıkabileceklerini sanıyorlar».**

Bununla beraber, CHP yöneticilerinin durumun vehametine uygun bir kararlılık ve sür'atle, «Truva Atı» na karşı tedbir alma yolunda olduklarını söylemek güçtür. Kaleyi içeriden fethederek, emperyalizme ve işbirlikçilerine teslim etmek çabasında bulunan «Truva Atı» nın, sadece grup yönetiminden uzaklaştırılmasını, esaslı bir tedbir gibi görmektedirler. Unutulmaktadır ki, «Truva Atı» nı CHP içine yerleştiren güçler, muazzam iç ve dış destekleriyle, memlekette iktidardadırlar. CHP'yi Filipin demokrasisinin tahterevalli partisi hâline getirebilmek için her türlü çabayı harcamaya kararlıdırlar. Bu sebeple, yönetim görevlerinden uzaklaştırılmış bir «Truva Atı», kalenin içinde kaldığı sürece, faaliyetlerini —belki de daha rahat bir biçimde— sürdürebilecektir. En azından, işbirlikçilerin kaleyi fethetme ümitleri canlı kalacaktır. Kalenin güvenliği, beşinci kol faaliyetlerinin durdurulmasını ve işbirlikçilerin ümitlerinin kesinlikle boşa çıkarılmasını gerektirmektedir. Onun içindir ki, «Truva Atı» nın bir an önce kapı dışarı edilmesi zorunludur. Üstelik, «Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Tasarısı» ile Filipin demokrasisini kurma yolunda esaslı bir adım atılmak istenmektedir. Kalenin bugünkü güvensiz durumunun, Anayasayı rafa kaldırmak isteyenleri cesaretlendirdiği açıktır. Bu sebeple «Truva Atı» nın fırlatılıp atılması, Sokarno rüyası gören İşbirlikçiler Cephesine, karşılarında sağlam bir mücadele cephesi bulacaklarını ispatlamanın ve belki de onları niyetlerinden caydırmanın ön şartı olmaktadır.

Kurtuluş Savaşının en kritik günlerinde, Çerkez Etem'i yenmeden Yunanı yenmenin mümkün olmıyacağını gören ve ayni anda ikisine karşı savaş vermekte tereddüt etmeyen İsmet Paşa, bu gerçekleri herkesten iyi bilme durumundadır.

Doğan Avcıoğlu

Sunay'ın uyarması üzerine, «Terör Tasarısı» konusunda Başbakan Demirel tereddüde düştü

İnönü'nün uyarmaları, basının tepkisi ve hukukçuların yazıları, ünlü «Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma» tasarısı konusunda, Sunay'ın harekete geçmesine ve tasarının yumuşatılmasını istemesine yol açmıştır. Esasen bazı kuvvet kumandanları da çok sert bir tasarıya karşıdır. Yukarıdan gelen bu uyarma, esasen tasarının nasıl bir maceraya yol açacağını pek kestiremediği, için, Demirel'i bir defa daha düşünmeye zorlamıştır. İnönü'nün «Hükümet, endişelerimizden hiç birine hak verir görünmedi, ama gene de uyarıcı bir tesir yaptığımızı ümit ediyorum ve hükümet, ifrat tedbirlerine gitmek için bir defa değil, iki defa düşünmek lüzumunu duyacaktır» tahmini, şimdilik gerçekleşmiş gibidir. Nitekim Bakanlar Kurulunun gözden geçirip de bir an önce kanunlaşmasını istediği 26 tasarı arasında ünlü koruma tasarısı yoktur. Adalet Bakanı Dinçer, gazetecilere, «Taslak kesin şeklini almamıştır. Mütalaaları alınmak üzere bakanlıklara gönderilmiştir. Bakanlıkların mütalaası alındıktan sonra, Adalet Bakanlığında tekrar gözden geçirip Bakanlar Kuruluna sevkedeceğiz» demiştir. Bu sözler, tasarının, şimdilik yokuşa sürüldüğünün belirtileridir. Ne var ki, Adalet Bakanlığında yıllar boyu -141 ve 142 yeterli görülmeyerek- «solculuğa karşı şiddet tedbirleri» tasarıları hazırlanmaktadır. CHP'li Adalet Bakanı Sırrı Atalay ve daha önce Abdülhak Kemal Yörük, bu yolda çığır açan kişiler arasındadır. 141-142'yi yetersiz bulan bakanlar sâyesinde, Adalet Bakanlığında solu yok etme amacı güden ve çoğu biribirine benzeyen bir sürü tasarı hazırlanmıştır. Şimdi basında açıklanan, bu sürüyle tasarıdan sâdece bir tanesidir ve Dinçer'in Adalet Partisi Grubunda açıkladığı son tasarı değildir. Bakanlığın «solla mücadele arsenalinde» daha bir sürü tasarı yatmaktadır. İhtimal ki açıklanan ilk tasarının yarattığı tepkiler üzerine, «ehveni şer»in çok daha az tepki yaratacağı düşüncesiyle, cephanelikten daha ılımlı görünen tasarılar ortaya çıkarılacaktır. Esasen Demirel Meclis'te, «Hürriyetleri Koruma Kanunu»nun gerçekleştirileceğini açıklarken, «Daha maddeleri bilmiyorsunuz, gelsin de ondan sonra konuşun» demiştir. Demirel gazetecilere de, «Biraz da hakşinas olunuz, tasarı çıksın ortaya... Şimdi olmayan zemin üzerinde münakaşa yapılıyor. Tasarı Bakanlar Kurulundan geçer, parti grubundan çıkar, ondan sonra son şeklini alır. O zaman göreceksiniz» demiştir. Bu sözler de, Demirel'in tereddüdünü belirtmektedir. İktidarın başı ne tasarıyı getirmekten vazgeçtim diyebiliyor, ne de tasarıyı kuvvetle savunabiliyor.

Tabii ki maddelerin nasıl geleceği -ki belki de şimdilik gelmiyecektir- muhalefetin göstereceği tepkilere bağlıdır. Bülent Ecevit, getirilmek istenen şey, «Engizisyon tasarısıdır» demiştir. Ne var ki 27 Mayıs öncesinde hürriyetçilik taslayan «beşinci kol», bir yandan «hürriyetleri yok edecekler» gerekçesiyle sola veryansın ederken, «hürriyetleri yok etme tasarısı» için belki de, Ecevit'in Konya gezisiyle çok yakından ilgilenen kendi «muktedir» paşalarını rencide eder düşüncesiyle, bir şeyler söylemekten dikkatle kaçınmaktadır. Hatta Mobil, Shell, B.P. ve Caltex'in sevgilisi ve Feyzioğlu'nun mutemet adamı Çelikbaş, tasarıyı hafife alan beyanlarda bulunmaktadır. AP iktidarının gönülden arzuladığı tasarıyı yumuşatıp yumuşatmaması, hatta tasarıdan tamamen vazgeçip vazgeçmeyişi, CHP'deki «beşinci kol»un gücüyle orantılı olacaktır. Bu sebeple, CHP içindeki «beşinci kol»un gücü, 1961 Anayasasının geleceğini tâyin edecek bir unsur hâline gelmektedir. «Beşinci kol»un gücü de, İnönü ve Merkez yöneticilerinin, ona karşı takınacakları tutum ile sıkı sıkıya ilgilidir. CHP'de gelenekleşmiş sayılan «işi oluruna bırakma» tutumu, işbirlikçileri güçlendirecektir; enerjik bir davranış, iktidarı belki de Filipin demokrasisi kurma hayallerinden -hiç değilse bir süre için- vazgeçirecektir. Bu bakımdan, CHP içindeki kavga, Türkiyenin kaderini çizecek bir önem taşımaktadır.

Beyşehir Kongresinde Bülent Ecevit
Samimiyetine inandırabiliyor

Beyşehir Kongresinde Prof. Feyzioğlu
Kıbrıs dâvasında Amerikayı savundu!

ORTANIN SOLUNA YUH!..

CHP içindeki «beşinci kol», Çerkez Etem örneği bir küstahlığın son örneğini, Beyşehir İlçe Kongresi dolayısiyle vermiştir. «Ben Sekizlerin özüyüm, kendisiyim» diye çalım satan Konya Milletvekili İhsan Kabadayı'nın tertipleriyle, Feyzioğlu ekibi, Beyşehir'de bir kuvvet gösterisi düzenlemeye yeltenmiştir. Kuvvet gösterisi, «beşinci kol»u gerçek yüzüy'e göstermek bakımından yarar'ı olmuştur. Hüdaî Oral, «İnönü, millî petrol, Kıbrıs'a çıkarma» derken yuhalanmıştır. Kabadayıcıların, İnönü'yü mü, yoksa Oral'ı mı yuhaladıkları belli olmamıştır. Daha sonra Oral, «Buradan ortanın solunu benimseyerek ayrılıyoruz» demiştir, «biz benimsemiyoruz» yankısını almıştır. Hüdai Oral'ın arkasından, **«Ne söylerlerse söylesinler, bu iman her türlü kiri akıtır»** diye alkış toplayan Orhan Öztrak'ın konuşması bitince, Prof. Turan Güneş, Beyşehir Kongresinin Kurultay kararlarına aykırı düşen, ortanın solu aleyhindeki gösterilerini tekrar kürsüye getirmiştir:

Güneş — Bazı sesler duydum, biz ortanın solunda değiliz diye. Bu arkadaşlar, herhalde başka partiden misafirdirler...

Kalabalık — Hayır, Halk Partiliyiz...

Güneş — Öyleyse ortanın solundasınız.

Kalabalık — Hayır ortanın solunda değiliz!

İ. Kabadayı — Sosyalist değiliz demek istiyorlar.

Güneş — Sen sus!

Biraz sonra, ortanın solu hakkındaki görüşlerini anlatırken, «Sekizlerin özüyüm» diyen Beyşehirli İhsan Kabadayı da şunları söyleyecektir: **«Ortanın solu, CHP'nin rengidir, menevişidir, boyasıdır, ama, yerken, içerken, yatarken söyleyebileceğimiz bir şey değildir».**

Ortanın solu aleyhindeki bu davranış, bir yandan gövde gösterisi yapmak isteyen, öte yandan da fazla açığa düşmekten pek korkan «Ç.E.P. lideri»nin renkten renge girmesine yol açıyordu. Feyzioğlu, hem pastasını yemek isteyen, hem de pastası bitecek diye endişelenen obur çocuk durumundaydı. «Ç.E.P. lideri» Kongrede, daha önce Anadolu Ajansına verdiği metinden çok farklı bir konuşma yaptı. Gazeteler çoğunlukla -tıpkı Prof. Aydın Yalçın'ın Meclis konuşmasında olduğu gibi -, asıl konuşmayı değil, Anadolu Ajan-

Kurmay Binbaşı Cevdet Sunay'a Ağrı dağı bildirisi

Yıl 1937 Sürbahandan öte Serdarbulak yollarında tanıştık,
Siz topçularla süvarilerle Karaköseden geliyordunuz, biz piyadeler Erzurumdan.
Kocaman atlarınız vardı, küçücük atlarımız
Bir sevinçle dere tepe gittik mi gitmedik mi,
Ağrı Dağına çıktık mı çıkmadık mı?

Sonra 15 subay 50 er birleştik, Yöneldik Mıhtepeden ayak ayak doruğa
Aşağısı yer uçurum, yukarısı gök uçurum
Tanrıya mı varıyorduk, özgürlüğe mi bilinmez
Yaşamamızı bir ululuğa döktük mü dökmedik mi,
Ağrı Dağına çıktık mı çıkmadık mı?

Tanıksınız biz üç piyade teğmeni, solumuzda Türkiyece bir mavi,
Nöbetleşe aldık saç kutudaki Atatürkün büstünü sırtımıza
-Ata sağdı o sıra biliyorsunuz dağlarla bir-
Oralardan evrene baktık mı bakmadık mı,
Ağrı Dağına çıktık mı çıkmadkı mı?

İlkin biz ulaştık, piyadeler, havanın başladığı yere, doruğa,
Sonra siz ve birkaçı daha geldiniz.
Azlığımızın bu anlaşılmaz dinelişini upuzun dinlerken
Bir inançla yeryüzünden koptuk mu kopmadık mı,
Ağrı Dağına çıktık mı çıkmadık mı?

Buz vardı buz vardı, kazdık da kazdık da görünmedi kara toprak,
İkimiz, sizinle ben, yazdık tutanağını.
Büstü, tutanak şişesini koyduk buzlar içre, dikdik flâmamızı yel üzre,
Güce, gerçeğe, sonsuzluğa yettik mi yetmedik mi,
Ağrı Dağına çıktık mı çıkmadık mı?

Ne demiştik, hâlâ yüreğimdedir, tutanakta:
«Türkiyenin en büyük adamının büstünü
Türkiyenin en yüksek dağına armağan ediyoruz»
Hey hey Türk olarak yücelere aktık mı akmadık mı,
Ağrı Dağına çıktık mı çıkmadık mı?

Peki, kurmay binbaşı Cevdet Sunay, Amerikaya nasıl gidersin söyle,
Şu ikili anlaşmaları silmeden
Kaldırmadan şu yâban ellerini yurt üzerinden, ta Mustafa Kemâl...
Söyle, dağlar özgürlük demektir, unuttuk mu unutmadık mı,
Ağrı Dağına çıktık mı çıkmadık mı?

Fazıl Hüsnü Dağlarca

sınca dağıtılan metni yayınladılar. Feyzioğlu, Banguoğlu ve Aydın Yalçın'a taş çıkaran konuşmasında, daha önce söz alan Ecevit'i cevaplandırdı. Ecevit, silâh imal eden bir köyün kooperatifçilik yoluyla kalkınmasını örnek göstermişti. İki yıldır, sosyalizm tartışmalarıyla CHP'yi çelmeleyen Feyzioğlu, bu sözleri şöyle çürüttü: **«Bu köylüler kalkınırlarken, sosyalizm tartışmaları yaparak mı kalkınmışlar!»**

Ecevit, Amerikan üslerinin yarattığı tehlikeyi anlatmış ve Kıbrıs dâvamızda Johnson yönetiminin olumsuz tutumunu belirtmişti. Ecevit, şöyle diyordu: **«ABD, 15 dakikada bitecek bir savaşa bizi gözü kapalı olarak bırakabilmektedir. Oysa, Amerika ile Rusya savaşa tutuşsa, biz kendi Meclisimizi bile toplayamadan savaşa girmiş oluruz. Çünkü Türkiyede Amerikan üslerinde öyle cihazlar vardır ki, Rusyanın herhangi bir alanında kuş uçsa tesbit etmektedir. Bu durumda, gayet tabii Rusya, bir savaşta önce bu tesisleri yok etmek için bize saldıracaktır. Zira Rusyaya en büyük tehlike buradan gelmektedir. İşte bu durumda, İnönü, dış politikamıza yeni bir yön çizme kararını vermiştir. Rusya, Enosis'i istemiyordu, hatta bir ölçüde bizi destekliyordu. Bu sebeple İnönü, Rusya ile münasebetlerimizi yeniden düzenlemeye başlamıştır.»**

Feyzioğlu ise, Ecevit'in bu sözleri üzerine, Johnson mektubu ortadayken, Kıbrıs'taki Amerikan tutumunu savunmaya kalkıştı! Feyzioğlu'na göre Amerika, Kıbrıs konusunda, Türkiye aleyhinde değildi. Tek amacı, Kıbrıs'ın düşman Rusya eline düşmeyip dost bir ülke elinde kalmasıydı. Yunanistan da, Türkiye de dosttu. İki ülke anlaşsa, Amerika «Taksim»e çoktan razıydı! Feyzioğlu, Enosis'çi Amerikayı bu sözlerle savunuyor ve CIA adına Beyşehir Kongresini izleyenlerden tam numara alıyordu! Prof. Feyzioğlu, Banguoğlu seviyesindeki konuşmasını **«Allaha emanet olun, Allah yardımcınız olsun, buradan kuvvetlenmiş olarak gidiyorum»** diye bitirdi. Çok alkışlandı. Esasen İnönü'nün yuhalandığı ilçe kongresinde, Kongre Başkanı da Feyzioğlu'nu «İnönü'den sonra genel başkanımız» diye takdim etmişti!

İhsan Kabadayı'nın ayakta acemi bir streap-tease'ci gibi yönettiği kongrede, yabancı şirketlerin sevgilisi Prof. Çelikbaş, lideri Feyzioğlu'nun sözlerini, Cumhuriyet, Akşam ve Milliyet gibi ilerici gazetelere çatarak tamamladı ve haylı alkışlandı. «İşte sizin milliyetçiliğiniz» diye, Çelikbaş'ın marifetlerini ortaya döken Hüdaî Oral ise yuhalandı! Daha sonra konuşan Prof. Turan Güneş, «Sosyalistlik şudur, budur» diye feryat edenlerin CHP'ye seçim kazandıramadıklarını hatırlattı ve başarısızların, başarı ihtimali gösteren ortanın soluna karşı tutumlarını yerdi. Prof. Güneş, **«CHP içinde bugün sağduyu, çok aranan ve nâdir bulunan bir şey hâline gelmiştir»** dedi ve tabiatiyle Kabadayı'nın adamları tarafından yuhalandı. Acemi streap-tease'cinin kongre boyunca davranışı ömürdü. Esasen günlerce çalışarak kongreyi düzenlemişti. Yolda Ecevit'e, bir takım adamları aracılığıyla, «Bu sol lâfı yeter artık, halkın karşısına çıkamaz olduk» dedirtmişti. Acemi politikacı kongrede de, Feyzioğlu içeri girince, gözlerini ileriye dikerek ve sağ elini havaya kaldırarak alkış işaretini vermişti. Kabadayı, gazetecilerin gözleri önünde, Ecevit'i terleteceğini sandığı sorular hazırlatıyor, onları adamlarına imzalatıp başkanlık divanına yolluyordu. Soruların başında, tabiatiyle, «Sosyalist misin, değil misin, söyle» sorusu geliyordu. Gazeteciler, acemi politikacıyı delege Ömer Yalçın'a hazırladığı soruyu imzalatırken suçüstü yakalamışlardı. Ecevit, bu tahriklere kapılmıyarak, soğukkanlılığını korudu ve başarılı bir liderlik imtihanı verdi.

Bu hava içinde geçen Beyşehir Kongresi, tabiatiyle, Kabadayı'nın birkaç gün önce AP'den transfer ettiği bir emekli polisin ilçe başkanlığına seçilmesiyle sonuçlandı. Bu büyük başarı üzerine, Feyzioğlu, «Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun eniştesi yenildi. Bunu da yazsanıza» diye gazetecilere çalım sattı. Ama Konya İl Yönetim Kurulu ile yaptığı konuşmada, Feyzioğlu'nun çalımı çabuk bozuldu. Truva Atı, «Uzlaşalım, anlaşalım» diyordu. Parti için de bölücülük, ondan değil Ecevitçilerden geliyordu. CHP içinde aşırı sol bir cunta vardı! Feyzioğlu, onlarla mücadele ediyordu. Ama Kabadayı tertibinin sarhoşluğu ile söylenen bu sözler ters tepti ve Konya'da Feyzioğlu, fena halde haşlandı. Esasen, Ecevit gezisini dikkatle izleyen büyük ve tarafsız gazetelerin muhabirlerinin belirttikleri üzere bir sürü sahtekâr politikacıdan sonra, kütleleri samimiyetine inandırmasını bilen Ecevit'in Konya gezisi, önemli bir başarıydı. Ecevit, kütlelerde bir takım gizli kuvvetleri harekete geçirmeyi ve onları inandırmayı biliyordu. Ama içersinde azgın bir Truva Atı besleyen CHP'nin böyle iki başlı manzara göstermekte devam edemiyeceği muhakkaktır. Demirel cephesinin CHP içinde bir «beşinci kol» beslemesine kesinlikle son verilmesi gereklidir. Aslında hukukçuların kılı kırk yaran tereddütleri olmasa, mesele basittir: Parti Meclisi üyelerinin, milletvekili de olsalar, parlamento dışı faaliyetleri dolayısiyle işledikleri suçlar için, Parti Meclisi kararıyla, Parti Yüksek Haysiyet Divanına sevkedilmeleri, Tüzüğe göre mümkündür. Ama bir takım kılı kırk yaran hukukçular, bu durumda dahi kararın Parti ve Grup disiplin organlarının birlikte teşkil edecekleri kurula ait olduğunu ileri sürmektedirler. Bu hukukî tez, acele bir karar konusunda tereddütler uyandırmakta ve olaganüstü bir Kurultay toplayarak tüzük değişikliğine gidilmesi görüşünü kuvvetlendirmektedir. Öte yandan orta yolcular, sağ ve sol kanatlar arasında hakem pozuna bürünerek ve bir takım mütereddid sağcıları ayartarak, Feyzioğlu'nu Grup Başkan vekilliğinden düşürme çabası içindedirler. Orta yolcuların başarı şansı kuvvetlidir, ne var ki, bu idarei maslahattan ibaret ve belki de CHP içindeki Demirelci cephenin «beşinci kol»unu kuvvetlendirecek yarım tedbirin yetersizliği yavaş yavaş anlaşılmaktadır. Şimdi, Truva Atının partiden çıkarılması ve bunu sağlamak için Kurultay toplama fikri ağır başmaktadır. CHP, işbirlikçiler cephesine karşı, bir an önce kesin tedbirler almak ve onları partiden uzaklaştırmak zorundadır.

Medrese softalarından beter!.

Halk Partisinin Süleymancıları, en başta Turhan Feyzioğlu olmak üzere, son günlerde bir sloganı dillerinden hiç düşürmüyorlar:

«Halk Partisi sosyalist değildir ve sosyalist olmıyacaktır.»

Bu feryatlara iktidar partisininkileri de ekliyebiliriz:

«Türkiye, aslâ sosyalist olmıyacaktır.»

Bir marifetmiş gibi söylendiğine göre bu sözlerin bazı çevrelerde etkisi olsa gerek. Bu sebeple üzerinde biraz durmak istiyoruz:

İnsanlık tarihi elimizdedir. Açarız okuruz ve o sayfalarda toplumların dünden bugüne nasıl değiştiklerini öğreniriz. İlkel toplumdan kölelik düzenine, feodaliteye binlerce yıl süren evrimlerle insanların nasıl ulaştıkları kitapların yazdıkları harcıâlem bilgilerdir. İnsanlık aşamadan aşamaya geçen daimî bir değişim içindedir. Bugüne böyle gelmemiştir ve yarına böyle gitmiyecektir. Kapitalizm, şüphesiz, insan yaşayışının iktisadî ilişkilere göre tâyin edilen bir kesimidir. Kapitalizm yarın tarih olacak, geçip gidecek, ve yeryüzü toplumları sosyalizme dönüşecektir. Bu değişimi kabul etmiyen kafa, insanlığın değişimini kabul etmiyor, ve insan toplumunun bugün vardığı noktada demir atacağını iddia ediyor demektir.

Şu basit ve soyut bilgiler ilk bakışta günlük politikayla yakından ilişkili gibi görünmez. Ne var ki bu basit bilgilerin ışığında CHP'nin Süleymancı takımını değerlendirmek, onların yobazdan da yobaz düşünüşlerini teşhis etmek önemlidir. Profesör Feyzioğlu'dan Ferit Melen'e kadar CHP sağcıları, eli tesbihli, kafası bereli basit medrese mutaassıbından da beterdirler. İleriye, değişime, devrimciliğe karşı koyma savaşının en koyu ve tehlikeli vuruşucularıdırlar. Türkiye'nin yarınlarına şimdiden el koymak, ilerlemeyi şimdiden durdurmak gibi bir iddia içinde kısa vâdeli bir politikanın kuyruğuna yapışmışlar geri çevrelerden medet ummaktadırlar.

CHP'nin, A.P.'nin sağcı ittifakı ne derse desin dünya sosyalizme gidiyor, ve gidecektir. Bugün medenî dünyanın ileri ve aydınlık kesiminde yürürlükte olan tartışma, dünyanın sosyalizme gidip gitmemesi değil, sosyalizme gidişte metodlar meselesidir.

Oysa Halk Partisi Süleymancıları tam birer medrese softası edâsında kendi partilerini yıkmak ve Türkiye'yi karanlıklara götürmek savaşı içindedirler. Üçüncü Selim'den İkinci Mahmut'a ve Mustafa Kemal'e kadar bütün ileri hareketlerde softalar ve gericiler hep CHP Süleymancıları gibi bazı kelimeleri bahane ederek kazan kaldırmışlardır. Vaktiyle ileri akımlara karşı:

«Bunlar gâvurluktur, küfürdür, alafrangalıktır» diye cephe alinmıştır. Yüz yılı aşkın bir zamandan beri Türkiye siyaset sahnesinde bu tipler görülmektedir. Şimdi Halk Partisinde **«sosyalizm istemeyiz»** diye tepinerek ortanın solu'na karşı çıkan profesörün **«gâvurluk istemiyoruz»** diye her ileri hamleye direnen medrese softasına rahmet okuttuğu açıktır.

Ne var ki CHP Süleymancılarının medrese tahsili yerine üniversite eğitimi görmeleri elbette suçlarını ağırlaştırmaktadır.

Bunun yanısıra ve daha da **«vahim»** olarak ortaya çıkan, dâvanın «millî» yüzüdür. Halk Partisi, Millî Kurtuluş Savaşı mirasını taşımak sorumuna uygun bir davranışa girdiği an, sağcılar kazan kaldırmışlardır. Bu tutum dünkü medrese softasında yoktu; bugünün sağcı ama Amerikancı olmıyan çevrelerinde de yoktur. Bülent Ecevit Türk demokrasisini Amerikan nüfuzuna açan kapıları kapatmak, emperyalizme karşı direnmek kararlarını çık açık söylerken, hareketi baltalamak affedilir suçlardan değildir. İkinci Mahmut'un Üçüncü Selim'in ileri hamlelerine karsı çıkan softaları herşeyle itham edebiliriz de, memleketi «gâvura satmak» ile itham edemeyiz.

Şimdi AP lilerle birlikte CHP Süleymancıları da:

«Türkiye sosyalist olmayacaktır» diye bağıradursunlar.

Bir ülkenin «aslâ sosyalist olmıyacağını» söylemek kapitalist olacağını söylemektir. Bu iki sistem dışında bir üçüncü icat yoktur. Süleymancılar Amerikan uydusu kapitalist Türkiye plânı içinde politikalarını geliştirmektedirler.

Ama yarın, bugünkü olaylar tarih olduğu zaman, bir gözlüklü profesörü babalar kitapları açıp çocuklarına: **«İşte evlâtlar, bu da Türkiye'nin kurtuluş savaşını baltalayan İkinci Çerkez Ethem'dir»** diye ibret dersi olarak göstereceklerdir.

İlhan Selçuk

Dikkat! *Yabancı ilâç firmalarının oyununa geliyoruz!*

İlâç firması-eczacı-doktor ortaklığını ilk eleştiren yayın organı YÖN'dür. Ama biz ayni zamanda bunun, büyük yabancı firmalar karşısında, yerli firmalarının dayanabilme yolu olduğunu belirtmiştik. Şimdi yabancı ilâç firmalarının tahrikleriyle, doktor ortaklığı öne sürülerek, yerli firmalara karşı bir kampanya açılmıştır. Basın da —iyi niyetle— bu kampanyaya âlet olmaktadır. Amaç, yerli firmaları vurmaktır. Hele ortada bir de, doktor ortaklığına dayanan bir firmanın, «tetrasiklin» ham maddesi imal teşebbüsü vardır. Yabancı firmalar, bu ham maddeyı, yüksek fiyatla dışardan ithal etmektedirler. Türkiyede bir tetrasiklin fabrikası kurulması, onları, tatlı kârlarının bir kısmından yoksun bırakacaktır. Onun içindir ki, taarruza geçmişlerdir. Politikacılar ve basın, oyuna gelmemeli ve dikkatli olmalıdırlar.

Anadolu Ajansı!

Devlet ajansının haberlerine inanmaya artık imkân yoktur. Ajans, dünya işçi partileriyle ilgili bir haberi kasten tahrif ederek, TİP'in bir Komünist partisine telgraf çektiği yalanını yaymıştır. Türkiye'de bazı McCarthy'cilerin imal ettiği bir uydurma yazıyı «Moskova'nın Türk yazarlarına talimatı» diye, yalan olduğunu bile bile bültenine almıştır.

Şimdi Dünya Sağlık Teşkilâtının yayın organı Sante du Monde dergisinin, iki Türkü örnek adam göstermesinin bir Komünist tertibi olduğunu, Devletin ajansı bildirmektedir. Ajans, bir **«ilgili makam»**a dayanarak bu açıklamayı yapmıştır. İsmi bildirilemiyen bu ilgili makam ne ola ki? Ajans, bu ilgili makamın neresi olduğunu söylemek zorundadır. Millîyet gazetesi, «ilgili makam» gizlendiği takdirde doğrudan doğruya Anadolu Ajansını dâvâ edeceğini açıklamıştır.

Tefeciliğin Müslümanı!

Ecevit'in Konya gezisi dolayısiyle tefeciliğin bir yeni biçimini öğrendik. Konya'da tefeciliğe «devir işi» deniyor. Faiz haram olduğu için, tefeciler, faaliyetlerini müslümanlığa uydurmuşlardır. Mekanizma şudur: Paraya muhtaç köylü, «devir işi» yapan bir ticarethaneye, yani tefeciye gidiyor. «Bana 100 metre pazen ver, parasını hasat mevsimi öderim» diyor. Yalnız metresi 4 liralık pazen, 4 yerine 7 liradan satılıyor. Ayrıca bir kefile «kefil hakkı» ödeniyor. Sonra işin ikinci safhasına geçiliyor. Köylü, «Bu pazeni peşin parayla satmak istiyorum» diyor. Genellikle ayni tüccara, biraz önce 700 liraya aldığı 100 metre pazeni 300 liraya devrediyor. 700 lira borçlandığı halde, köylü 300 lira alarak dükkândan çıkıyor. Böylece, haram faiz ödemiş olmuyor, sadece veresiye aldığı malı peşin parayla satmış oluyor.

Hiç şüphe yok ki, Türk köylüsünü mahveden en büyük felâket, tefeciliktir.

Squibb'in tatlı kârı!

YÖN, okuyucularına, Amerikan ilâç firması E.R. Squibb - Sons'ın tatlı kârlarını, resmî belgelere dayanarak, 25 Aralık 1964 tarihli sayısında duyurmuştur. Squibb, yüzde 71'i yabancı olmak üzere 1 milyon 400 bin lira sermaye ile 1951 yılında kurulmuştur. Firmanın maliyeye bildirdiği 1955 yılı kârı 2 milyon 731 bin, 1956 kârı 6 milyon 272 bin, 1957 kârı 3 milyon 756 bin, 1959 kârı 7 milyon 79 bin lira idi. Demek ki, esas itibariyle ambalajcılıktan ibaret bu alanda Squibb, yüzde 300-500 oranında kâr sağlamaktadır! Ayrıca ilâç ham maddelerinin yüksek fiyatla ithali dolayısiyle sağlanan, fakat dışarda kaldığı için görünmeyen kârlar da hesaba katılmalıdır.

Şimdi firmanın son gelişmelerini, Amerikan Haberler Merkezinin yayınladığı Participant dergisinden okuyalım: 1,4 milyon lira sermayeyle işe başlayan şirket, kârlarının bir kısmıyla malî durumunu güçlendirmiştir. Sermayesini 6,4 milyona çıkartmış ve 10 milyon lira da ihtiyat ayırmıştır. Squibb'in satışları, 1953-60 döneminde 5 milyondan 15 milyona çıkmıştır. 1960-66 döneminde satışlar 30 milyon liraya erişmiştir. Buna karşılık, Squibb'in kullandığı işçi sayısı 175'ten ancak 300'e çıkmıştır. Satışlarındaki ve kârlarındaki muazzam artışa karşılık, işçi sayısının önemsiz kalışı ve pek az artışı, tatlı kâr firmasının hâlâ ambalajcılıkla uğraştığını göstermeye yeterlidir.

DP'nin Ordu Politikası

Sağcı görüşleriyle tanınan emekli kurmay albay Emin Aytekin, DP iktidarı sırasında, Ordunun nasıl Amerikan egemenliği altına sokulmak istendiğini Bedii Faik'in gazetesinde şu sözlerle anlatıyor:

Ordu bütünü ile Marshall Plânı ve Truman Doktrini esasları ile idare edilen Amerikan yardımının ihsan ve mürüvetine terkedilmiş, ancak Amerikadan iktisadî bir yardım koparabilmek için zaman zaman Ordu hatırlanarak, bir araç olarak kullanılmıştır.

Amerikan yardımının Türkiyede kontrol mekanizması olarak ileri sürülen iktisadî ve malî kontrol organlarından, birincisi memleket hükümranlığına karşı müdahele meselesi olarak şiddetle reddedilmiş, fakat **ikincisi derhal kabul edilerek Ordu sömürgeleştirilmiştir. Alaylara kadar hiç bir işe yaramayan 8-10 adet Amerikan sahra eğitim ekibi subayının sokumasına müsaade edilmiştir.** Daha doğrusu malî istiklâle, Ordu karşılık olarak verilmiştir.

Barış Gönüllüleri ve CIA

Washington'da yayınlanan The News Republic dergisi, 4 Mart 1967 tarihli sayısında, Barış Gönüllüleri ve CIA ilişkileri konusunda ilgi çekici bazı bilgiler vermektedir: İki Cumhurbaşkanının emirlerine iki Barış Ordusu direktörünün bu konudaki titizliğine rağmen, CIA ajanları ve paravana teşekkülleri, zaman zaman Barış Gönüllüleri ile temas kurmaya çalışmıştır. Dominik

Donovan V. McClure
«Eğri ye, doğru konuş»

Cumhuriyetindeki Barış Gönüllülerinden biri, CIA'nın paravan teşekküllerinden olan Milletlerarası Kalkınma Tesisi (IDF) temsilcisinin, kendisinden, «lider yetiştirme okulu» için aday toplamasını istemiştir. Kısa bir süre önce, Venezuellâ'da iki IDF temsilcisi, Cumana şehrine gelip, Barış Gönüllüleri ile bir toplantı düzenlemişlerdir. Toplantıda iki temsilci, **gençlerin dikkatini politikadan uzaklaştırmak ve heyecanlarını başka taraflara yöneltmek için, politikaya bir alternatif olarak, IDF'nin şehirde bir takım projeler plânladığını Barış Gönüllülerine söylemişlerdir.** İki temsilciden biri olan Robert Gilbert, projeler üzerinde çalışmak için aylarca şehirde kalmış ve geçen kış oradan ayrılmıştır. Baharda Ford Vakfı hesabına tekrar Caracas'a gelince, bir Barış Gönüllüsüne, IDF'nin CIA hesabına çalıştığını keşfettiği için görevini bıraktığını açıklamıştır.

John Simons'un hikâyesi ise daha ilgi çekicidir. Simons, 1947'de Milletlerarası Talebe Birliğinin kuruluşuna yol açan Prag Konferansında bulunmuştur. Daha sonra, Amerikan Talebe Teşekkülü NSA'nın kuruluşuna yardımcı olmuştur. 1951 - 61 tarihlerinde on yıl, CIA'nın talebe işlerini yürüten paravan teşekkülü Gençlik ve Talebe İşleri Tesisi (FYSA)'nde görev almıştır. Simons, 1961'de Barış Ordusunun üniversite ilişkileri bölümüne girmiş ve orada 1965 yılına kadar kalmıştır.

Simons'un CIA'nın güvenilir bir adamı olduğunda şüphe yoktur. CIA'nın güvenilir adamını, Barış Gönüllüleri Teşkilâtına yerleştirmesi, onun Barış Gönüllülerinden yararlanmak istediğinin açık delilidir.

Bütün bunları, bir basın toplantısı düzenleyerek, Barış Gönüllülerin CIA ile ilişkileri olabilmesi ihtimalini şiddetle reddeden Türkiye'deki Barış Gönüllüleri Şefi McClure için yazdık: Barış Gönüllüleri, CIA için iyi bir hazinedir. Barış Teşkilâtı Şefleri, CIA sızmasını önlemek için her türlü çabayı gösterseler dahi, CİA, Barış Gönüllüleri arasına ajanlarını mutlaka yerleştirecektir. Bu sebeple yalanlamalar beyhudedir.

Üniversitelerimiz ve yabancı sigorta şirketleri!

İlk ve orta öğretimde, petrolün millileştirilmesinden, madenlerimizin yabancılara peşkeş çekilmesinin önlenmesinden söz eden vatansever öğretmenler, ezilmektedir. Ama bütün baskılara rağmen, bu vatansever öğretmenler, öğrencilerine yeni Anayasamızda da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğinin gereklerini ısrarla anlatmaktadırlar. Peki ya her türlü himayeye sahip üniversitelerimizde durum nedir? Çok acıdır ki, üniversitelerde, gerçek milliyetçiler azınlıkta kalmakta ve emperyalizmin ekmeğine yağ süren görüşler, fütursuzca savunulabilmektedir. İşte ufak bir örnek: Atatürk, millî banka, millî sigorta kurmak istemişti. Bütün Üçüncü Dünya ülkeleri, halen bu yolda çaba göstermektedirler, Ama Prof. Dr. Ali Bozer, «Sigorta Hukuku» adlı kitabının 38. sayfasında, yabancı şirketlere eşitlik sağlamanın zorunluluğunu savunmaktadır! Prof. Bozer, iddiasını Ortak Pazar'a dayandırmaktadır! Halbuki Ortak Pazar, Türkiye için henüz geleceğin meselesidir. İleride Ortak Pazar'a kesinlikle girilecek bile olsa, bugünün işi, yabancı şirketlere şimdiden teslim olmak değil, aksine, gelecekte onlara karşı durabilecek güçlü şirketler kurmaya çalışmaktır. Ama Prof. Bozer, şimdiden «Madem ki Ortak Pazar'a gireceğiz, yabancı sigorta şirketlerine karşı şimdiden eşit muameleye alışmalıyız» tezini, ders kitabında fütursuzca savunmaktadır. Bu tutum, her şeyden önce, Sayın Profesörün kendi öğrencilerini şaşırtmıştır. Öğrenciler, bu görüşün doğru olup olmadığını öğrenmek için bize geldiler ve Sayın Profesörün kitabını gösterdiler. Prof. Bozer, «Sigorta Hukuku» adlı kitabının 38. sayfasında şöyle demektedir:

«Sigorta şirketleri üzerinde tesis edilen dış mürakabenin bir sebebi de, millî sigorta şirketlerini, yabancı sigorta şirketlerine nisbetle daha himayeli bir hale getirmektir. Bununla beraber, sadece bu amaçla yapılan bir dış kontrol, artık değerini kaybetmiştir. Gerçekten, **Avrupa Birliğine doğru gidildiği sıralarda, yerli ve yabancı sigorta şirketleri arasında ayırım yapmak değil, bütün bu sigorta şirketlerinin ayni esaslar dairesinde çalışmalarını sağlamak esastır».**

Sayın Profesör, en azından yanılmaktadır. Türkiye, bugün ve gelecekte uzunca bir süre, Ortak Pazar gerekçesiyle, yabancı sigorta şirketlerine «Buyrun efendim» demek ve millî şirketleri korumayı reddetmek durumunda değildir. O halde Atatürkçü üniversitelerde, hem de bir ders kitabında, geleceğe ait bir ihtimale dayanarak bugünden teslimiyet bayrağının çekilmesi nasıl ileri sürülebilir? Doğrusu anlayamıyoruz.

Dominik Demokrasisi!

Washington, askeri rejimlerden çok sivil rejimlerden yanadır. Sivil rejimler, ilerici dalgaları önleyemeyince, ancak en son çare olarak, askerî rejimlere gidilmektedir. Washington'a göre, sivil rejimlerin demokratik bir vitrini olacaktır, ama ipleri Washington elinde tutacaktır. Bu oyun Dominik'te oynanmış ve muhalefetteki Juan Bosch'un Devrimci Partisinden ünlü kişileri de «esir alarak» hükûmet kurulmuştur. Bosch, bu sözde demokrasi hakkında Le Monde muhabirine şunları söylemiştir:

«Balaguer Hükûmetinin (işbirliği) teklifini hiç bir zaman kabul etmedik. Partimizin üyeleri, hükûmete kişisel olarak katılmışlardır. Esasen şimdi onlar da istifa etmiştir. Dışarıya karşı, Dominik'te demokratik oyun kurallarına bir ölçüde saygı gösterildiği izlenimini vermek istemedik. Gerçek hükûmet, Santa Dominga'da değil, Washington'dadır. Ülkemin gerçek sahipleri ABD'dir. Bunu, Dominik'e Deniz Piyadeleri çıkartıldığı gün söyledim, bugün yine tekrarlıyorum. Bu bakımdan Dominik'te değişen bir şey yoktur.»

27 Mayıs ve Komünistler!

Hâtıralarını yayınlamaya başlayan bir emekli Albay, 27 Mayıstan önce, zamanın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun'un subaylara hitaben yaptığı konuşmayı anlatıyor. Erdelhun'a göre, 27 Mayıs öncesi öğrenci nümayişleri, komünist tahrikleriyle düzenlenmiştir! Genelkurmay Başkanı, «İstanbul'da komünist tahrikleriyle harekete geçirilen öğrenci nümayişlerini bastırmak üzere sarfettiği gayreti tefsilâtıyla» anlatmıştır.

27 Mayıs'tan yedi yıl sonra, ayni komünistlik iddialarının büyük çapta piyasaya sürüldüğünü görünce, «tarih tekerrür mü ediyor» dememek elden gelmiyor.

Günümüzün Kubilây olayları!

İktidarın komünizm kampanyasının ne gibi sonuçlar verebileceğini gösteren bir örnek: Haber Ajansı, Denizli'den bildiriyor: «Çameli ilçesinde önceki gece Ortaokul Müdürü ile üç öğretmenin evleri taşlanmış, elektrik direklerine ortaokul öğretmenlerinin **Komünist olduğu** şeklinde dövizler asılmıştır. Dövizlerde, **ortaokulda öğrencilere Komünistlik aşılandığı** ithamı da yer almaktadır.

Olaylar sırasında evleri taşlananlardan iki hanım öğretmen yaralanarak tedavi altına alınmışlardır...

Yaralı hanım öğretmenler, Pervin Zorlu ile Güler Erdem hâlen tedavi altındadır.»

Yedi öğrenci tevkif edilmiştir. Gerçek suçluların bu öğrenciler değil, öğretmen kıyımına girişen McCarthy'ciler olduğu açıktır. İşte günümüzün Kubilay olayları!

B. Ecevit'in Konya gezisinden notlar

Tavşançalı köyünden Mehmet Koyuncu adında bir vatandaş, Bülent Ecevit eliyle Başbakan Demirel'e yolladığı mektupta «Namaza da zam var mı?» diye sordu Mehmet Koyuncu'nun mektubu şöyle devam ediyor:

«İki oy zamanı Türkiyenin dört tarafını dolaştınız. Biz Adalet Partili olarak Türk milletini refaha kavuşturacağız diye söz verdiniz. Biz İç Anadoluda yaşadığımız halde, ve Ankara Konya asfalt üzerinde, 15-20 metrelik kuyularda su içmekteyiz. Ziraat âletlerimizi şimdi suynan çalıştırıyoruz. Acaba suya da zam var mı?»

Ecevit ve yanındakiler, Konya'ya uçsuz bucaksız ve de verimli topraklardan, topraksız köylülerin arasından geçerek girdiler. Toprak reformu sözünün edildiğini duyanların gözü bir açıldı, bir söndü. «Toprak reformu yapılmalıdır» diyen Ecevit'e bir köylü: «Ne zaman efendi, göle su gelene kadar kurbağanın gözü patlar» dedi.

Ecevit, toprak reformunun da yeterli olmadığını, kooperatifler kurulması, tefecilere giden paranın, kredinin bu kooperatiflerin eline geçmesi gerektiğini söylediği zaman, köylüler umutsuz şöyle inlediler..

«...Memleket nerde kalkınacak bundan sonra... Hiç tarlası olmadık kimseler var köyümüzde...»

Ecevit, «ortanın solu komünistliktir, dinsizliktir diyenlerin karşısına çıkacak mısınız?» diye sorunca bir ağızdan köylüler, «çıkacağız» diye bağırdılar. Biri «Hiç bir şeyden korkmanı ben, yalnız zam olmasın» dedi.

★

İsveç'teki Türk işçilerinin büyük kısmı Konya'nın Kulu ilçesinden gitmiştir. Hâlen, İsveç'te 800 den fazla Kulu'lu var. Almanya'da işten çıkarılmış olanlar, Türkiye'de altı bini cebine koyup, ver elini İsveç diyorlarmış, Turist olarak gidiyorlarmış İsveç'e. Kulu'lu bir genç İsveç'ten evlenmiş de, şimdi Kulu'da uzun boylu, sarışın bir İsveçli gelin bekleniyor.

Ecevit, Kulu'da İngiliz İşçi partisinden ve ortanın solunda İsveç yönetiminden bahsedince cok alkışlandı. Kulu köylüleri için İsveç adı hiç de yabancı değildi...

★

Tavşançalı köyünde, köylülerden biri de Tarım Bakanı Dağdaş'tan yakındı, «Buraya köyümüze geldi. Bize Kürtçe konuştu, toprak vereceğim dedi, secildikten sonra bir daha görünmedi» dedi. Tavşançalı'da ve Cihanbeyli'de halk kendi arasında Kürtçe konuşuyordu.

★

Ecevit, Konya'ya kar tipisi içinde girdi. Burda dolaşan söylentilere göre, «Ben sekizlerin özüyüm, kendisiyim» diyen bir CHP milletvekili, Beyşehir dolaylarında, Ecevit'in aleyhinde propagandaya çıkmış, Ecevit'i yuhalatacakmış..

Ecevit'i yuhalatmadı ama, Hüdai Oral, «İnönü Kıbrısa çıkarma için...» derken, millî petrol dâvâmızı yuhalatmayı başardı.

Işınlandırılmış hububat dâvâsı!

Hububatın «Kobalt-60» dan çıkacak gamma ışınlarıyla haşarattan temizlenmesi için Birleşmiş Milletler özel fonundan yararlanarak İskenderun'da kurulan pilot tesis, halkın huzurunu kaçırmıştır. Haber Ajansının bildirdiğine göre, «Toprak Mahsulleri» silosunda çalışan yüze yakın işçi ve personelde bazı ârazlar başgöstermiştir.

Kobalt—60 cevherinin siloya yerleştirilmesinden sonra, burada çalışan işçi ve müstahdemlerin çoğunda mide yanması, gırtlak gıcıklanması, ağız içerisinde kızarma, hafif başdönmesi gibi haller görülmeye başlanmıştır. Kobalt—60 ın muhafaza edildiği yerde radyasyon kaçağı olduğu ve işçilerde görülen hastalığın bundan ileri geldiği iddia edilmektedir.»

Bu, işin bir yanıdır. Öte yandan bilim adamlarımız, ışınlandırılmış gıda maddelerinin halk sağlığı açısından fayda ve sakıncalarını tartışmaktadırlar. Bazı bilim adamları, «Sakınca yoktur. Patrona Halil zihniyetini bırakalım. ABD, Rusya, Kanada, Hollanda ve İsrail'de sakınca olmadığı kabul edilmiştir» demektedirler. Öteki bilim adamlarının iddiası şudur: «Başka ülkelerde de ışınlandırma yoluyla gıda maddesi koruma denemesi yapıldığı doğrudur. Ancak bu denemelerin kesin sonuca ulaştığı iddiası doğru değildir. Çünkü birçok bilim adamı, ışınlandırılmış gıda maddelerinin uzun vâdede sağlığa zarar verebileceği tezini savunmaktadırlar. Bu tartışma bitmeden, hububatı ışınlandırıp halk istihlâkine sunmak, ateşle oynamaktır. Tesis, adı üstünde bir deneme tesisidir. Buna rağmen, ışınlandırılmış hububatı halk istihlâkine sunmayı düşünmek, büyük bir sorumluluk yüklenmektir. Üstelik, ışınlandırılmış hububatın tahlili için gerekli lâboratuarın inşasına dahi başlanmış değildir.»

Tarafların hangisinin haklı olduğunu kestirebilecek durumda değiliz. Yalnız vâhim bir meselede, tereddüt ve endişelerin doğmasına yol açan yetkililerin, gereken ciddiyet ve kesinlikle davranmadıkları muhakkaktır.

Avcıoğlu yargılandı

Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın «Horoz» şiiri dolayısiyle, Doğan Avcıoğlu, Ankara Birinci Ağırceza Mahkemesinde yargılandı. Avcıoğlu ifadesinde, «Bu bir horoz şiiridir. Horoz ile komünist propagandası arasında nasıl bir münasebet olabilir, göremiyorum. Abdülhamidin Yıldız Sarayı ile gökteki yıldız arasındaki münasebet gibi bir şey...» dedi. Duruşma, 6 Nisan 1967 tarihine bırakıldı.

«Dün köleydik, bugün halkız»

«Dün köleydik, bugün halkız» adlı kitabı yayınladığı için, hakkında, komünizmi övdüğü iddiasiyle ünlü 142. maddeye göre dâva açılan Süleyman Ege'nin Ankara Birinci Ağırcazı Mahkemesinde yargılanmasına geçen hafta devam edildi.

Duruşmada ilk sözü alan sanık vekillerinden Niyazi Ağırnaslı, yaptığı geniş savunmada, 141. ve 142. maddelerin Türkiye'deki «müesses nizam» ı korumak amaciyle vazedilmiş maddeler olduğunu, Türkiye'deki müesses nizamın ise bilirkişilerin anladığı gibi kontların, senyörlerin derebeylik düzeni değil, derebeyliğin iktisadî ve hukukî esaslarını ilga eden kanunlarımızla, eski ve yeni anayasalarımızla kabul edilmiş ileri bir düzen olduğunu belirtti. «Eğer bilirkişiler, yurdumuzdaki «müesses nizamın» kontluk, senyörlük, derebeylik olması görüşündeyseler, sanık sandalyasına muvekkilim Ege'nin yerine, onların oturtulması gerekir» dedi.

Sözü, sanık vekillerinden Halit Çelenk aldı ve özetle şunları söyledi: «Değil yeni sosyal anayasamızla, daha Cumhuriyetin ilk yıllarında kabul edilen kanunlarımızla ve 1924 tarihli anayasamızla köylünün toprak sahibi olmasını öngören ve vatandaşlarımıza birçok demokratik hakları ihtiva eden rejimimiz, hiçbir şekilde derebeyliği bir sınıf olarak koruyan bir rejim şeklinde anlaşılmaya imkân vermez. Dolayısiyle, bilirkişi raporunda imzalarını gördüğümüz sayın Profesörler gibi, ele alınan cümlelerden Macaristan'ın tarihindeki derebeylik düzeni ile Türkiye'nin sosyal yapısı arasında bir ilişki kurulduğu sonucu da çıkarılamaz. Hele bu cümlelerden, derebeyliği tasfiye eden Macaristan'daki şimdiki rejimin övüldüğünü anlamak için bir halk fıkramızdaki «Ördek Hüsnü» olmak bile yetmez. Aksi halde, Türkiye'deki tüm inkılâp hareketlerini komünistlik olarak kabul etmemiz gerekecektir.»

Daha sonra söz alan sanık Süleyman Ege, suç unsuru olduğu iddia edilen cümleleri kitaptan aynen okuyarak, «bilirkişilerin koca bir kitapta keşfettikleri bu birkaç sözü de, güya objektif anlamını gizlemek için raporlarına yanlış olarak geçirmiş olduklarını» açıkladı. «Fakat bu sözlerin, tahrif edilerek objektif anlamı ne kadar gizlenmeye çalışılmış olursa olsun, tek bir anlamı vardır, o da, derebeyliğin geçmişe karışıp gitmesinden duyulan kıvançtır. Bu tahrifat sayın mahkemeyi elbette şaşırtamaz» diyen Ege, savunmasını «bir Cumhuriyet çocuğu olarak, yalnız kendi yurdumuzda değil, yeryüzünün her yerinde, böyle bir düzenin tarihin kara sayfalarına gömülüp gitmesinden ancak kıvanç duyarım» sözleriyle bitirdi ve böyle bir dâvada, mahkemenin mutlaka beraet kararı vereceği konusundaki ümidini belirtti.

Goldwater ve CIA

Cumhuriyetçi Partinin ünlü başkan adayı Goldwater, bir televizyon programında sağcı CIA'yı herkesten farklı bir açıdan eleştirdi. Goldwater'a göre, CIA Amerika'da sosyalizmi finanse etmektedir! Goldwater, cidî ciddî sormaktadır: «CIA neden Genç Cumhuriyetçiler gibi muhafazakâr teşekküllere para vermiyor da, solcu teşekkülleri besliyor? CIA, sosyalist lider Norman Thomas'ı, Amerikan Gazeteciler Derneğini ve öteki sol teşekkülleri desteklemektedir.

Görebildiğim kadarı ile, bu, Amerika'da sosyalizmin finansmanından başka bir şey değildir.»

CIA'yı denetlemekle görevli Senato Komitesi üyesi Senatör Henry M. Jackson ise, CIA'nın profesör, sendikacı, öğrenci lideri satın alma teşebbüsünü şöyle savunmuştur: «1950 yıllarında McCarthy'nin nüfuzu dolayısiyle gizlilik zorunluydu. Bazılarının ileri sürdüğü gibi, Dışişleri Bakanlığı açıkça gerekli yardımı yapamazdı. Zira McCarthy, komünist sızmaları iddialarıyla, Dışişleri Bakanlığını gözden düşürmüştü. McCarthy ve arkadaşları, bu durumda, neden hükûmet parasının (komünistler) e ve solculara verildiğinin hesabını sorabileceklerdi.»

New York Times ise, yeni bir başyazısında, CIA faaliyetleri hakkında şu bilgiyi vermektedir:

«Politik ve entellektüel özgürlük yolunda usta bir savaşçı olan Norman Thomas'ın bile CIA'nın, tuzağına düşmesi, açıkça ortaya koymaktadır ki, CIA sızmalarının hududunu çizmeye imkân yoktur.

Norman Thomas, Güney Amerika'da sol kanat demokrasisini geliştirme amacını güden bir enstitünün başında bulunmaktaydı. Enstitünün birçok üyesi, ABD politikasını açıkça eleştirmekteydi. Ama N. Thomas ve yardımcılarının haberi olmaksızın, enstitü faaliyetlerinin büyük kısmının finansmanı, paravan vakıflar aracılığıyla CIA tarafından sağlanmaktaydı.»

Öte yandan, «Amerikan Devlet, Eyalet ve Belediye Personeli Sendikası 1962 ve 1963 yıllarında Milletlerarası İlişkiler Dairesini CIA emrine vermiştir. CIA, sendikayı İngiliz Gineси'ndeki Dr. Jagan'ın Marksist rejimini devirmek için grevler düzenleme ve başka çeşitli faaliyetlere girişme yolunda bir karargâh olarak kullanmıştır.»

Amnesty International'ın kurucusu İngiliz avukatı Peter Benenson ise, memleketimizde Şadi Alkılıç'ın kurtarılması için yetkililer nezdinde teşebbüslerde bulunmakla tanınan bu teşekkülün başkanı Sean Macbride'i, CIA'dan para alan Milletlerarası Hukukçular Komisyonu üyesi olduğu için kınamış ve başkanlıktan istifa etmesini istemiştir.

Kanada'da CIA soruşturması!

CIA'nın İtalyan ve Fransız seçimlerinde para harcadığı açıklanmıştır. Kanada'da ise, Mayıs 1962 — Haziran 1963 tarihlerinde John Diefenbaker Hükûmetinin devrilmesi sırasında, CIA'nın para döktüğü ileri sürülmüştür. Şimdi muhalefet lideri bulunan Diefenbaker, CIA'nın bu dönemdeki harcamaları konusunda bilgi edinmek için tahkikat açılmasını istemiştir. Diefenbaker'in yerini alan Başbakan Pearson ise, «Meseleyi inceletmekten memnuniyet duyacağını» belirtmiştir.

Herhalde bir gün Türkiye'de de bu yolda esaslı bir araştırma yapmak gerekecektir.

Plânlama Müsteşarı

Türkiye Madenî Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS), yayınladığı bültende yeni Plânlama Müsteşarı Turgut Özal'ı şöyle tanıtmaktadır:

«Bir süre önce gazetemizde, (Millî Prodüktivite Merkezi) Yönetim Kuruluna **işveren temsilcisi** olarak seçildiğini belirttiğimiz, Başbakanlık müşavirlerinden Elektrik Yüksek Mühendisi Turgut Özal, Devlet Plânlama Müsteşarı olmuştur.»

Büyükelçi Hart ile AID Başkanının öğütleri!

Amerikan Büyükelçisi ile AID Başkanının, çeşitli törenler ve konferanslarda, sanki Türkiye'de Bakanlık koltukları işgal ediyorlarmış gibi, iç işlerimizle ilgili sözler söylemeleri gelenek hâline gelmiştir. Nitekim AID Başkanı Grant, geçen hafta İstanbul'da Amerika'da eğitim görmüş Türk İşçi ve uzmanlarına verdiği yemekte, normal nezaket sözlerini aşan bir nutuk atmıştır. Grant'a göre, «Sizin gibi kimseler (yani AID programlarından yararlanmış kişiler) dolayısiyle Türkiye doğru yoldadır».

Grant, önümüzdeki yıllarda ücret artışlarının çok güç olacağını, işçi liderlerine hatırlatmayı da unutmamıştır: «Son beş yıl içinde hepimiz, insanların sadece on ilâ onbeş yıl önce bu kadar kısa bir zamanda erişilmesini imkânsız gördğü bir gelişmeye şahit olduk... Teşkilâtla işçilerin ücretleri geniş mikyasta artmıştır... Maamafih, ilerideki yıllar işçi liderleri ve Türk işçisi ile çalışan sizler için çok güç olacaktır...

İşçilerin verimi çok artmadığı takdirde, Türkiye'deki ücretler, sür'atle artmaya devam edemez, aksi takdirde enflâsyonist fiyat artışları ve Türk mamûllerinin yabancı memleketlerdeki satışlarında kayıplar olur ve bundan da bütün Türkiye zarar görür».

Türk işçi hareketinin, prodüktivite-ücret ilişkisi meselesindeki görüşlerinden hayli ayrılan ve son yıllarda önemli ücret artışları olduğunu iddia ederek tartışmalı konulara giren Mr. Grant'ın bu sözleri söylemeye hakkı olmamak gerekir.

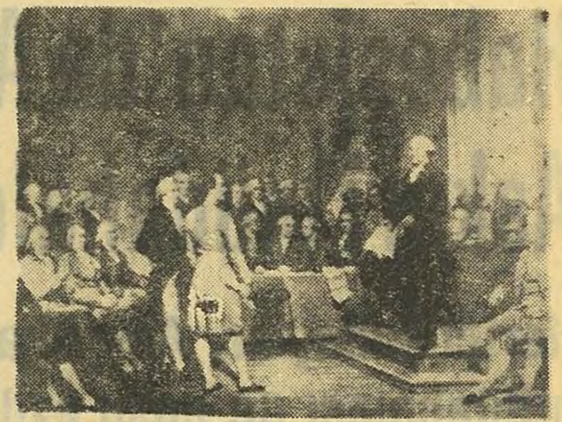
Öte yandan Amerikan Büyükelçisi, Propeller Klübünde yaptığı konuşmada, Süleyman Demirel'ce başvurulan ekonomi görüşünü, Türkiye'nin ekonomi politikası olarak sunmuştur. Büyükelçinin, kapitalizmden başka kalkınma yolu tanınmadığını belli eden sözleri şöyledir: «Türk ekonomisinin gelişmesi, başka yerlerde kalkınma gayretlerinde etkili olduğu ispat edilmiş siyasetlerin akıllıca takibine devam edilmesine bağlıdır. Bu gibi siyasetlere kendi kendine yardım, sosyal adalet, **daha serbest milletlerarası ticaret** ve hükûmet ile şahısların, bütün vatandaşların kendi beşerî şahsiyetlerini tam mânâsı ile ifade edebilecekleri ve ekonomik kalkınmanın meyvalarını elde edebilecekleri şartları meydana getirmede ahenkli gayretler göstermeleri dahildir. Türkiye doğru yolda bulunmaktadır ve yaptığı mücadelenin kuvvet ve azmini şahsen takip edebilmek bir mazhariyettir.»

Kapitalizmi tek kalkınma yolu gösteren bu görüş, TİP Genel Başkanı Aybar tarafından bütçe kapanış konuşmasında eleştirilmiştir: «Amerikan Büyükelçisinin bütçe tartışmaları başladığı sırada konuşmayı egemen devletler arasında cârî olan kurallara aykırı ve iç işlerimize açık bir müdahale saydığımızı söylemeliyim. Egemen bir devlet nezdinde elçiler, o devletin iç işleriyle ilgili demeç veremezler. Oysa Mr. Hart, Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınma gayretlerini övmüş ve garip bir tesadüfle AP sözcüsünün, Doğu Blokunda da kapitalist metodlara dönülmekte odluğu hakkındaki görüşüne paralel sözler sarfetmiştir.

Türkiye'de Demirel Hükûmetinin izlediği kapitalist yönteme karşı olan partiler, kuruluşlar ve kişiler vardır. Bütçe münasebetiyle, hükûmetin iktisadî ve malî politikası, Büyük Mecliste tartışılırken, Amerikan Elçisinin bu konudaki beyanlarını devletler hukukuna aykırı bir davranış sayıyoruz.»

Bu sözlere, Amerikan Haberler Bürosunun büyük vitrinlerini süsleyen George Washington'a ait bir söz, dolaylı, fakat acı bir cevap teşkil etmiştir. Washington parayı veren düdüğü çalacağını söylemektedir; **«Bir ulus, bir diğerinden menfaat aramayan lütuflar istemenin çılgınlık olduğunu daima hatırda tutmalıdır. Bir ulus, bu şekilde kabul edeceği her lütufun bedelini mutlaka bağımsızlığının bir parçasıyla ödeyecektir. Başka bir ulustan gelecek lütufları beklemek ya da bu lütuflara göre tasarılar hazırlamak kadar büyük bir kötülük olamaz.»**

Bu çok doğru ve samimî görüşün nasıl büyük bir gaf teşkil ettiğini, biraz geç de olsa gören Amerikan Haberler Bürosu yetkilileri, George Washington'un uyarıcı sözlerini acele vitrinden kaldırdılar!

«... Bir ulus bir diğerinden, menfaat aramayan lütuflar istemenin çılgınlık olduğunu daima hatırda tutmalıdır. Bir ulus, bu şekilde kabul edeceği her lütfun bedelini, mutlaka bağımsızlığının bir parçasıyla ödeyecektir. Başka bir ulustan gelecek lütufları beklemek, ya da bu lütuflara göre tasarılar hazırlamak kadar büyük bir kötülük olmaz.»

USIS vitrinindeki yazı ve resim
Hemen ortadan kaldırıldı!

Bir Barış Gönüllüsünün itirafları:

Habeşistan'da Amerikan Askerî müdahaleleri

İlerici subaylar, Amerikan askerî müdahalesi ile nasıl ezıldı?..

Haile Selâsiye, Türkiyeye hoş geldi, safa geldi! Afrikanın bu oldukça nüfuzlu devleti ile Türkiye'nin ilişkilerini düzeltmesi, elbette isabetlidir. Ama dünyanın çok ufaldığı bir çağda, emperyalizmin bütün Üçüncü Dünya ülkelerine çizdiği kaderi iyi bilmekte fayda vardır. Haile Selâsiye yönetimi, Orta Doğu'da Suudî Arabistan gibi, gerici, bir rejimi temsil etmektedir. Ve birçok gerici rejim gibi, 3 bin yıldan beri bağımsız olma iddiasındaki Habeşiştan Krallığı da, Amerika'nın desteği ile ayakta durmaktadır.

Türkiyede, «dolaylı saldırı» karşısında, Hükûmetin talebi üzerine Amerikaya müdahale hakkı veren ikili anlaşma büyük bir tartışma konusudur. Halbuki, topraklarında - Türkiye gibi - önemli Amerikan askerî haberleşme üsleri bulunduran Habeşistan'da, Amerikan müdahelesine fütursuzca başvurulmaktadır. İlerici subayların, yurt dışındaki Haile Selâsiye'nin gerici rejimini devirme hareketi, tam başarıya ulaşmak üzereyken, Amerikan müdahelesi ile ezilmiştir. Hâlen gerilla savaşlarına girişen milliyetçiler, karşılarında Amerikan subaylarının yönettiği birlikleri bulmaktadırlar. Asmara şehri sokaklarında, Habeşistan'daki Kagnew üssünden çıkan Amerikan birlikleri, geçenlerde kuvvet gösterisi yapmışlardır. Habeşistan'ın milliyetçi gençleri ve aydınları, herhangi bir bağımsızlık teşebbüsü üzerine, karşılarına Haile Selâsiye'den önce Habeşistandaki üslerine yerleşmiş Amerikan askerlerinin çıkacağından emindirler.

Habeşistan'da, bir lisede ve bir üniversite merkezinde 1964-66 yılları arasında Habeş Tarihi okutan Barış Gönüllüsü Weil G. Kotler, Üçüncü Dünya ülkelerinin ortak kaderini teşkil eden bu acı gerçekleri, tam bir Amerikalı sâfiyetiyle açığa vurmaktadır. Barış Gönüllüsünün hikâyesi, Amerikan hegemonyası altındaki bütün Üçüncü Dünya ülkelerinin ortak hikâyesidir. Her yerde, üç aşağı beş yukarı, aynı hikâye tekrarlanmaktadır. Bunun içindir ki, Haile Selâsiye'nin ülkesinde Habeş Tarihi uzmanlığı yapan Barış Gönüllüsünün yazısını - Türk aydınlarını yakından ilgilendireceği inancıyla - yayınlıyoruz:

HABEŞİSTAN'A ÇOK YARDIM ETTİK AMA...

Harcadığı para ve yığdığı personel ölçü olarak alınırsa, Amerikanın Afrikada en çok Habeşistanla bağlantılar kurduğunu kabul etmek gerekir. Birçoğu Habeşistana büyük yarar sağlayan bu bağlantılar yüzünden, ülkede bütün grupların düşmanlığını ɑazandık. Kütleler bize şüpheyle, öğrenciler ise öfkeyle bakıyorlar. Vardığım sonuç odur ki, maddî bakımdan Habeşistana bizden çok daha az yardım eden Ruslar, daha fazla takdir edilmektedir. Yüzeydeki tepkilerle yetinilirse, Habeşlerin bizim ekonomik ve teknik yardımımızı değerli buldukları söylenebilir. Ama biraz derine inilince, ülkelerinde Amerikalıların mevcudiyetini kötü karşıladıkları görülmektedir. Ekonomik yardım programlarımızın genellikle faydalı olduğunu kabul etmektedirler. Fakat askerî yardımı ve Amerikalıların Habeşistandaki askerî faaliyetlerini zararlı bulmaktadırlar.

Dünyanın her köşesinde geniş çıkarları olan bir milletin, her yerde sevilmesi ve güvenle karşılanması beklenemez. Fakat hiç değilse, mevkiimiz gereği saygı görmeyi umabiliriz, zaman zaman yaptığımız iyi şeylerin beğenileceğini düşünebiliriz. Eğer bizim politikalarımız, düşmanımız olmayan bir halk üzerinde korku yaratıyorsa, yardım etme iddiasında bulunduğumuz halkta şüphe uyandırıyorsa, bu beklenmedik tepkilerin nedenlerini araştırmamız gereklidir.

Habeşistan, Afrikanın Sahra bitişiğinde en eski bağımsız ülkesidir. Kızıl Deniz kıyısındaki mevkii, ona ticarî bakımdan stratejik önem kazandırmaktadır. İyi işletilirse, tarım kaynakları, onu Afrikanın ambarı yapabilir. Teksas ve Kaliforniya'nın toplamından de geniş 400 bin milkare arazisi vardır. Nüfusu 20 milyondur. Kıt'ada Mısır ve Nijeryadan sonra üçüncü gelmektedir. Askerlerinin cesareti ve eski, şerefli mazisi, Habeşistana, bugünün Afrikasında çok nüfuzlu bir mevki sağlamaktadır.

HABEŞİSTAN'IN VELİNİMETİYİZ!

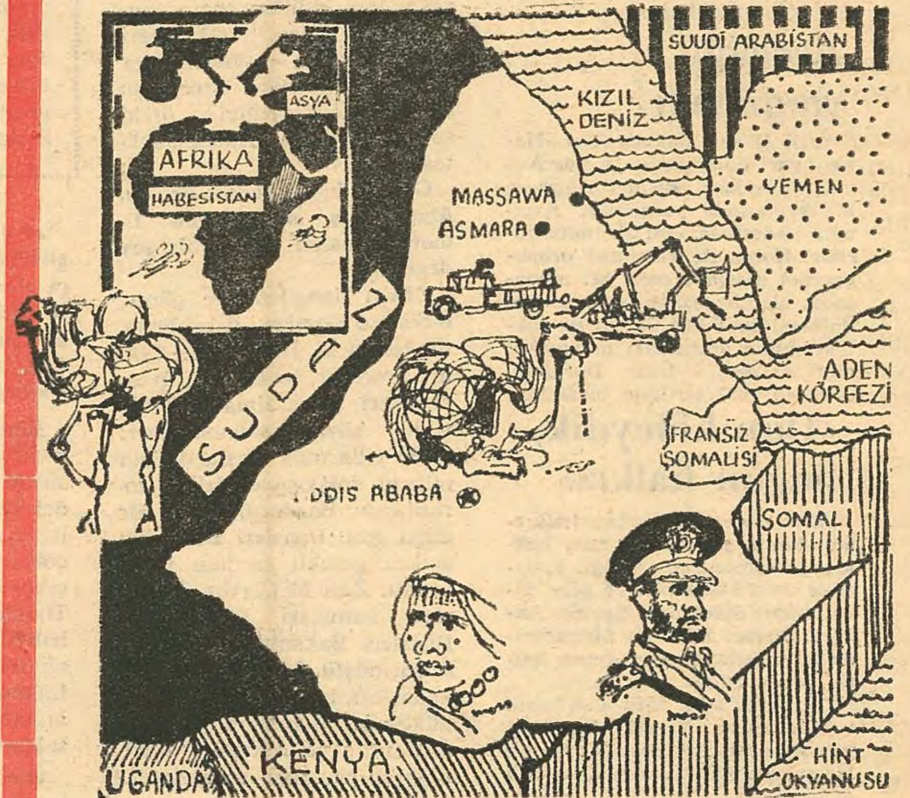
İkinci Dünya Harbinden beri ABD, Habeşistana askerî ve iktisadî yardım olarak yüzlerce milyon dolar vermiştir. Okuma-yazma bilenlerin oranı yüzde 10'un altında olan bir ülkeye, Barış Gönüllüleri Örgütü, 1962'den beri bin kadar hoca sağlamıştır. 1962-63 öğrenim yılında, orta öğretim kurumlarında, Habeşlilerden çok daha fazla Barış Gönüllüsü hoca vardı. Millî Üniversiteyi geliştirme ve giderlerini karşılamakta Amerikan Hükûmeti yardımcı olmuştur. Ülkede, John F. Kennedy'nin hatırasına bir kütüphane kurulmaktadır. Ame- ..an üniversitelerinde yetişmiş Habeş seçkinlerinin eğitim giderlerinin b'vük kısmını Amerika yüklenmiştir.

Hemen bütün gelirini tarımdan sağlayan bu ülkede, ilk tarım okulunu biz kurduk. İlk kamu sağlık kolejini biz inşa ettik. Habeşistanın engebeli arazisı, ülkenin birleştirilmesi açısından büyük bir engeldi; şimdi Amerikan parasıyla mükemmel bir yol ve ulaştırma sistemi geliştirlimiştir. İki büyük jet hava alanı, Amerikalıların eseridir. Afrikanın en kârlı hava işletmesi olan Habeşistan Hava Yollarını Amerikan yardımıyla TWA'nın teknik bilgisi yaratmıştır. Habeşistan, yabancı istilâcılara karşı birçok savaş vermiştir. Bugün de genişleme hevesindeki komşularından topraklarını koruma zorundadır. Amerikan askerî yardımı, Habeş askerlerini modern silâhlarla donatmış ve onlara modern savaş tekniklerini öğretmiştir.

CASUSLUK ÜSSÜ VE AMERİKAN KERHANELERİ!

Bütün bu yardımlara karşılık, sağladığımız tek önemli kazanç, ülkenin Kuzeyinde Eritre'de bize üsler kurma hakkını veren anlaşmadır. ABD burada Afrikanın en geniş askerî haberleşme tesislerini kurmuştur. Kagnew istasyonu diye bilinen tesis, son derece karmaşık görevleri yerine getirmektedir: Doğu ve Batı arasındaki hayatî bağlantıyı gerçekleştirmektedir. Öteki ülkelerin yayınlarını ve haberleşme trafiğini kontrol altında tutmaktadır. Uzay haberleşmesine katılmaktadır. Tesisin Ekvatöre yakın oluşu ve birkaç ayak yükseklikte bulunuşu, mükemmel hava şartları sağlamaktadır. Bu özelliği dolayısiyle, tesis çok değerlidir. Ayrıca Habeşistan'ın Kızıl Deniz kenarındaki Massawa limanı, dünyanın en önemli bir bölgesinde Amerikan Donanmasına büyük kolaylık getirmektedir. Bu maddî avantajların dışında, Habeşistan Hükûmetine sunduğumuz yardım ve destek, Habeşistanın dış politikasını çizmekte bize büyük nüfuz sağlamaktadır. Afrika liderleri arasında İmparator Haile Selâsiye'nin prestiji yüksek olduğundan, bu sâyede Afrika politikalarının tesbitinde imkân kazanmışızdır.

Halen AID, USIS, Elçilik, Konsolosluk ve askerî personel olmak üzere Habeşistanda 10 bin Amerikalı vardır. Ayrıca bunlara bağlı kişileri hesaba katmak gerektir. Amerikalılar, genellikle büyük şehirlerde toplanmışlardı, ama şehir dışına dağılmış bir hayli Amerikalı da bulunmaktadır. Bunlar köylerde, köylülerin gözleri önünde yaşamaktadırlar. Habeşistanın 150 bin nüfuslu ikinci büyük şehri Asmara'da, Kagnew istasyonunda görevli kara, hava ve deniz kuvvetlerine mensup 2 bin subay ve asker vardır. Bağlı kişilerle birlikte bunların sayısı 7 bine çıkmaktadır. Asmara'nın en iyi muhallelerinin büyük kısmı, Amerikan sömürgesi hâline gelmiştir. Şehirde, Amerikan askerlerine servis yapan birçok bar ve kerhane türemiştir. Asmara yakınlarındaki turistik imkânlara sahip ufak kasabalar, Amerikan tatil yerleri olmuştur. Bu kasabalardan birinde Amerikan Ordusu, geniş bir din-

enme merkezi işletmektedir. Bölgenin açıkhavadaki tek yüzme havuzu, bu merkezdedir. Ama havuzdan yararlanmak, yerli halkın imkânlarının üstündedir.

Başkent Adisababa'da, Amerikan askerî personeli, hava alanına ve şehrin tek golf sahasına yakın bir banliyöde oturmaktadır. Taşranın uzak bir merkezinde, ise, en iyi otelin odaları Amerikan askerlerine ayrılmıştır. Yemek salonunda özel bir masa, onlar için, Amerikan zevkine göre hazır bulundurulmaktadır.

HABEŞISTAN'DA AMERİKAN VURDUM DUYMAZLIĞI!

Amerikalıların bu ağırlığına karşı, Habeşlerin tepkpileri farklı olmaktadır. Asmara civarında tarlalarını süren köylüler, radyo verici ve alıcı istasyonlarına, tehlikeli araçlar diye bakmaktadırlar. 50 ayaktan fazla yükseklikteki bir uydu izleme perdesi, hudutsuz felâketlere yol açabilecek muazzam bir askerî silâh sayılmaktadır. Araçların hepsi aslında zararsızdır, ama cahil Habeş köylülerine çok tehlikeli görünmektedir.

Arap başkentlerinin ve daha uzaklardaki komünist merkezlerin Amerikan aleyhtarı yayınları ile beslenen birçok Habeş öğrencisi dahi, Kagnew istasyonunun yalnızca bir haberleşme merkezi olmadığı inancındadır. İstasyonda tehlikeli silâhlar, hattâ füzeler gizlenmektedir. Bu silâhlar, ülkeyi bir dünya harbine sürükleyebilir. Endişeler, elbette yersizdir. Ama endişeleri saçma bulmadan önce, Soğuk Harbin kuvvet mücadeleleri ve entrikaları ile kulakları doldurulmuş halkın, özellikle öğrencilerin, zihninde her askerî tesisin savaş amacı güdeceği düşüncesinin yerleştiği hatırlanmalıdır.

Asmara'da Habeşler, Amerikan askerlerini sokaklarda ekseriya sarhoş, gürültücü ve kaba, fahişelerle sarmaş dolaş görmektedirler. Ülkeye sarhoşluğu ve kadın ticaretini Amerikan askerleri getirmiş değildir. Bu bakımdan Habeş erkeklerinin çoğu ünlüdür. Ne var ki onlar kendi ülkelerindedirler ve üstelik bu işleri herkesin gözünden gizlenerek, yolu yordamıyla yapmaktadırlar. Bu sebeple, Amerikalıların (en azından bir gürültücü Amerikan azınlığının) Habeş örf ve âdetlerini hiçe sayışı, gerçek bir şikâyet konusudur.

AMERİKAN ASKERLERİNİ YARGILAYAMAZSINIZ!

Ekseriya en yüksek mevkilerde bulunan Habeş yetkilileri, mevcut kuvvetler anlaşması statüsüne göre, kanunları çiğneyen Amerikan askerlerini kendi mahkemelerinde yargıla yamadıkları için şikâyetçidirler. Suç işleyen askerleri yargılama yetkisi, tamamen Amerikan makamlarına aittir. Anlaşma, Habeşistanın bağımsız ve egemen yaşama geleneğine indirilen bir tokat sayılmaktadır.

Asmara sokaklarındaki otomobillerin çoğu Amerikalılara aittir. Sık sık kazalar olmaktadır. Genellikle halk, trafik kurallarından habersizdir. Köylüler, sürüleriyle sokakları doldururlar. Asmara'da at arabaları, otomobil kullanmayı bir macera hâline sokmuştur. Amerikanın otomobiller, Habeş hayatına gerginlik ve karışıklık getirmektedir. Otomobillerimiz ile günlük hayatını karıştırdığımız ve tehlikeli kıldığımız halde, bizleri neden yargılamadıklarını, davranışlarını önleyecek tedbirler alamadıklarını. Habeş halkı anlayamamaktadır. İki bakımdan da, onlara kendi ülkelerinde söz sahibi olmayı reddetmekteyiz,

Habeşistandaki Amerikan askerleri, para konusunda dikkatsiz olmakla ünlüdür. Ekseriya dolandırılmakta ya da paralarını çaldırmaktadırlar. Geçen yıl sarhoş bir Amerikalı, Habeşin birini öldüresiye dövdü. Ama askerî mahkeme, öldürülen Habeşin, Amerikan askerini dolandırmaya çalıştığı gerekçesi ile, katilin beraatine karar verdi! Beraat kararı, olayda tahrik bulunmasına ve öldürme kastının bulunmayışına dayandırılmıştı. Karar, ihtimal ki hukuk ilkelerine uygundur, ama Habeşler arasında yaygın bir infiale yol açmıştır. Habeşler, böyle ciddi bir meselede, kendilerinin de bir miktar söz sahibi olmaları gerektiği inancındadırlar.

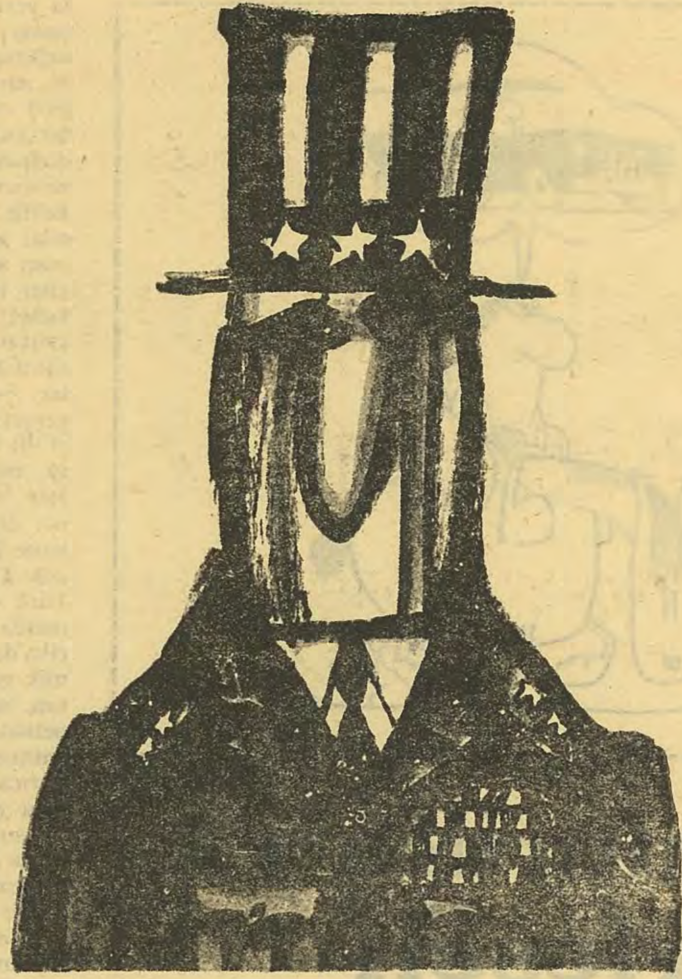
AMERİKAN GERİLLA UZMANLARI!

Politika ile ilgili Habeşler, Soğuk Harpte, ülkelerinin tarafsızlığı ve bağımsızlığı konusunda özellikle hassastırlar. Öğrenciler, kuruluşuna ken di hükûmetlerinin büyük yardımı bulunan Afrika Birliği Teşkilâtının bir ilkesini ciddiye almaktadırlar: Hiç bir Afrika ülkesi, toprakları üzerinde yabancı askerler bulunmasına, özellikle barış zamanında müsaade etmiyecektir. Böylece, büyük bir dev letin egemenliği altına düşmekten kendini koruyacaktır. Ne var ki, Habeş Ordusunun birçok birliklerinde, Amerikan askerî müşahitleri bulunmaktadır. **Son zamanlarda Amerikan gerilla uzmanları, Eritre'de ayaklanan âsileri ezmek üzere Habeşistan Hükûmetinin giriştiği kampanyaya katılmakta, Habeş askerlerine yalnız müşavirlik etmekle yetinmeyip, onları yönetmektedirler.** (Rusların Habeşistanda hiç bir askerî faaliyeti yoktur).

İLERİCİ SUBAYLARI AMERİKA EZDİ!

Bize karşı yöneltilen daha ciddi bir suçlama, köhne ve çürümüş bir rejimi desteklememizdir. **1966** ilkbaharında ciddi politik buhran sırasında, üniversiteden yayılan söylentilere göre, bir hava alanında binlerce Amerikan askerî indirilmişti. Bunlar Haile Selâsiye'nin Hükûmetini, beklenen darbeden korumakta görevliydiler. Söylentiler, gerçeğe uygun değildi. **Fakat öğrenciler, 1960 yılında, bir grup genç askerî lider tarafından rejim hemen hemen devrildiği zaman, Amerikanın Haile Selâsiye'ye aktif yardımı unutmuş değillerdi.**

Birkaç yıldır Eritre'de bir ihtilâlci hareket, bölgenin bağımsızlığını kazanmak ya da hiç değilse federatif bir devlet çerçevesinde muhtariyet elde etmek için mücadele vermektedir. 1965 baharında, okullarda girişilen politik amaçlı grevler, âsilerin Asmara'yı istilâya hazırlandıkları söylentilerinin kuvvetlenmesine yol açtı. Kagnew İstasyonu Kumandanı, üssün güvenliği bakımından endişeye kapılarak, bütün askerî personeli tepeden tırnağa silâhlandırdı. **Makinalı tüfeklerin başında ateşe hazır bekleyen Amerikan askerleriyle dolu jep'ler şehirde devriye gezmeye başladılar. Daha sonra Amerikan yetkilileri, silâhların boş olduğunu ileri sürdüler. Ama kolayca anlaşılacağı**

üzere. Habeşler, bu kuvvet gösterisini, Amerikanın, İmparatoru desteklediğini belli etmek için yaptığı yolunda değerlendirdiler.

ZİNDE KUVVETLER KORKUSU

Bu noktada can alıcı soru şudur: **Bir azınlığın duyguları ne ölçüde önemlidir? Öğrencilerin gücü nedir? Muhtemelen mevcut hükûmeti destekleyen kütlelerin, bizim askerî faaliyetimizi pek umursamayışları, yeterli teminat değildir.**

Gerçekte, Habeşistanda bulunuşumuz, ayrı ayrı nedenler yüzünden, bütün halk gruplarında öfke yaratmıştır. Kütleler, pasiftir; fakat bize şüphe ve güvensizlikle bakmaktadırlar. Ateşli liderler tarafından kolayca harekete geçirilebilirler. Hayli nüfuzlu bir tabakayı temsil eden genç subaylar, ülkenin politikasına geniş ölçüde karışmamızdan dolayı hoşnutsuzluk duymaktadırlar. Öğrenciler ve aydınlar ise, bize açıkça düşmandırlar. Azgelişmiş ülkelerde, böyle bir grubun gücünü ve patonsiyel etkisini küçümsersek, büyük bir hâtâ işlemiş oluruz. Zira yabancı teknisyenlerin dışında, Hükûmet ve iş hayatının gittikçe karmaşık görevlerini yürütecek tek grup. bu aydınlardır.

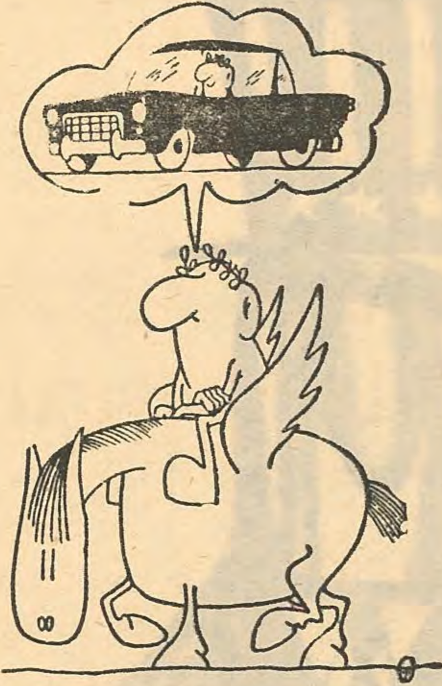
Az gelişmiş ülkede çalışan Amerikalının iki etkisi olmaktadır. Bunun ilki, malzeme ve teknik bilgi sağlamadır. İkinci etki daha incedir. Yeni düşünce ve eylem biçimlerini şiddetle araştıran bir halka, yeni davranışların, fikir ve değerlerin intikali söz konusudur.

Denizaşırı ülkelerde, boşlukta değil, öteki kültürler içinde faaliyet göstermekteyiz. Azgelişmiş ülkeler halkları, modern dünyaya daha uygun düşen yollar peşindedir, ama önce daima kendi kültür mirasını yeni zorunluluklara intibak ettirmeye çalışmaktadırlar. Bu sebeple, onların kültürleri üzerine kendimizinkini empoze etmek mi, yoksa onların kültürleri çerçevesinde mi çalışmak gerektiği önemli bir sorudur.

Habeşlerin bazı kültürel değerlerini incelersek, bu değerleri fütursuzca çiğneyen birçok davranışta bulunduğumuzu görürüz. Habeşler, yabancıları, özellikle yabancı askerleri, son derece kuşku ile karşılarlar, buna rağmen biz çok göze çarpıcı biçimde Habeşistana yerleştik. Habeşler, bağımsızlıklarından dolayı büyük gurur duyarlar; fakat biz lüzumsuz yere onların iç işlerine karıştık. Habeşler topluluk içinde davranış kurallarına çok önem verirler; biz bu kuralları birçok halde açıkça çiğnedik. Habeşler, fakirliklerinden dolayı son derece rahatsızdırlar; bizler onlara düşüncesizce zenginlik gösterisi yaptık. Meselenin ahlâkî yanını bırakalım, bütün bunlar akıllıca davranışlar mıdır?

Şüphesiz ki, mesele, dışarda yaptığımız iyi şeyleri devam ettirmek kötü şeylerden ise vazgeçmek gibi basit formüllerle çözülecek gibi değildir. Kendimizi, yalnızca «yararlı» ekonomik programlara ve teknik yar dıma yöneltmekle, yabancıların kalbini otomatik olarak kazanamıyacağımız açıktır. Herhangi bir ülkede yaptığımız, dünyanın öteki ülkelerindeki davranışlarımızdan etkilenmektedir. Hâ en yeryüzündeki halkların büyük çoğunluğu, bizim dünya politikamızı kötü bulmaktadır.

Fakat hiç değilse, dış ülkelerdeki çıkarlarımızı ve politikalarımızı dikkatle gözden geçirebiliriz. Kısa vâdeli taktik avantajlar sağlayan programların mı, yoksa devamlı ilişkiler kurabilecek politikaların mı çıkarlarımıza daha uygun düştüğünü hesaplayabiliriz. Özellikle, askerî teşkilâtımızın müthiş tahrip gücüne dünyanın dikkati çekildiği bir sırada, stratejik önemi zayıf bölgelerdeki askerî faaliyetlerimizi sınırlandırmak isabetli olabilir. **Eğer Habeşistanda, bu faaliyetlerimizden bazılarını devam ettirmek gerekiyorsa, hiç değilse bu faaliyetlerin Habeş'leri hoşnutsuz kılan yan etkilerini gidermeye çalışamaz mıyız?**

Amerika'ya yerleşen Türkler!..

Sedat Emekçi

İkinci Dünya Savaşından sonra, Türk ve Amerikan Hükûmetleri arasındaki yakınlığın artması ve Türkiye'nin dış siyasette genellikle Amerika'yı takip etmeğe başlaması üzerine, yurdumuzdan Amerika'ya kendi, ya da devlet hesabına tahsil yapmaya, pratik eğitim görmeye, tetkik seyahatinde bulunmaya ve sâdece belirli bir müddet için çalışmaya gelenlerin sayısı hızla artmıştır. Amerikan teknolojisinden, Amerikan eğitim sisteminden, Amerikan biliminden, Amerikan toplumundan öğrendiklerini, ekonomik bakımdan çok geri kalmış Türkiyemizin kalkınmasında olumlu bir şekilde kullanmak niyetleriyle vatandan ayrılan bu kişilerin önemli bir kısmı, programlarının sonunda kanunî, ya da kanunsuz her yola başvurarak Amerika'da kalmaya çalışmışlardır. Bu teşebbüslerinde, anneleri yaşında ya da kimsenin yüzüne bakmadığı evde kalmış çirkin Amerikalı hatunlarla hayatlarını birleştirmek suretiyle muvaffak olanların sayısı pek fazladır. Askerlik görevlerini istemiye istemiye yerine getirmek için veya kâfir diyarında kendilerine yatak arkadaşlığı ederek, harama uçkur çözmelerini önleyecek hanım hanımcık, temiz, mâsum, asil ve hiç el değmemiş bir aile kızı bulmak maksadıyla çok kısa bir süre için yurda dönenlerse, soluğu ilk fırsatta tekrar Amerika'da almışlardır. Şu veya bu sebepten, dayı, ya da torpil eksikliğinden Türkiye'de kalmaya mecbur olan kişilere gelince; bu beyler ve hanımlar genellikle kendilerine ayrı imtiyazlar verilmesini, mevcut olmıyan bilgilerine saygı gösterilmesini, farklı şekilde muamele görmeyi beklemişler ve bunun çok kereler mümkün olmaması üzerine; huzursuz burjuva davranışlarıyla çalışma ve yaşama ortamlarında kendileriyle ilişkiler kurmuş kişilerin rahatını kaçırmaya başlamışlardır. Kapitalizmin kâbesinden yurdumuzdaki yarı feodal ekonomik düzeni değiştirmek, istismar kurumlarını ve sosyal adaletsizliği ortadan kaldırmak için dönenlerin sayısı maalesef çok azdır. Bir zamanlar Türklüğü, Türkçülüğü, vatanseverliği kimseye bırakmak istememiş, vatan için sırasında toplumsal emeğini değil, soyut can ve kanını vermeye andiçmiş; millet lâfı edildiğinde sesini herkesten fazla yükseltmiş, sütü ve kanı tertemiz binlerce asil Türk; bütün kutsal bağlarına, bütün kutsal inançlarına rağmen, nasıl olur da taparcasına sevdikleri vatanlarını arkada bırakmış, yaşayış düzeni bakımından çok farklı Amerikaya yerleşebilmişlerdir? Bu soruyu, Amerika ve Türkiye'nin ekonomik düzenleri arasındaki farklar ve Amerika'da kalmaya karar vermiş Türklerin içinden geldikleri ekonomik sınıflar gözönünde tutulmadan cevaplandırmak imkânsızdır. Dolayısıyla ilk önce iki ülkenin görünüşteki değil, esastaki farklarını belirtmeğe çalışmalıyız.

Amerika'nın, insan emeği ile sermayenin teşebbüsler çerçevesinde gayet verimli bir şekilde kullanıldığı modern kapitalist düzene sahip olmasına karşılık, Türkiye, ekonomik bakımdan yabancı sermayenin kontrolundaki verimsiz, akıldan uzak, uyuşuk ve yarı feodal bir düzen içinde bulunmaktadır. Fosilleşmiş geleneklerin, yapmacık bağların her türlü bireysel ya da toplumsal ekonomik hamleyi hadım ettiği böyle bir feodal düende, teşebbüs, yatırım, organizasyon ruhu ve disiplin gibi kapitalist özelliklerin teşekkül etmesine, arz ve talep kurallarıyla çalışan pazarların doğmasına, üretim mekanizmasının mânasız duygululuklar ve her türlü bireysel bağdan kurtularak verimli bir hal almasına imkân yoktur. Yatırım ve üretimden bucak bucak kaçan toprak ağalarıyla tüccarların uyuşuk imtiyazlı durumları devam ettiği, yalancı adıyla yerli kapitalistler sadece yabancı sermayenin komisyonculuğunu yaptığı müddetçe, toplumun maddî ihtiyaçlarını asgarî ölçüde karşılayacak ilkel bir kapitalizmin bile Türkiyede doğması beklenemez. Üretim mekanizmasının bu ortaçağ ilkelliği karşısında, imtiyazlı feodal sınıflarla bunlara uşaklık eden satılmışların dışındaki kişiler, hüner ya da bilgilerini rekabet, arz ve talep kurallarıyla çalışan bir kapitalist iç pazarda satmak imkânından çok kereler yoksundurlar. Ekonomik gerçekçilik sonunda bu bireyleri dış kapitalist pazarlarla temasa, mukavele yapmaya zorlar. İşte bu yüzdendir ki tahsillerine, emekçilerden çalınan binlerce Türk lirası sarfedilen pek çok Türk mühendisi, pek çok Türk doktoru tahsillerinin sonunda soluğu Avrupa ve Amerika'da alırlar. Burada ekonomik gerçeklikler karşısında vatan, millet gibi unsurların genellikle ikinci plâna atıldığını, unutulduğunu açıkça görüyoruz. Ayrıca Türkiye'de yeni yeni ortaya çıkmaya başlayan burjuva sınıfına yaranmak istediği halde muvaffak olamamış, ya da Amerikalı efendilerinin bahşişini daha fala bulmuş kişiler de ayni yolu izleyerek Amerikan toplumunun, daha doğrusu emperyalist kapitalizmin uşaklığını kabullenirler. Bu arada feodal ve kapitalist düzenlerin işleme mekanizmalarını, yani istismar kurumlarını kavrayamamış, dolayısıyla sosyalizme, sosyalist ilkelere bir salon oyunu, bir sosyete modasıymış gibi bağlanmış korkak ve dişisel tatlı su sosyalistleriyse Amerikayla temastan kısa bir müddet sonra, güya inandıkları prensipleri değiştirmeye, dejenere benliklerini otomobil, televizyon ve yalancı ünvanlar için satmağa ve sonunda sosyalizmin Türkiye için imkânsız olduğunu hayasızca, utanmadan ileri sürmeye başlarlar. Parazitliğin ve riyakârlığın en iğrenç bir karışımı olan bu yalancı, bu soysuz, bu satılmış kişiler, bütün istismarcı sınıflardan da daha aşağı, şuur ve duygu bakımından, insanla hayvan arası zavallı yaratıklardır.

Amerika'ya yerleşen Türklerin sınıf yapılarını ve yapıların gerektirdiği ekonomik davranışlarını incelediğimizde, bu Türkler arasında Türkiye'deki imtiyazlı feodal sınıflardan gelen kişilerin mevcut olmadığını açıkça gördük. Türkiye'deki ilkel ekonomik düzende, talancı mevkiinde bulunan toprak ağalarının, tüccarların, kompradorların ve bunların doğu kültürü içinde ebedî bir kış uykusuna yatmış çocuklarının, kapitalizmin organizasyon disiplinini kabul ederek, sıcak ve yumuşak ana rahimlerini terketmeleri, Amerika'ya yerleşmeleri beklenemez. İstatistik bilgi ve tarafsız araştırma, yalancı sosyalistler ve Osmanlı saray artıkları bir yana bırakılcak olursa, Amerika'da yaşıyan Türklerin hemen hepsinin fakir ve orta halli ailelerden geldiğini göstermektedir.

Amerika'da yerleşmiş Türklerin yurdumuzu terkedis sebeplerini iki ülkenin değişik ekonomik düzenlerinde ve bu kişilerin gelmiş oldukları ekonomik sınıflarda bulduk. Şimdi Amerika'nın cömertçe sunduğu maddî imkânların, bir Türke neye malolduğunu araştıralım: Hemen her zaman aksini iddia etmelerine rağmen, Amerikalı Türklerin yurdumuzu terkedişlerinin tek sebebi Amerika'daki maddî imkânların Türkiyedekilerden daha fazla oluşudur. Bütün bir tarih ve kültürün sadece maddî çıkarlar için terkolunması, Amerikalı Türklerde genellikle bir suçluluk kompleksinin teşekkül etmesine sebep olur. Bu yüzdendir ki, Yunanlıların, Yahudilerin ve bütün diğer milletlere mensup olan kişilerin, Amerika'da kendi özelliklerini korumalarına, orijinal taraflarıyla övünmelerine, eski vatanlarına maddî ve manevî her türlü yardımda bulunmalarına, Amerika'da birbirlerini devamlı olarak desteklemelerine karşılık; sırf suçluluk kompleksinin verdiği ızdıraptan kurtulabilmek için, Amerikalı Türklerin büyük bir kısmı Türkiyeyle bağlarını tamamen koparmak istemekte, diğer Türklerden devamlı olarak kaçmakta, isimlerini ve hâtta bazan dinlerini değiştirmektedirler. Bu aslını inkâr edişe, bu Türklükten kaçışa rağmen; feodal değerlerden kurtulamaması, Amerikalı Türkün kapitalist düzene uymasını çok zorlaştırmaktadır. Amerikalılar, ne şivesi ne de davranışları Amerikalıya benzeyen, bu bazan yapmacık, bazan doğulu, bazan çok katı, komplekslerle boğulmuş kişileri sahte bir nezaketle reddetmekte, toplumun normal bir bireyi olarak kabul etmemekte, Amerikalı Türke yabancılığını, garipliğini, farklılığını devamlı olarak ve kasten duyurmaktadırlar. Amerikalıları bu davranışlarından dolayı suçlamak mümkün değildir. Her Amerikalı, bir Türkün, Amerikalılara Amerikan tarih ve kültürüne, Amerikalıların yaşama şekline duyduğu sempati ve sevgiden değil, tamamiyle kendi bireysel çıkarları için Amerikaya yerleştiğini çok iyi bilmekte ve bu sefil bireye lâyık olduğu şekilde, maddî imkânların dışında hiç bir şey vermemektedir.

Geçmişin ümitsizce kopmağa çalıştığı halde, feodal değerleri yüzünden bunda muvaffak olamadığı, ayrıca Amerikan toplumu tarafında tam mânasıyla kabul edilmediği için, her Amerikalı Türk, sonunda psikolojik bakımdan bir hilkat garibesi halini almakta, kendi ümitsizliğini, kendi kısırlığını, kendi zavallılığını unutabilmek, suçluluk kompleksinin amansız ızdırabından kaçabilmek için, bütün bir Türk toplumunu küçümsemekte, istismar olunan çalışkan Türk emekçilerini tenbellikle suçlamaktadır. Amerikalı Türk ayrıca Amerikan toplumunun kendisini tıpkı ruhsuz bir mal, bir âlet gibi kullandığını, sermayeyle yaptığı mukavelenin, kendisine manevî hiç bir şey vermediğini, vermiyeceğini çok iyi bilmekte ve bu şuurluluk psikolojik zavallılığını bir kat daha arttırmaktadır. Kendisine sağlanan bütün yeni maddî imkânlara rağmen, her Amerikalı Türk, bir sefalet içerisindedir.

Daha Türkiyedeyken hür teşebbüs adı altında yabancı ya da yerli sermayenin emekçileri istismar etmesini gönül hoşluğuyla kabullenen, savunan zavallı kişilerin Amerika'daki maddî refahla nasıl büyülendiklerini anlamak hiç te zor değildir. Demokratik sosyalizmin yurdumuzda yerleşmesi halinde, bu gibi kişilerin emekleri toplum yararına olumlu bir şekilde kullanılabilir ve kendilerinin birer robot, birer bitki olmaları önlenilebilirdi. Ayrıca emekçilerden çalınarak bu gibi kişilerin tahsiline yatırılan değerlerin toplumsal karşılığı alınmadığından, Amerika'da yerleşmiş Türk doktor ve mühendislerini yurdumuzun ekonomik gelişmesi bakımından kayıp olarak kabul edebiliriz. Bununla beraber, Türkiye'deki verimsiz, akıl dışı feodal düzen devam ettiği ve Amerika daha fazlasını, daha iyisini verebildiği sürece; daha pek çok Türk vatanını arkada bırakacak ve Amerikaya yerleşecektir. Dualar ve iyi niyetlerle ekonomik gerçeklerin değiştirilmesine imkân yoktur.

Doktor, mühendis, teknisyen, usta işçi gibi, ilerdeki bir sosyalist düzene hizmette bulunabilecek binlerce Türkü kendine çeken ve dolayısıyla ekonomik kalkınmamızın potansiyelini azaltan modern kapitalizm, özellikle Amerika; bu arada istemeden ve bilmiyerek de olsa Türkiye'nin sosyalist geleceğine önemli bir noktadan yardım etmektedir. Zayıf karakterli, dişisel Osmanlı artıklarının, burjuva konforu içinde mücadele gücünü yitirmiş söz ebesi yalancı sosyalistlerin Türkiye'de kalmaları ve emperyalist kapitalizme karşı açılmış kanunî ve demokratik mücadeleye bir sosyete oyunuymuş gibi katılmaları, sosyalist ilkelerin emekçiler tarafından anlaşılmasını zorlaştıracak, dolayısıyla insancıl bir sosyalist düzenin gelişini yavaşlatacaktı. Bu riyakâr ve iki yüzlü kişilerin Türkiye'den ayrılarak Amerikan kapitalizminin hizmetine geçmeleri, mücadelenin açık ve seçik olmasına yardım etmekte, zihinlerin burjuva söz oyunlarıyla bulunmasını önlemektedir. Emperyalist kapitalizmle ve kompradorlarla mücadeleyi, sosyalist ilkeleri tam anlamıyla kavramış kişilere bırakması bakımından, Amerikan kapitalizmine teşekkür borçluyuz.

Tröstlerin kendi CIA örgütleri!..

CIA'nın ipi pazara dökülmüştür, ama yalnız ABD hükûmetinin değil, bir de büyük tröstlerin özel CIA örgütleri vardır. Washington'da yayınlanan The New Republic, 18 Şubat 1967 tarihli sayısında, bu konuda çok büyük gelişmeler olacağını ileri sürmektedir:

Sanayi casusluğu, yepyeni ve ileri bir aşamaya ulaşma yolundadır. Geçenlerde, bir sistem geliştirme şirketinin General Motors'a CIA örgütü kurmasını tavsiye eden bir belgesi elimize geçti. Örgütün görevi, General Motors'un rakipleri hakkında bilgi toplamak ve bunları değerlendirmek olacaktı. Belgeyi bize ileten muhbir, General Motors'un teklifi reddettiğini söyledi. Gillen dâvası sırasında (General Motors, otomobilleri aleyhine geniş yayın yapan bir avukatı tuzağa düşürmek için, özel detektifler ve güzel kızlar kullanmıştı. — YÖN), General Motors Başkanı James Roche'un vekili olan Theodore Sorensen, meseleyle ilgilenmiş ve bir CIA şirketi kurma yolunda General Motors'un üst kademe yöneticilerinin hiçbirinin bilgisi bulunmadığını söylemiştir. Soernsen'e göre, dev tekelin böyle bir niyeti yoktur.

Bu sözleri şüphe ile karşılamak istemeyiz. Bununla beraber plân, gelecekteki iş casusluğunun ne olabileceğini göstermesi bakımından ilgi çekicidir. 19 sayfalık belge, gelecek için şunu öngörmektedir: **«Önümüzdeki beş yıl zarfında halen hükûmetlerin askerî ve diplomatik plânda yürüttükleri normal istihbarat faaliyetleri, büyük şirket yöneticilerinin, zorunluluğu herkesçe teslim edilen açık faaliyeti haline gelecektir». «İstihbaratı değerlendirme açısından, bir teknik ihtilâl vuku bulmuştur. Buna uymaktan başka çare yoktur».** Modern elektronik beyinler, çok

düşük maliyetle bilgiyi depo etmek ve gerekince ondan yararlanmak imkânını getirmiştir. «Bilgi değerlendirme maliyeti, toplanan bilginin çok büyük kısmı hiç işe yaramasa dahi, artık önemsizdir». Öte yandan, «istihbarat metodları, şaşırtıcı ölçüde başarılıdır».

General Motors'a sunulan belgede, bir CIA şirketinin yapacağı çeşitli işlerin listesi yer almaktadır: Konuşanların hiç farkına varmıyacakları biçimde bütün telefon konuşmalarının dinlenmesi, rakibin otel odasının taranması, rakibin yeni buluşlarının yer üzerindeki denemelerinin izlenmesi, deneme tec hizatının bozulması, rakip firmaya ait personelin kiralanması veya firmaya ajan yerleştirilmesi, rakip firma yöneticilerinin «kişisel geçmişlerinin» araştırılması (yani özel hayatlarının didik didik edilmesi).

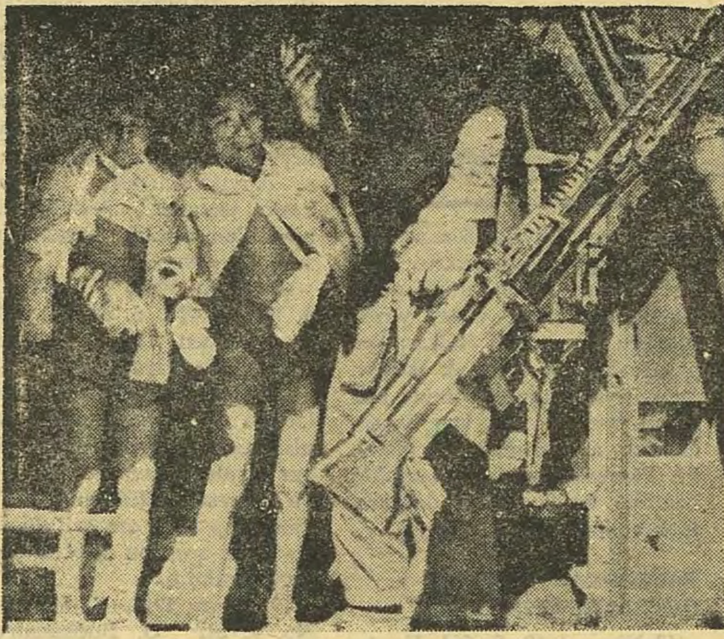
Büyük miktarda verilerin sistematik toplanması ve tahlili sonucu, rakip firmaların karar verme süresini tespit ve böylece onların muhtemel davranışlarını tahmin, teknik bakımdan mümkündür. Hâtta, muhtemel tepkilerinin elektronik beyinlere dayanan tahlili sayesinde, uygun zamanda gerekli teşviklerle, rakip firmaların eylemleri dahi kontrol altına alınabilir. Geleceğin iş casusluğu, «rakiplerin faaliyeti hakkında bugün yapılanlardan çok daha ince modeller ortaya koymak ve bu modelleri, rakiplerin faaliyetini bağlayıcı zorunlukları bulma yolunda kullanmak biçiminde olacaktır». «Temel amaç, bir şirketin ötekine nasıl zarar verebileceğinin daha iyi anlaşılması»dır.

Belge, iş casusluğuna, hukuk ve ahlâk açısından yöneltilebilecek itirazları da şöyle cevaplandırmaktadır: «Hâkim özelliği rekabet olan bir ortamda, vicdana ve sosyal değerlere hitap eden bir çağrı, etkisiz kalmaya mahkûmdur.»

«Hâlen oyun kuralları, uygun biçimde çizilmiş değildir. Durum, en esnek davranan grubu, mükâfatlandırmaktadır.»

Bu tip iş casusluğu, pahalı olabilir. Ehil personele, büyük bir elektronik beyine ve geliştirilmiş bir bilgi toplama sistemine ihtiyaç göstermektedir. Böyle bir yatırımı, ancak dev Amerikan tröstlerinin en büyükleri yapabilirler. Belge, «güçlü daha güçlü, zayıf daha zayıf olacak» derken, bunu belirtmektedir.

Bütün bunlar gerçekleşebilir ve gerçekleşirse, başlangıçta kamuoyunun olan bitenin farkına varmamasına dikkat edilecektir. İş casusluğunun yeni teknolojisini en başarılı kullanan firmalar, durumlarını kuvvetlendirecekler ve daha yüksek kârlar elde edeceklerdir. Bunların hisse senetlerinin değeri yükselecek ve senetler, yardımlaşma sandıkları, sigorta şirketleri, bankalar ve öteki yatırımcılar açısından cazip hale gelecektir. Bu aşamada, kazançların ne sayede sağlandığına pek az aldırış edilecektir. Yani iş casusluğu, böylece, kâr yapısı içinde, kurumlaşacak ve dokunulmazlık kazanacaktır.

Vietnam, gene Vietnam...

Washington, Moskova ve Londra'dan gelen ve Hanoi'nin de kabullendiği Kuzey Vietnam bombardımanlarının durdurulması, talebini reddetmiştir. Bombardımanların durdurulması, Vietnam sorununa bir çözüm arama yolunda, nisbeten elverişli bir ortam yaratacaktı. Washington tam aksine, yeni bir «tırmanma» politikasına girişmiştir. Kuzey Vietnam nehirlerinin mayınlanması, donanmanın güçlü biçimde bombardımalara katılması, Vietnam'daki Amerikan komutanının genişçe bir alan içinde Kuzey bombardımanlarında serbest bırakılması, tırmanma politikasında yeni bir aşamayı teşkil etmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki, Washington, askerî bir zaferin yakın olduğu inancındadır. Amerikan dünya hegemonyasının teorisyenliğini yapan Johnson'un müşaviri Walt Rostow, Leeds Üniversitesinde verdiği son bir konferansta, bu iyimserliği dile getirmiştir. Vietnam'da terör yoluyla barış sağlanacaktır. Le Monde'un uzman yazarı Jacques Decornoy, «Tahribat Politikası» başlıklı yazısında, son durumu şöyle değerlendirmektedir: «Amerikalılar, harbi kazanma kararındadırlar. Hattâ şimdiden harbi kazandıkları inancındadırlar. Amerikan kuvvetleri, büyük düşman kuvvetleriyle pek ender karşılaşmaktadır. Ama ne var ki, Amerikan kayıpları gittikçe yükselmektedir. Saygon'daki Amerikan Komutanlığı, Millî Kurtuluş Cephesi liderlerinin sonbaharda birliklerine verdikleri emri, öyle görünür ki, unutmuştur. Emirde, (Her tarafta gerilla savaşını hızlandırınız) denilmekteydi. Emrin sonuçları, şimdiden Amerikan Komutanlığının haftalık bilânçolarında görülmektedir». Ama her türlü barışçı çözümü reddeden Amerika, zorbalıkla sonuç alma yolunda her zamankinden fazla kararlıdır. Selma Ashworth, aşağıda okuyacağınız yazıda, bu zorbalığın bazı örneklerini göstermektedir:

Bir süredir, Avustralyalı ve Yeni Zelândalı askerler Vietnam'da Amerika için canlarını pazara çıkardılar. Amerikan uşağı, Başbakan Mareşal «Ky», Aralık ayında Avutralya'ya gitti, biraz daha fazla yardım koparabilmek için.

18 Ocakta Sydney'de sonra da Melbourne'da yüzlerce insan, Başbakan «Ky» yi yuhaladı. Bunların arasında Avustralya'nın Sosyalist milletvekilleri, trade-union'cular ve 500 talebe vardı. 25 Ocakta, ayni şey tekerrür etti, 400 genç, kadın, ihtiyar Başbakanın arabasının yolunu kestiler ve: «Amerika için neden ölelim?» diye bağırdılar.

Şimdi bir de Saygon'dan gelen 7 Şubat tarihli şu habere bakın: «Saygon'un doğusundaki Phuoc Tuy eyaletinde, Amerikalıların yanı sıra savaşan Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar, Viet Cong'un âni bir saldırısı karşısında paniğe uğramışlar ve birbirlerini vurmuşlardır. Yeni Zelandalıların yanlışlıkla öldürdüğü Avusturyalı askerlerin sayısı 4 ve ağır yaralılar 18'dir.»

Buna pisi pisine ölmek denmez de ne denir? Auckland'lı çiftçi uzun John'un Mekong deltasında ne işi var?

★

Başkan Johnson ve avanesi tutturmuş bir terâne: «Biz barışa hazırız» diye. Yalan, düpedüz katıksız yalan...

2 ile 3 Aralık tarihlerinde Saygon'da İtalyan Büyükelçisinin evinde, Amerikan Elçisi Cabot Lodge ile Milletlerarası Kontrol Komisyonunun Polonyalı delegesi Büyükelçi Janusz Lewandowski gizlice buluşmuşlardır. Aralarındaki konuşma sonucu, Amerika ile Kuzey Vietnam arasında, Aralık ayının son haftası Varşova'da bir barış teşebbüsüne girişmek olmuştur. Kuzey Vietnam, barış masasına oturmayı Amerikan bombardımanlarının durması şartiyle kabul etmiştir.

Fakat, Amerikan uçakları 13 - 14 Aralıkta Hanoi'yi fecî şekilde bombardıman etmiştir. Tabii bu durum karşısında, Kuzey Vietnamlılar Varşova toplantısına gelmekten vazgeçmişlerdir.

Budist yeni yılı münasebetiyle ateş kesimi ise çok kısa sürdü. Ve o vakit dahi Amerikalıların bir uçağı ve iki helikopteri, Kuzey Vietnam toprakları üzerinde uçarken zorla yere indirilmişlerdir.

Amerikanın Vietnamda barışa ne kadar teşne olduğu her halinden belli...

★

Sayısız Amerikan zenci örgütleri kafa tutuyorlar: «Vietnam savaşında ön hatta gönderilen zenci asker sayısının çok yüksek olduğunu» dünyaya ilân ediyorlar. Eldeki rakkamlara bakarsak, Vietnam'a giden kuvvetlerin içinde zenci adedinin pek kabarık olduğu derhal göze çarpar.

Louis Herren, 15 Şubat tarihli Times'da «Zenciler askere çağrılmada, derileri siyah olduğu için değil, sadece fakir oldukları için haksızlığa uğruyorlar» diyor. Varlıklı gençler, Üniversiteye kapağı atıp, askerlikten tecil koparabiliyorlar. Yoksul zenciye düşen, askere gidip, Vietnam'da, kendisine gözünün içi gibi bakan ana vatanı Amerika için döğüşmek, icabında alîl kalmak veya ölmektir.

Amerikan nüfusunda 10 kişiden 1'i zencidir. Fakat 1965'te Vietnam'daki Amerikan askerinin yüzde 12,5'i ve savaşta ölenlerin yüzde 14.6'sı zenciydi.

Çin'de doğrudan doğruya demokrasi

Jean - François Kahn, Uzak Doğu'dan yazıyor

N'oluyor? Bir ayaklanma mı? Canton'da «Yabancılar Oteli» önünde kalabalık toplanmış. Kalabalık, kıpırdıyor, jestler yapıyor, bağrıyor. Bu, Çin'de sık sık görülen bir olaydır: Otel personeli, otel müdürünü eleştirmektedir.

Ahçı tencerelerini, garson tepsisini bırakmıştır. Mao'nun kitabını başlarının üzerinde sallamaktadır. Otel müdürü, suçlama dalgası altında başını eğmiştir.

Müdür, herhalde topluluk önünde suçlarını kabulle kurtulacaktır. Esasen onbeş gün içinde ikinci kez, «kütlelerin eleştirisi» ne mâruz kalmaktadır.

Canton'da Mao büstleri imâl eden fabrikanın müdürü ise, bürosuna hapsedilmiştir. Müdür Bey, dördüncü otokritikini kaleme almaktadır. İlk üç otokritik, «çok derin» bulunmuştur.

Pekin'de başka bir otel müdürü ise, bir tanığın bana anlattığına göre, eleştiricilerine kafa tutmuştur. Müdürü otel kapısının önüne sürüklemişler ve başına, üzerine suçları yazılı kâğıttan yapılmış uzun külâhı geçirmişler. Kızıl Muhafızlar, müdürün başını yere eğdirmişlerdir. Ne var ki, müdür, suçluluk ilâmı yazılı lâvha boynuna takılmak istenince isyan eylemiştir. Lâvhayı yırtıp atmış ve kalabalığa hitap etmiştir. Ertesi gün Müdür Bey, gene otelin başındaydı ve keyfi yerindeydi.

Ama öteki bazı yöneticiler, Pekinli otel müdürü kadar şanslı olmamışlardır. Pekin'de Ticaret Bakanlığında, bir yabancı diplomat kendisine kapıyı açan yeni odacıyı görünce pek şaşırmıştır: Odacı, eski protokol şefiydi! Bir ihracat teşebbüsünün sorumlusu, hafıza yetersizliği yüzünden, yakındaki bir fabrikada işçiliğe düşmüştü. «Devrimci âsiler» ondan, Mao'nun küçük kırmızı kitabından bir pasajı ezbere okumasını istemişlerdir. Firma direktörü, — ne kötü tesadüf —, üç kelimeyi unutmuştur! Dışişleri Bakanı Mareşal Chen Yi de ayni sınavdan geçmiştir. Mareşal, sınavda tam başarı sağlamıştır. Ama yine de duvar afişlerinde eleştirilmiştir.

Birkaç gün sonra kabul ettiği Avustralyalı öğrenciler, hücumlar hakkında ne düşündüğünü Dışişleri Bakanına sormuşlardır. Mareşalin cevabı şudur: «Şansım varmış ki daha fazla hücuma uğramadım. Fakat bu normal bir şey. Gerçek demokrasi böyle olur. Gençlik, yöneticilerini eleştirmelidir. Bana yöneltilen hücumların bazıları, gerçeğe aykırıydı; ama kabul etmeliyim ki bazıları yerindeydi». Mareşal, Avustralyalı öğrencilere gülerek şu tavsiyede bulunmuştur: «Gidin Hükûmetinize söyleyin. İş başından çekilsin ve yerini gençliğe bıraksın!»

Çin üslûbunda ticarî mektup!

UPI Ajansı Londra'dan bildiriyor:

Bir İngiliz ithalât firması hububat, yağlı maddeler ve gıda ihracat ve ithalâtı ile görevli Pekindeki bir kurumdan şu mektubu aldı:

«Beyler,

Başkan Mao'nun bir sözü: (Amerikan tekelci kapitalist grupları, savaş ve saldırı politikalarında devam ederlerse, bir gün, dünyanın bütün halkları tarafından asılacaklardır. Amerika'nın suç ortaklarını da ayni akıbet beklemektedir).

Mektubunuz için teşekkür ederiz. Üzülerek bildirmek zorundayız ki, hâlen elimizde soya yok.

Saygılarımızla».

Şimdi İngiliz firması, Çin'e yazacağı ticarî mektupları nasıl kaleme alması gerektiğini düşünmektedir.

İçi saman dolu hedef ve Çinli çocuk
Hedefin kabahati külâhında yazılı!..

İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye : X

I- Birinci Balkan Savaşı

Derleyen: Erol ULUBELEN

ARNAVUT İSYANI

(30 Mart 1911, S. 449, Vesika No. 469, Mr. Barclay'den Sir E. Grey'e «gizlidir» kaydıyla):

... Arnavutluk isyanının Sırbistanda ne gibi tepkilere yol açabileceğini sordum. Sırp Dışişleri Bakanı, bütün gelişmelerin Türklerin durumu ne dereceye kadar kontrol edebileceklerine bağlı olduğunu söyledi. Şayet Türkler, duruma süratle hâkim olabilirlerse, o zaman işler düzelir, dedi. Sırp Bakan, bundan başka, Avrupa durumunun şu günlerde elverişsiz olduğunu, bu durumda harekete geçmenin akılsızlık olacağını bildirdi.

(13 Nisan 1911, S. 452, Vesika No. 471, Sir F. Cartwright'ten Sir A. Nicholson'a):

... Arnavutluktan gelen haberler biribirini tutmuyor. Fakat durum, Türklerin lehine değil. Halk arasında Jön Türk rejimine karşı müthiş bir nefret var. Turgut Paşayı da isyanı bastırmak için yollamak büyük akılsızlıktır. Papalık, şüphesiz katolikleri korumak için harekete geçecektir.

(1 Haziran 1911, S. 456, Vesika N. 474, Mr. Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e):

...Yunanlılar, Türk - Arnavut meselesinden yararlanarak Girit dâvâsını halletmek istiyorlar. Girit meselesi, bütün ayrıntılarıyla Çar'a arzedildi. M. Panos'a göre, Çar, durumu çok karışık bulmuş. Anladığıma göre, Ruslar bir harekete kalkışsalar bile, bunun pratikte hiç bir önemi olmıyacak.

(8 Haziran 1911, S. 459, Vesika No. 476, Sir. F. Cartwright'ten Sir E. Grey'e):

...Türklerin Arnavutluktaki hareketleri, Avusturya halkını ilgilendirmeye başladı. Basında Türklerin kiliseleri ve evleri yaktığı hakkında haberler çıkıyor. Kilise basını epeyce gürültü çıkarıyor. Avusturya Dışişleri Bakanıyla, Türk Hükümetinin aptallığı hakkında konuştum. İsyanı bastırmak için başvurdukları metodları çok kanlı buluyor...

(17 Haziran 1911, S. 466, Vesika No. 483, Mr. Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e):

...Fremdenblat gazetesinde çıkan bir makale, Sofya'da hayret uyandırdı. Bu konudaki düşünce, «Osmanlılar, ne hakla bizim iç işlerimize karışıyor» yolundadır. Makale, muhtemelen Türkiyede de iyi karşılanmıyacaktır. Avusturya basınına göre, Türkler, Arnavutlar ile Sırpları birbirine düşürmeye çalışacaklardır. Arnavutlukta, valnız İtalya'nın değil, Avusturya'nın da gözü var...

(2 Temmuz 1911, S. 484, Vesika No. 504, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e «çok gizli» kaydıyla):

Dün gece Fransız Büyükelçisi benimle görüştü. Sizin Arnavutluk hakkındaki fikirlerinize, şu bakımdan itiraz ediyor:

a) Bu hâl, âsileri daha çok teşvik edecek.

b) Türkler, iç işlerine yapılan bu müdaheleden çok gücenecekler.

c) Almanya, bu birliğe dahil olmayacak

(29 Temmuz 1911, S. 496, Vesika No. 513, Sir F. Cartwright'ten Sir E. Grey'e):

...Kont Aerenthal, Karadağ Kralının gururunu okşayarak Arnavut göçmenlere yardıma çalışıyor. Gelecek yıl Balkanlarda önemli bir olay bekliyorlar. Kont, Türkleri pek yakında büyük bir felâketin beklediğini söyledi...

BALKAN BİRLİĞİNİN HAZIRLANMASI
(23 Ekim 1911-22 Ağustos 1912)

(23 Ekim 1911, S. 513, Vesika No. 525, Sir H. Bax-Ironside'den Sir A. Nicholson'a):

...Balkan devletleri aralarında alacakları toprakların bölüşülmesini müzakere ediyorlar. Bulgaristan Selânik ve Manastır'ı, Sırbistan Üsküp'ü alacak. Sırplar, Türkiyeyi zayıflatacak hareketlerden kaçınmak gerek; zira zayıf bir Türkiye, kuvvetli bir Avusturyadan daha iyidir diye düşünüyorlar...

(5 Aralık 1911, S. 517, Vesika No. 528, Sir F. Cartwright'ten Sir E. Grey'e):

...İstanbuldaki Rus Büyükelçisinin Türklere aşırı sempati göstermesi ve Türk demiryollarını garanti ettiklerine dair söz vermesi, Bulgaristanda büyük telâşla karşılandı. Kont Aerenthal, Jön Türk rejiminden memnun değil ve Mahmut Şevket Paşa ile bazı askerler tarafından yapılacak bir hükümet darbesi umuyor. Avusturya Ordusu harekete hazırdır. Küçük Balkan devletlerinin geleceği tâyin edilecek, Avrupada Türk hâkimiyeti sona erecektir. Kont Aerenthal, «İngiltere, Fransa ve Rusya bu konudaki düşüncelerini açıklarlarsa memnun oluruz» diyor.

(23 Aralık 1911, S. 524, Vesika No. 534, Sir H. Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e):

.. Majestelerinin askerî ateşesi Albay Lyon, Ruslar ile Bulgarlar arasında yapılan gizli bir anlaşmayı bildirdi. Bir harp hâlinde, Bulgar sahilleri Türk donanmasına açık olacağı için, Ruslar bu konuda Bulgarlara yardım edecekler. Bulgarların ümidi, bu durumda Türklerin Ruslarla savaşa tutuşmasındadır...

RUSLAR İSTANBULU İŞGAL EDEBİLİR!

(16 Ocak 1912, S. 533, Vesika No. 540, Mr. Barclay'den Sir E. Grey'e):

...Avusturya, devamlı olarak Arnavutluk hareketine yardım etti. Amacı, Balkanlara biraz daha el koyabilmekti. Önemli ölçüde silâh ve cephane, Arnavutluğa kaçırıldı. Halbuki tarihin hiç bir döneminde bir Arnavut devleti ve milleti olmamıştı. Avusturyalıların bu hareketi, Sırpları telâşlandırıyor; onlar Selânik'i ele geçirmeden rahat edemezler. Bu da Rusların İstanbul'u işgaline sebep olabilir. İngiltere, bu konuda ne düşünmektedir?

(24 Şubat 1912, S. 550, Vesika No. 554, H. Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e):

Beş veliaht prens, Sofya'da toplandılar. Bunlar içinde en önemlisi Yunan Prensidir. Kral Ferdinand'ın en büyük ihtirası, İstanbul merkez olmak üzere büyük Bizans İmparatorluğunu kurmaktır. Kendisi de imparator olmak arzusunda. Bu rüya, yavaş yavaş solduğu için, şimdi Balkan İmparatorluğunu kurmak istiyor. Avusturya İmparatorunun kızı ya da Rus Çarının kızı ile evlenmek arzusunda. Sırbistan ile Yunanistanı da dostlukla kendine bağlayıp bir imparatorluk kuracak.

BALKANLAR, BALKAN DEVLETLERİNİNDİR

(8 Nisan 1912, S. 564, Vesika No. 567, Sir H. Bax-Ironside'den Sir A. Nicholson'a):

Balkan Birliği, Rusya ve Avusturyanın tasdikiyle kuruldu. Şayet bir felâket olursa, Rusya seyirci kalmıyacaktır. Son yıllarda Rusya, Japonlara yenildi ve Avusturyanın Balkanlara karşı beslediği hevesi engelleme arzusu söndü. İstanbuldaki merkezî hükümetin zayıflaması, hesaplarımızı altüst edebilir. Ve işin en kötüsü, Bulgarlar ile Sırplar birleşerek Türklere karşı çok etkili olabilirler. Yeni Balkan politikası, «Balkanlar, Balkan devletlerinindir» şiarına dayanmaktadır. Avrupa, şimdilik Türkiyenin çözülmesini bekliyor, o zaman vilâyetler teker teker kucaklarına düşecek.

HÜSEYİN CAHİT'İN YAZISI

(17 Haziran 1912, S. 572, Vesika No 576, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

...Tanin gazetesinde Hüseyin Cahit, belki onbeşinci keredir, inanılmıyacak kadar samimiyetle Avrupalıların Türkiyeye karşı birleştiğini yazıyor. Gerek Üçlü İttifak'ın ve gerekse Üçlü İtilâf'ın Türklerin aleyhine birleştiğini söylüyor. Türkiye hiç bir grupta yer almamalı, ancak şerefimize uygun bir barış yapılmalıdır; memleketin selâmeti için her türlü fedakârlığa katlanılmalıdır, diyor.

(10 Ağustos 1912, S. 603, Vesika No. 607, Mr. Marling'den Sir E. Grey'e):

...Bulgar hududuna 35 kilometre mesafede bulunan Cocaana'da bir bomba patlaması olayı ile ilgili haberler Sofya'ya geldi. Bu haberlere göre, bomba patladıktan 20 dakika sonra Türk askeri ve polisi olay yerine gelmiş, halka ateş açmış, 112 kişinin ölümüne sebep olmuş. Bunların 6'sı Türk, 2'si musevi ve geri kalanı Bulgarmış Bulgar Hükümeti, bunu katliâm olarak adlandırdı ve basın, hiristiyan halkın eziyet gördüğünü, Avrupanın vakit kaybetmeden müdahele etmesi gerektiğini yazıyor. Bu bomba olayı da, Makedonya Komitesinin planlarını tamamlamak üzere yaptığı vahşi bir kasaplıktır. Hesaplı bir şekilde ortalığı karıştırıp Türkiyeye karşı Bulgaristanı harekete geçirmek istiyorlar.

(10 Ağustos 1912, S. 604, Vesika No. 607, Mr. Marilng'den Sir E. Grey'e):

Selânik ve Üsküp'te pazar yerlerinde bombalar patlamaktadır...

(29 Ağustos 1912, S. 655, Vesika No. 672, Sir F. Cartwright'ten Sir E. Grey'e):

...Avusturya Dışişleri Bakanı ile Avrupanın Türkiyeye karşı tutumunu inceledik. Ona göre, Avrupalı devletler. Orta Doğu konusunda birlikte hareket edebilirler. Ve İstanbulda bir kargaşalık olduğu zaman hepsi kendi menfaatlerine göre davranabilirler. İstanbula baskı yaparak Parlamentoya hıristiyan azınlık temsilcilerini sokmak mümkündür.

(8 Ekim 1912, Cilt IX/b, S. 4, Vesika No. 6, Sir H. Bax Ironside'den Sir E. Grey'e «Çok gizli» kaydı ile):

...Belgrat'ta Balkan devletlerinin Türkiyeye verecekleri ultimatom hazırlandı ve Bulgar Kralına sunuldu. Kral bunu onayladı. Hükümetler bugün harp ilân etmeyi düşünüyorlardı, ama bu iş birkaç gün geri bırakıldı.

(9 Ekim 1912, S. 6, Vesika No. 9, Sir G. Buchanan'dan Sir E. Grey'e):

...Şayet Türkler Balkan reformlarını büyük devletlere devrederlerse, harbin çıkması belki önlenebilir. Bu durumda, bütün Avrupa Türkiyesi hiristiyanlara ait olmalıdır. Şayet müslümanlar da orada kalacaklarsa, bu durum, mutlaka büyük devletlerin tasdikinden geçmelidir. Bu arada Girit meselesi de Yunanistanın lehine çözülmelidir.

(9 Ekim 1912, S. 6, Vesika No. 10, Sir A. Nicholson'dan Lord Harding'e):

...İstanbuldaki büyük devletler temsilcileri, Türklere karşı dikkatli bir dil kullanarak kendilerine zarar verecek bir durum yaratmamalıdırlar. Hiristiyanların Türkiyeye yapacakları saldırı, İngiliz demiryollarında karışıklık çıkartabilir...

HASTA ADAMIN NABZI DURACAK!

(10 Ekim 1912, S. 11, Vesika No. 15, Sir F. Cartwright'ten Sir A. Nicholson'a):

...Orta Doğuda durum o kadar hızla değişiyor ki, uzun bir mektup yazmamın anlamı bile kalmadı. Selânik, Bulgarların eline geçerse, Sancak da Yugoslavların eline geçecek. Avusturya-Macaristan, Osmanlı demiryollarına tamamen göz dikmiş durumda. **Ben kendimi hasta bir adamın başındaki doktora benzetiyorum, nabzı elimde durduğu an, kolunu bırakacağım.**

(13 Ekim 1912, S. 17, Vesika No. 24, Sir H. Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e):

...Osmanlı İmparatorluğuna verilen ultimatom:

1 — İmparatorluktaki bütün milletleri etnolojik karakterine göre tanımalı ve bütün sonuçlarını kabul etmelidir,

2 — Osmanlı Parlamentosuna, her milletin temsilcisi oran dahilinde sokulmalıdır,

3 — Hiristiyanların bulunduğu yerlerdeki bütün devlet memurları hiristiyanlardan tayin edilmelidir,

4 — Hiristiyan mektepler, Osmanlı mektepleri ile eşit sayılmalıdır,

5 — Muhtelif bölgelerde müslümanların bulunması, bu bölgelerin etnolojik karakterini değiştirmez,

6 — Hiristiyanların, hiristiyan kuvvetler tarafından askerî birlikleri kurulmalıdır,

7 — Jandarma, İsviçre ve Belçikalı uzmanlar tarafından yeniden organize edilmelidir,

8 — Bu vilayetlere İsviçreli ve Belçikalı valiler tayin edilmelidir,

9 — Sadrazamlık nezdinde eşit sayıda müslüman ve hiristiyandan müteşekkil bir heyet kurulmalı ve dört Balkan devletinin elçileri bu heyeti kontrol etmeli.

(18 Ekim 1912, S. 36, Vesika No. 47, Lord Granville'den Sir A. Nicholson'a):

... Bu toplantıda Rus elçisi ile aramda şiddetli bir tartışma geçti. Ruslar, İngiltereyi İstanbul'u ve Boğazları istemekle suçladılar, ben bunu şiddetle reddettim...

İSTANBULU PAYLAŞMA KAVGASI

(28 Ekim 1912, S. 55, Vesika No. 70, Sir E. Grey'den Sir E. Goschen'e):

...Sanıyorum ki, Balkan devletleri, Türklere karşı büyük bir zafer kazanacaklardır. Ancak bunun aksi olursa, herşey korkunç bir hal alır. Balkan devletleri İstanbulu bile zaptedebilirler, fakat biz buna müsaade edemeyiz. İstanbul, bütün Avrupa devletlerine aittir.

(28 Ekim 1912, S. 58, Vesika No. 72, Sir H. Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e):

...Nüfusu 4 milyon olan Bulgaristan 434 bin kişilik bir ordu hazırladı. Sırp ve Yunanlılar da buna yakın birer ordu hazırladılar. Bu orduların başarısı hâlinde Avrupayı ciddi meseleler beklemektedir...

(30 Ekim 1912, S. 66, Vesika No. 79, Sir R. Paget'ten Sir E. Grey'e):

...Türk Ordusu, Balkan kuvvetleri karşısında dayanamıyacak kadar zayıftır. Kumanova'da 30 bin Türk, karşısında ise 80 bin hiristiyan askeri vardır.

(1 Kasım 1912, S. 75, Vesika No. 92, Sir E. Grey'den Kont Benckendorff'a):

...Sofyadan aldığım habere göre, Bulgarlar ilerlemeye devam ediyorlar. Türklere, Çatalca hattında bile kendilerini toplama imkânı verilmedi. M. Poincaré, büyük devletlerin müdahelesini istiyor.

(2 Kasım 1912, S. 79, Vesika No. 98, Sir G. Buchanan'dan Sir E. Grey'e):

...M. Sazanof (Rus Dışişleri Bakanı), İstanbulun mutlaka Türklerde kalmasını, aksi halde Ruslara geçmesi gerektiğini ve eğer herhangi bir devlet İsbula girmeye kalkarsa, Rusların derhal müdahele edeceğini bildirdi. Ruslar, Bulgaristana da İstanbula yürüyüşü durdurmaları için nota verdiler. İstanbula diğer devletlerle birlikte donanma yollayacaklar. Ruslar, Bulgarlar'a, İstanbulu işgale kalkışırlarsa bunun çok kısa süreceğini açıkça anlatıyorlar.

SULTAN BURSAYA KAÇMAK İSTİYOR

(4 Kasım 1912, S. 93, Vesika No. 120, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e) :

... Buagarlar, Çatalca'da hiçbir mukavemetle karşılaşmadılar. Nâzım Paşa'nın ordusu bozuldu ve kendisi esir oldu. Sultan ve hükümeti Bursa'ya kaçmak istiyor. Bu durumda İstanbul'da binlerce kayıkçı ve softa, aşağı tabakadan insanlar camilerde ve mezarlıklarda toplanıyorlar. **Zira Bulgar Kralı, «Hilâl» ile «Haç» arasında harp ilân etti. Bulgarlar bütün şehri yakabilir, Türkler de bütün hiristiyanları kesebilir.** Pera'daki büyükelçilikleri ve hiristiyanları korumak için, şehirdeki askerlere emir verildi. Avusturya ve Almanya, Boğazların Milletlerarası olmasını istiyorlar. Tam bir anarşi havası var...

(5 Kasım 1912, S. 100, Vesika No. 131, Sir Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e «Gizli ve özeldir» kaydıyla) :

... Balkan galipleri aşağıdaki

bildiriyi yayınladılar:

1 — Balkan devletlerinin galibiyeti sâyesinde, Türklerin Avrupadaki hâkimiyetleri sona ermiştir.

2 — Daha sonra gönderilecek bir telgraf, sınırları gösterecektir.

3 — Balkan devletleri buraya derhal sulh ve sükûn getirecekler ve ilerleme yolunu kendi menfaatlerine göre açacaklardır.

4 — Dört hükümet, teferruatı aralarında görüşeceklerdir.

(5 Kasım 1912, S. 96, Vesika No. 124, Sir G. Buchanan'dan Sir E. Grey'e):

... Türkiye, kendisini tamamen Avrupalı devletlerin eline bırakmalıdır. Avrupadaki bütün topraklarından vazgeçmeli Bulgarlara Yeşilköyden ilerisini alacakları bildirilmelidir.

(5 Kasım 1912, S. 101, Vesika No. 132, Sir H. Bax-Ironside'den Sir E. Grey'e «Gizli ve özeldir» kaydıyla):

... Türklere Avrupada İstanbul'dan başka hiç bir yer bırakılmamalıdır. Boğazlar hakkında karar, ancak üçlü anlaşmaya göre verilebilir. Bu konuda bazı güçlükler artaya çıkmaktadır. Manastır ve Selânik'i hem Yunanlılar, hem de Sırplar istemektedir. Küçük bir Arnavutluk meydana getirilecektir.

(7 Kasım 1912, S. 111, Vesika No. 147, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Türk Hariciye Nazırı, beş büyük devletin elçilerine müracaat ederek aşağıdaki beyanatta bulundu:

Türk Hükümeti, Çatalca hattını sonuna kadar savunmaya karar verdi. Zaferi ümit ediyoruz. Fakat aksi de olabilir. Bu takdirde Bulgar orduları şehrin kapılarına dayanabilir ve Bulgar Kralı, daha önce ilân ettiği gibi, muzaffer ordularının başında şehre girebilir Bulgar Kralı, bu harbin bir «Haçlı Seferi» olduğunu ilân etti. Bulgarlar yolları üstündeki müslümanları öldürüyorlar. İstanbul şehri, hilâfetin merkezidir. 630 bin müslüman ve 350 bin hiristiyanı barındırmaktadır. Hükümet, bütün azınlıkları korumaya azimlidir. Fakat Bulgarlar şehre girdikleri takdirde, durumun ne olacağı bilinemez. Sultan ve Veliaht sarayda kalacaklardır. Ve gerekirse vezirlerinin başında öleceklerdir. Avrupayı nihaî durumdan haberdar ettik. Şayet Avrupa, Bulgar ordularını durduramazsa, durum çok vahim olabilir.

Ek: Türklerin Çatalca hattını savunabileceklerine kimse inanmıyor.

(11 Kasım 1912, S. 133, Vesika No. 176, Sir R. Poget'ten Sir E. Grey'e):

... Avusturyanın istekleri:

1 — Arnavutluktaki Sırplar çekilmelidir. Sırbistan, Arnavutluğun hiç bir kısmını talep edemez.

2 — Avusturya ve İtalya da dahil, bütün devletler, ellerini Arnavutluktan çekmelidir.

3 — Sırbistan, Arnavutluğu yönetemez. Bu, ilerde büyük karışıklıklara sebep olur.

4 — Sırbistan, Rusların etkisinde kalarak, Adriyatikte bir liman istiyor. Bu, Avusturya için tehlikelidir.

5 — Harp sırasında Avusturya, Sırbistan'a tam bir dostluk gösterdi. Şimdi bu hareketleri, İmparatorluğumuzun çıkarlarına aykırıdır.

6 — Sırbistan'ın Adriyatikte bir limana ihtiyacı yoktur. Fakat isterlerse Selânik'i ya da Ege'de başka bir limanı alabilirler.

Bu isteklere Sırbistanın cevabı:

1 — Sırbistan, Türkiye ile savaş halindedir. Arnavutlukta işgal ettiği her yeri muhafaza edecektir.

2 — Türkler, Avrupadan atılmıştır. Avusturya ve İtalya'nın Arnavutluk hakkında söylediği sözlerin hiç bir değeri yoktur.

3 — Arnavutlar kendi kendilerini yönetmeye muktedir değillerdir. Bu sebeple, Avusturya'nın etkisinde kalıp Sırbistan'a karşı harekete geçmemeleri için, biz onları yöneteceğiz.

4 — Sırbistan Rusların etkisi altında değildir. Sırbistan çok hayat ve para kaybetmiştir ve onun meyvalarını toplamak ister.

(17 Kasım 1912, S. 167, Vesika No. 221, Sir E Grey'den Sir F. Bertie'ye):

... Poincaré'nin Ege adaları konusunda İtalyanlara söylediği fikri beğenmedim. Bu adaları ele geçiren herkes, Boğazları kontrol edebilir...

(22 Kasım 1912, S. 190, Vesika No. 256, Sir F. Cartwright'ten Sir A. Nicholson'a):

... Son birkaç yıl içinde düşünülmesi bile imkânsız olağanüstü şeyler gördük. Jön Türk Ordusunun çöküşü, Çin ihtilâli ve Manchu Krallığının ortadan kalkışı... Bütün bunlardan sonra, Rusya'da olan olaylar insana basit geliyor. Balkan Birliğinin amacı, Türk İmparatorluğunu Avrupadan atmaktı. Bu birlik, yapıcı olmaktan çok, yıkıcıdır. Türk Ordusu ise gitgide daha fazla çökmektedir. Balkan Devletleri, Türk askerî prestijini sıfıra indirmekle, Alman askerî prestijine de darbe indirdiler.

(26 Kasım 1912, S. 209, Vesika No. 286, Sir Nicholson'dan Sir H. Bax-Ironside'e):

... Öyle sanıyorum ki, Bulgarlar, Çatalca hattını geçip İstanbul'a varamıyacaklar. Bulgarlar, son neferine kadar savaş meydanındadır. Türkler bir hafta öncesine kadar ümitsiz ve teslim olmaktan memnun olacak bir durumdayken kendilerini topladılar, yeni bir cesaret kazandılar. Times gazetesinde dün çıkan doküman lar, son derece aptalca ve tehlikelidir. Beni korkutan diğer bir nokta da, Avrupadaki merkezî devletlerin Türklere destek olması ihtimalidir. Böyle bir destekle, Türkler, müttefiklerin şartlarını kabul etmiyebilirler.

EGE ADALARI KAVGASI

(S. 210, Vesika No. 287, Mr. Fitzmaurice'in muhtırası):

... Doğru yada yanlış olarak İngiliz taraftarı olarak tanınan Kâmil Paşa, Sadrâzam oluyor. Fakat o mevkide uzun süre kalacağını sanmıyorum. Türkler Yeşilköy Anlaşmasında muvaffak olurlarsa, arkasından bir Berlin Anlaşması isteyebilirler. Şeyhülislâmı ziyarete gittim. Hasta olduğu için beni kabul etmedi, yerine damadı Cemil Paşa tarafından kabul edildim. Son askerî felâket yüzünden müthiş bir sinirlilik içinde olduğu belliydi. Mısır ve Hindistan durumunu hatırlatarak, İngiltere'den yardım istedi. Ben kendisine, böyle anlarda gerçeklere göğüs germek gerektiğini, ne İngiltere ve ne de başka bir devletin Türkiye'ye yardım edemiyeceğini bildirdim. Ayrıca, Türklerin Yunanlılara yaptıkları boykotu ve bütün saçma hareketleri durdurmalarını tavsiye ettim. Türklerin artık gururdan vazgeçip Avrupa ile pazarlığa girmesini ve komşusu olan Balkan devletleri lehine birçok fedakârlık yapmaları gerektiğini, bu bölgede büyük kuvvetin artık Balkan devletleri olduğunu söyledim. İki gün sonra görüştüğüm kayınpederi Cemaleddin Efendiye bu son krizlerin Araplar, Kürtler ve Ermeniler üstünde de kışkırtıcı etkiler yarattığını söyledim.

MÜTAREKE: OCAK 1913

(9 Aralık 1912, S. 268, Vesika No. 362, Sir F. Eliot'tan Sir E. Grey'e):

... M. Venizelos'a, müttefiklerin, Türkiye'nin parçalanmasında bir anlaşmaya varıp varmadıklarını sordum. Söylentilere göre, Bulgarlar Edirne'den vazgeçeceklermiş. O zaman Selânik, çok önemli bir mesele hâline gelecek. M. Venizelos, Bulgarlardan son derece kuşkulanıyor.

(11 Aralık 1912, S. 273, Vesika No. 369, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Türk Hükümeti, gerçekleri kabul edip Balkan komşuları ile daha sağlam anlaşmalar yapıyor. İşittiğime göre, Edirne ve Kırklareli Türklerde kalacak, buna karşılık Bulgarlar Rodop, Nevrokop ve Cuma bölgelerini alacaklar. Sırbistan ise, Sancak ve Kosova bölgelerini elde edecek. Buna karşılık Selânik, Manastır ve bunlara bağlı bölgeler bir Avrupalı veya Mısırlı prensin idaresinde kalacak. Yunanistanın nerelerini alacağı, bu anlaşmada gösterilmemiş.

(13 Aralık 1912, S. 285, Vesika No. 382, Sir E. Grey'den Sir R. Rodd'a):

... İtalyan Elçisi, Ege adalarının bizim tarafımızdan Yunanistana verilmek istendiğini bildiğini ve fakat Balkan meselesi halledilene kadar adaların Sultanın idaresinde kalmasının daha iyi olacağını, sonra — tıpkı Girit'te olduğu gibi — Yunanlıların adaları Türklerden alabileceklerini söyledi.

(18 Aralık 1912, S. 295, Vesika No. 394, Sir E. Grey'den Sir F. Cartwright'e):

... Bugün Büyükelçiler Dışişleri Bakanlığında toplandılar. Arnavutluk ve Sırbistan hudutları konuşulduktan sonra, söz Ege adalarına geldi. Rus Büyükelçisi, hükümetinin Limni, Bozcaada, İmroz ve Semadirek adalarının mutlaka Türklerde kalmasını istediğini söyledi. Ben, «Ya Yunanlılar adaları ilhak ederse ne olur» dedim. O zaman oradaki Türk askerleri Türk bayrağını korurlar cevabını verdi. Ya Türkler, Rum olan ada halkına ateş açarlarsa ne olur, dedim. Hükümetime danışmadan bir şey söyleyemem, dedi. Fransız Büyükelçisi ise, «Adaların Yunanlılara gitmesine razıyız. Rusya'nın sözünü ettiği dört ada da tarafsız hale getirilebilir» dedi. Rus Büyükelçisi buna razı olmıyacaklarını bildirdi.

(6 Ocak 1913, S. 356, Vesika No. 454, Sir Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Londra'daki Osmanlı Büyükelçisinin getirdiği rapor, kabinede konuşulmaktadır. Bu raporda, siz, Rusya ve Fransanın Edirneyi Bulgaristana vermek niyetinde olduğunu söylüyorsunuz. Ve Dedeağaçta tarafsız bir bölge meydana getirilerek Bulgarlara kolay geçiş sağlanmalıdır diyorsunuz. Türk Elçisi, adaları belki elde tutabilecekleri kanaatinde. Türkler hâlâ acı gerçekleri göremiyorlar. Ve hâlâ pazarlık etme amacındalar. Genç subaylar ise, Çatalcadan hücuma geçmek ve ordunun şerefini kurtaracak bir zafer elde etmek istiyorlar.

(8 Ocak 1913, S. 376, Vesika No. 471, Sir E. Grey'den Sir E. Lowther'e):

... Tevfik Paşa ile Reşit Paşa, Cambon'u ziyaret ettiler. Türklerin Edirne'yi terketmiyecekleri konusunda uzun bir konuşma yaptılar. Bu, yeni bir harp demektir. Türkler buna hazır mı? Sanıyorum ki Türkler böyle bir harbe hazır...

(11 Ocak 1913, S. 395, Vesika No. 495, Sir E. Grey'den Sir G Lowther'e):

... Türk Büyükelçisi Reşit Paşa ile konuştum. Türklerin, İstanbul'u kurtarmak için Edirne'den vazgeçmeleri gerektiğini, harp olursa Türklerin ellerinde kalan herşeyi kaybedeceklerini söyledim. Bütün lâflarım boşa gitti. Reşit Paşa, Türk delegelerinin konferansı terkedeceğini bildirdi.

(13 Ocak 1913, S. 397, Vesika No. 498, Sir F. Cartwright'ten Sir E. Grey'e):

... Rusların İstanbul ve Ermenistan meselelerinde tarafsızlıklarını terkedecekleri söylentileri var. Böyle bir durumla karşılaşılırsa, Avusturya da kendi menfaatleri için derhal harekete geçecektir...

(20 Ocak 1913, S. 428, Vesika No. 532, Sir E. Grey'den Sir G. Lowther'e):

... Sulh konferansındaki Reşit ve Nizamî Paşalar beni ziyarete geldiler. Onlara bütün devletlerin, Türklerin Edirne ve Ege adalarını terketmesini istediğini söyledim. Buna karşılık Türkler bazı maddî menfaatler elde edeceklerdir. Kendilerine tavsiye olarak Edirne'yi mutlaka bırakmalarını, adaların ise Türkiye için hiç bir değeri olmadığını söyledim. Delegelerin bende bıraktıkları intiba, diğer devlet temsilcilerinin onlar hakkında söyledikleri doğru olduğu yolundadır.

(22 Ocak 1913, S. 435, Vesika No. 542, Sir E. Grey'den Sir E. Goschen'e):

... Alman Büyükelçisinin bana gönderdiği Herr Bassermann'ın Rusya, Fransa ve İngiltereye gönderdiği ve Önasyanın Suriye, Arabistan, Ermenistan bölgelerinin menfaat sahalarına bölünmesi hakkındaki rapor üzerinde görüştük. Ben böyle bir raporun mevcut olmadığını, sadece İtalyanların Önasyadaki Türk dominyonları konusunda yeni garantiler istediğini söyledim.

(23 Ocak 1913, S. 438, Vesika No. 544. Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e):

... Türk Hükümeti bugün toplandı. Adalar ve Edirne konusunda büyük devletlerin isteklerine uygun kararlar aldılar. Ben etkimi en iyi yolda kullanıyorum.

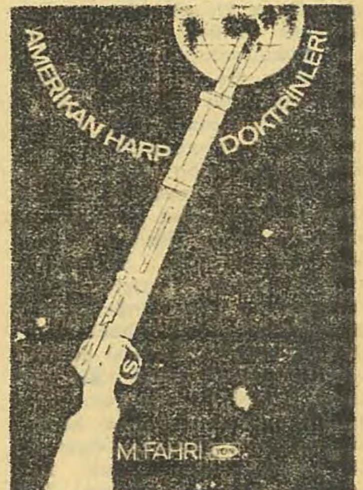
İYİ ORDU, KÖTÜ POLİTİKA!

(28 Ocak 1943, S. 457, Vesika No. 571'e ek, İngiliz Askerî Ateşesi General Tyrrell'den Sir G. Lowther'e):

... Mahmut Şevket Paşayı ziyaret ettim. Kendisini her zaman iş yapılacak bir adam olarak görürüm. Ayni zamanda Harbiye Nâzırlığını da uhdesinde tutacağını bana bildirdi. Üç dört yüz bin kişilik bir orduyu Edirnede topluyor. Bu kadar büyük bir Türk Ordusu, bu civarda hazır olursa, diğer orduları rahatça mağlup edebilir. Mahmut Şevket Paşanın Nâzım Paşadan daha çok muvaffak olacağını sanmıyorum. Daha sonra İzzet paşayı gördüm.

Bana şerefini daha fazla la lekelemeden emekli olmak istediğini söyledi. Kendisine «Çatalca hattındaki ordunun durumu kötü mü» diye sordum. «Hayır, çok iyi bir ordumuz var. Ama kötü politika yüzünden hiç bir şey yapamıyoruz» dedi.

Gelecek Sayıda
İKİNCİ BALKAN HARBİ

Tartışma

Geçiş Döneminde Türk Sineması

Ayşe Şasa

«Türk sineması halkın düşüncelerine, zevklerine, heyecanlarına açılan bir penceredir Halka yaklaşmak, halkı tanımak isteyen aydınlar için geniş bir hazinedir.»
Halit Refiğ («Batılaşma ve Halk Sineması Kavramları Üzerine» Yön - 20.1.1967).

İçinde bulunduğumuz geçiş döneminde, ilerici aydınların öncülüğünü yaptıkları Ulusal Bağımsızlık ilkesinin içerdiği zorunlu aşamalar, bir «uyutulmuş halk» sorununun her zamankinden daha gerçekçi ve disiplinli biçimde ele alınmasını gerekli kılıyor. Öyle olduğu halde, ileri bir anlam taşıyacak bir «Ulusal Sinema» kuramının geliştirilmesinde gerekli araştırmaları, sosyal yapının ve halk yaşantısının tâ temelindeki bir takım tarihsel ve çağdaş özelliklerin incelenmesine dayandırmak isteyen bir takım sinemacılar, «çıkarcılık» la suçlanıyor. Halk evreninin özünü o sık sık «arı» biçimlere indirgenerek ters biçimlerde idealleştirmek istenen, ya da yozlaşmış ve gelişmeden yoksun bir karışım sayılarak tezatlarına sırt çevrilen zengin özü, tarihsel ve toplumbilimsel araştırmaların verilerine dayanarak inceleme çabasına, olagelen Türk sinemasının bu konuda sağladığı malzemeyi inceleyerek katılanlar, gericiliğin savunucusu durumuna düşürülmek isteniyor. Bizce, Halit Refiğ'in olagelen Türk sineması konusunda öne sürdüğü görüşler, bir övgü, ya da bir yergi niteliğinden çok bir araştırma değeri taşıyor.

Siyasal uyanışın henüz eşiğinde olan, sınıfsal gerçeğini bilinçlendirmek konusunda henüz ileri anlamda bir gerçekçiliği tam olgunlaştıramamış olan bir halka, aydın bilincindeki özgürlük özleminin en tikel simgeleri, ya da akademik bir sanat anlayışının en biçimci eğilimleriyle sinema yapılması gerekliliğine inanlar var. Yaşıyan mitoslariyle hiç bir zaman yeterince ilgilenilmemiş, ilgilenildiyse bile çoğunluk «arı» bulunulmayarak sırt çevrilmiş çağdaş Türk halkının, başka halkların, klâsik ve modern anlamlarda «arı» sayılan, ya da aydın terminolojisinde oldukça akademik ve kişisel anlamlar taşıyan bir modern mitos anlayışı ile köklü yakınlıklar kurabileceği savını, bir çeşit mutlak gibi öne sürebilenler var. Şu, ya da bu halkın sinemasına, şu, ya da bu sinemayı zenginleştiren tekniğe, kaçınılmaz bir evrimin mutlak bir aşaması gözüyle bakanlardan, şu ya da bu sinemacının kendi toplumsal, kültürel ve kişisel kaynaklarına dayanarak gerçekleştirdiği yapıtları Türk sinemacısının ikide birde kafasına kakılacak putlar sananlardan, tümüyle usanıldı. Böylesi putperestlikler gitgide daha yıkıcı ve zararlı biçimlerde gelişiyor. Örneğin, kendi sinemasında, kendi güldürü kahramanlarını —hem de oldukça «arı» sayılabilecek tutarlıklar taşıyan kahramanlar bunlar— çoktan temellendirilmiş bir halkın sinemasına hâlâ bir Chaplin kişiliğinden —belli sosyal kültürel birikimlerin köklü ve karmaşık bütünselliğinden doğmuş o «basit» görünen güldürü tekniğinden— iki satırla söz etmenin koca bir halk sineması sorununa ışık tutmak anlamına gelebileceğini sananlar var. Ve git gide «tehditli» tonlar kazanıyor bu «söz etmeler». Halkımızın, eski sosyal yapının ve geleneksel kültürün kalıntısı olan Doğulu değerlerle, altyapı evriminin belli özelliklerinden ötürü köklü ve yaratıcı biçimlerde özümleyemediği Batılı değerler arasındaki, zaman zaman umutsuzca çırpınışları, kimseyi pek ilgilendirmiyor olacak ki, ilerici dünya görüşünü Egzistansiyalist öğretinin olanaklarıyla biçinlendirmiş bir takım aydınlarımız, kendi sınıfları, ya da Batı kültürü ile olan aydınca hesaplaşmalarının, Batı burjuvazisinin yaşantı ve öğretilerini daha çok işporta malı tüketim eşyalarının, ya da yönetici katların «alafranga» lığının aracılığıyla tanımış bir halkın bilinçlenme süresinde yararlı olabileceğini sanıyorlar. Kapitalist olmayan yoldan kalkınacak bir Türkiye'de, halk yaratıcılığının aşamaları bir Egzistansiyalist öğretinin tutarlığından hangi ölçüde zenginlik kazanır, bilemeyiz. Kesin olan, bugünkü Türk halkının, o biraz da halktan ve toplumdan kopmuşluğun yalnızlığından temellenen aydınca bunalımlarımıza, o biraz da bencilliğimiz ve vicdan azabımız olan otobiyografik türden inceliklerin pek çoğuna fazlaca yakınlık duymayacağı.

Bizce, insan gerçeğini «evrensel» yapan zorunlukların kuralı bizde çoğunluk aşırı mekanik anlayışlarla yorumlanıyor. Bu, özellikle sanat sorunlarında göreceli değerlendirmeler gereken birçok estetik ölçünün yanlış mutlaklarla incelenmesine yol açıyor. Bizce, her toplumun ve her halkın güzellik değerleri, her şeyden önce kendi süreçleri içinde değerlendirilmeli.

Bizde, bir «montaj» sözcüğünü «kurgu» diye Türkçeleştirmekte sonsuz bir arıtma kolaylığı sağlıyanların pek çoğu, ne yazık ki sık sık sözünü ettikleri bir yığın yerli ve yabancı arı-sanat geleneğinin, Türk sinemasının sömürücü ve yozlaşmış sayılan geleneklerini arıtmakla taşıdıkları kuramsal ya da pratik değerleri ortaya koymakta aynı rahatlığı bulamıyorlar. Bu yüzden, bir takım Türk sinemacılarının, henüz eşiğinde bulundukları bir «Halk Sineması» araştırmasını daha baştan «çıkarcılık» diye harcayıverenler, şöylesi tehditlerin garantisine sığınabiliyorlar:

> **(Bunlar) halk sözcüğünün kutsallığına sığınarak devrimci çevrelerin desteğini kazanmak istiyorlar. Hiç bir halk sanatı kuramında böylesi bir açıkgözlüğe rastlanmamıştır. Ne Vilar'ın «Halk Tiyatrosu» nda, ne de Lorca'nın «Baracca» sında, ne Batı ülkelerinde ve ne de Doğuda. Halk kavramını bunca sorumsuz kullananlar, 1917'den sonra Sovyet Rusya'da gerçekleştirilen Halk Sineması Kuramını, İtalyan Yenigerçekçilik akımını, Amerikan komedisini, Türk halk sanatçılarını (Yunus Emre'yi, Âşık Veysel'i, el sanatlarının büyük geleneğini) doğru yorumlayanların, aydınlar arasında çoğunlukta olduğunu bilmek zorundadırlar. («Ellinci Yıla Önsöz» - Yeni Sinema - Sayı 3. 1966).**

Bize göre, yabancı ulusların halk sanatı geleneklerini doğru yorumlayanların varlığı, bu yorumların kendi kültürümüz içinde yaratıcı değerlere dönüştürülmesi konusunda bugünedek hiçbir garanti sağlamamıştır. Tam tersine, gelişmiş burjuva toplumunda yapılan halk sanatıyla sosyalist ülkede devrim gerçekleştirmiş halka yapılan sanatın oldukça farklı özellikleri bizde sık sık birbirine karıştırılmış ve bunlardan geçiş dönemindeki toplumumuza oldukça ters düşen yorumlar yapılmıştır. Böylesi «yorum»'ların yararlı olabilmesi için herşeyden önce farklı aşama çizgisi olan türlerin farklı sosyal süreçler içindeki yerini iyice saptamak şarttır. Sosyal süreç ve türlerin aşaması yönünden artık çağdaş sayılamıyacak yerli halk sanatlarının da, çağdaş halk yaratıcılığını ve yaşantısı içindeki anlamlarıyla bunları halktan çok farklı biçimlerde değerlendirebilen aydın zümre yaşantısındaki anlamları oldukça değişiktir. Bizde geleneksel halk sanatlarının pek çoğu, hızlı çağdaşlaşma sancıları ve kozmopolit etkiler yüzünden eski arılıklarını yitirmekte, dahası, yozlaşmış saydığımız yeni biçimlere dönüşmektedirler. Çağdaş olsun olmasın, yerli olsun olmasın, her şeyi «arı» gelenekler açısından değerlendirmekteki inadımız bizi çağdaş Türk halkının yaşama biçimleri ve beğenileri konusunda da sık sık yanılgılara sürüklemektedir. Bizce, içinde bulunduğumuz geçiş döneminde, Türk halkının, birçok yönden canlılığını yitirmiş görünen yaratıcılığı bir çağdaşlaşma sancısı içinde beliren yeni tezatların halk bilincinin belli bir aşamasında yeterince sağlam bireşimlere yol açamayışı, geleneksel ve yeni değerler arasındaki bocalamaların yansıması olan bileşmemiş ikilikler ve sakat karışımlar, bütün bunların belirtisi olan o arı saymadığımız biçimler, hiç bir kısırlık belirtisi değildir. Bütün bunlar, halkımızın bilinçlenme süreci içinde taze hesaplaşmalara ve yepyeni değerlere dönüşecek tezatların birikimidir. Geçiş dönemindeki ilerici halk sanatının görevi, edilginleştirilmiş halk yaratıcılığının kendi kendini aşmasına destek olmaktır. İlerici halk sanatı araştırmasında, hazır sanat kalıplarından çok bilimsel araştırmaya dayanmanın zorunluğu da buradadır.

Bizim klâsik Doğulu ya da klâsik Batılı ölçülere göre yozlaşmış saydığımız birçok popüler değerler «törel ve estetik» çoğunluk, halkın içinde yaşadığı, ve halkın içinde varolan bir özün, aydına oldukça yabancı gelen bir evrenin temelindeki tezat ve ikiliklerin en sağlam anahtarı olabiliyor. Halkın, kendi ölçülerimize göre tutarsız bulduğumuz şu ya da bu alışkanlığını, kendi tutarlı estetik anlayışımızla değiştirmeye girişmezden önce, o alışkanlığın, halk duyuşu, halk beğenisi, halk töresi ve yaşantısı içindeki tutarlı (ya da tutarsız) yerini gözden geçirmek zorundayız. Aksi halde, bir alışkanlığı değiştirmek yerine, o alışkanlığın en güçlü direnişiyle karşılaşmak, onun tamamen dışına düşmek, ya da yeni bir tutarsızlık yaratmak tehlikesi vardır.

İçinde bulunduğumuz geçiş döneminde, kendi halkının çok uzağında söylediği bağımsızlık, ilericilik ya da özgürlük türküleriyle Türk sinemasının ne «ulusal» ne de «uluslararası» anlamda büyük bir onur kazanamıyacağı kanısındayız. İlerici bir sinemanın araştırması aydın ve sinemacı arasında köklü işbirliği gerektiren bir iştir. Böylesi bir işbirliğini daha baştan köstekleme eğiliminde olanlar kesin bir sorumluluk yüklenmektedirler.

Son zamanlarda, elli küsur yıllık geçmişi olan bir sinemanın eleştirisini ve yeni bir kuramın basamağını şöylesi genellemelere dayandırmanın modası yaygınlaştı:

«Kurulması gereken sinema elbette Ulusal bir sinemadır, halkımızın derin özelliklerini yansıtan bir sinemadır; Ama hiç bir zaman «Alaturka» bir sinema değil». («Ellinci Yıla Önsöz» Yeni Sinema.)

Alaturka sözcüğü, hiç bir sinema anlayışını belirtmeye yetmiyeceği için hiç bir sinema anlayışının reddi de sayılmaz. Bu halkımızın beğenilerinden doğan bir standardın reddi ise, biz o standardın, kendi içinden aşılmasını sağlayan çok çeşitli niteliklerle dolu olduğuna inanıyoruz. Koca bir geleneği, hiç bir bilimsel incelemeye girişmeden bir kalem darbesiyle ortadan kaldırabileceklerini, ya da «ıslah» edebileceklerini sananların yolları açık olsun. Yalnız, hiç bir şeyin reddi olmıyan böylesi eleştiriler, hiç bir evrime ışık tutmuş sayılmazlar.

Eleştirinin böylesini yaygınlaştıran bir takım peşin yargılar ve yanlış ölçülerle daha etraflıca hesaplaşmak istiyoruz. Bizce, bir düzeni aşmak, herşeyden önce yaratıcı eleştiriyle mümkündür. El sanatlarının büyük geleneğinden söz etmezden önce, Türk sinemasının «küçük» geleneğiyle daha doğru hesaplaşmanın yararlığını ve gerekliğini bellemek zorundayız.

GELECEK YAZI
ULUSAL SİNEMA KAVRAMI VE ULUSLARARASI SİNEMA AKIMLARI

Şarkıcı Joan Baez ve CIA!

Joan Baez, Türkiye'de Vietnam savaşı dolayısiyle vergilerini ödemeyi reddetmesiyle tanınan ünlü bir barışçı halk şarkıcısıdır.

Amerikalı şarkıcı, Japonya'da televizyonla yayılan bir konser vermiştir. Ne var ki CIA şarkıcının sözlerini Japonca'ya çeviren Ichiro Takasaki'yi satın alarak, Japon halkının Joan Baez'in barışçı sözlerini duymasını engellemiştir. Takasaki, Amerika'daki işleri bozulur, korkusuyla, CIA'nın yanlış tercüme yapması teklifini kabul etmiştir.

Olay, CIA'nın nelerle uğraşmaya muktedir olduğunu göstermesi bakımından ilgi çekicidir.

Joan Baez, «Vergilerimi ödemeyi reddediyorum, çünkü Vietnam savaşının finansmanında param bulunsun istemiyorum» demiştir. CIA direktifi ile hareket eden tercüman bunu «ABD'de vergiler çok yüksektir» diye çevirmiştir.

Şarkıcı, İkinci Dünya savaşında atom bombalarına hedef seçilen Nagasaki ve Hiroşima'dan söz etmiştir. Tercüman, Amerikan aleyhtarı çağrışımlar yapabilir endişesiyle, bu şehirlerin isimlerini atlamıştır.

CIA, Joan Baez'in atom bombasından söz etmesini de tehlikeli bulmuştur. Tercüman, atom bombası sözünü de duymazlıktan gelmiştir.

Olay, Japon basınında öfke ve şaşkınlık yaratmıştır. Fakat CIA'nın cür'etini ve korkunç dar kafalılığını göstermesi bakımından müthiş bir örnektir.

AZİZ NESİN'İN KONFERANSI

Türk Edebiyatçılar Birliğinin Beyoğlundaki yeni lokalinde 16 Mart 1967 Cuma günü saat 18'de ünlü mizahçımız Aziz Nesin, Nasrettin Hoca konusunda bir konferans verecektir.

Güngör Dilmen'e Beş Soru...

Leylâ Erbil

1. Biliyorsun bir kaç yıldır oyun yazarlarımız birdenbire köye, köylüye eğilir oldular. Sen Kurban'ı nasıl bir gereksinmeyle kaleme aldın? Yönelişinde toplumcu bir tavrın var mıydı?

1. Ben köylü kentli diye bir ayrım yapmıyorum. Bir yerde insan bulunursa yeter bana. Kurban'ı yazarken toplumcu bir tavrım var tabiî: hem toplumcu hem bireyci tavrım var.

2. Oyununun konusu Karacaörende geçiyor, bu, gerçekte de öyle mi? Orada yaşadın aralarında bulundun mu?

2. Hayır gerçekte Karacaörende böyle bir olay geçmiş değil, ama başka yerlerde Anadolunun başka köylerinde buna benzer şeyler olmuş. Olmuş ve olmaktadır da. Ben Atinadayken orada böyle bir olay geçti; bir kadın çocuklarını öldürdü kıskançlık yüzünden. Dünyanın heryerinde buna benzer olaylar geçmektedir, hervakit.

3. Oyununu sevdim: Dili -en çok dili- kuruluşunu, biçimini, her yanıyla tiyatroyu çok iyi bildiğin açıkça görülüyor. Ama tıyatro bilgisinin dışında bir kaç nokta gene de usuma yatmadı benim. Zehrayı bizim köylü kadın tipimizden çok uzak buldum. Onun yaşayageldiği koşullardan geçmiş bir köylü kadıncağız, genç de olsa, öyle Gülriz Sururi denli ince-güzel kalamaz. (Burada Sururi'nin üstün bir oyun çıkardığına işaret edeyim, hele ağız yeteneklerini çok başarılı kullanıyor). Ama güzelliği, alımı, yürüyüşü yadırgatıcı, doğallıktan kaçma kaygısından mı geliyor bu?

İkinci nokta da şu: Zehranın cinnet getirmesi söz konusu olmadığına göre gösterdiğin nedenler yüzünden iki çocuğuna ve kendisine kıyması yeterli görünmüyor bana. Yapar mı bunu?

3. Doğallıktan kaçmak diye bir kaygım var, teferruattan kaçmak dram dışı olan tüm ögeleri oyundan atmak, ama Zehra öyle güzel olmayabilirdi de. İkinci noktaya gelince: Zehra kabul etmeyen bir kadın. Sevgisi öc alma duygusuna dönüşüyor. Sadece kocasını öldürmesi öcünü almasına yetmiyor, acı çektirmek istiyor ve çocuklarına ve kendisine kıyarak büyültüyor öcünü. Olur bu, yapar bunu.

4. Bundan önceki oyunlarına da bakarak —Midasın Kulaklarının mitolojiden gelişi denli— Kurbanın da Medeia'dan çıktığı şüphesi uyandı bende. Sanki bir Türk Medeia'sı yazayım diye oturmuşun masa başına. Böylece Anadolu sorununa da başka ülkelerden, örneğin Yunan'dan varılır, çözüm getirilir demiş oluyorsun, toplumcu bir tavrın olduğunu kabul ettiğin için soruyorum, sence bu olası mı?

4. Medeia'dan esinlendim. Bunu yazdım da Tiyatro dergisine, ama bu, sandığınca ona benzesin diye Kurban'ı yazdığımı göstermez. Kurban bizim sorunumuz: bütün malzemesi bizim: gelin taşı, kuma müessesesi, sorunları yerlidir. Ben bu oyunu yüzde yüz yerli kabul ediyorum. Medeia bir Türk köyünde de geçebilir diyorum. Sadece köyde de geçmez de kentte geçer; kuma, metres olur. Bizim sorunlarımıza başka ülkelerden de aydınlık getirilebilir tabiî, insanlık evrenseldir.

5. Oyununun serüveni nasıl?

5. Kurban'ı Devlet Tiyatrosuna göndermiştim. Çok uzun zaman beklettikten sonra yanıtladılar ve Devlet Tiyatrosunda oynanacak nitelikte olmadığını bildirdiler.

— Onların aradığı nitelikte neymiş ki?

— Bilmiyorum: Devlet Tiyatrosu Edebî Kurulu okudukları oyunları geri çevirirken neden göstermekte zorunlu saymıyor kendisini, biz de niteliğimizin ne olduğunu anlıyamıyoruz. Bunun ergeç değişmesi bir oyuna neye göre değer verildiğinin belirtilmesi gerek.

Attilâ İlhan'ın defteri

«ONUNCU KURBAN»

3 MART, CUMA

Fellini'nin sineması, objektifini **La Strada**'da olduğu gibi iki üç kişilik bir çevreyi ancak alabilecek kadar daraltsa da, **La Dolçe Vita**'da olduğu gibi bütün kesimleriyle toplumu kucaklayabilecek kadar genişletse de, yatay tutulmuş bir toplumsallık içinde insancıl (beşerî) olarak kalır. Usta rejisörün, artık **Kalfa, Musil** ve benzerî yardımlardan mı, yoksa savaştan beri yabancılaşma sorununu ön plâna geçiren varoluşçulardan mı benimsediğini iyice kestiremediğim adlandırma, belirli bir durumu ışıklandırma çabası, bence üstünde en çok durulacak yanı: Teknik bakımdan olduğu kadar toplumsal bakım dan da gittikçe karmaşık çağdaş toplumun koşulları; ister birey, ister toplum halinde alınsın, insanları aşmaktadır Dar parmaklıklı bir çeşit demir kafes meydana getiriyor sanki bu koşullar, içinde yaşamak zorunda olanların yüreklerini ve yaşama ufuklarını daraltıyor, giderek, kendi kendilerinden, yâni insan olmanın ilk ve temel özelliklerinden ikinci ve yanlış bir insan tabiatına kaymalarına sebep oluyor.

Gerçekte bu «teşhis» önemli bir gerçeği yansıtıyor: Teknokrat ve kapitalist endüstri uygarlığı, tüketim mistiği ve konfor gereksinmeleri içersinde insanlığa yakışmayan bir şiddet, bir duygusuzluk, bir örgütlenme sıtmasına tutulmuştur: Para, konforun ve tüketim olanaklarının bu sihirli anahtarı, birey için tek ülkü; şiddet ve örgütlenme ise bu ülküyü elde edebilmek için geçerli rationel araçlar! Düzenin varlığını koruyan kuralları bozmamak şartıyla, zengine ve yoksula, ılık ve sığ yeryüzü cennetinin kapıları ardına kadar açık!... Bilmem **Duverger**'nin son yazılarında Batı Avrupa'yı işçisi, köylüsü ve burjuvasıyla yavan bir konfor «rehaveti» ne kaymış olmakla suçladığını bilir misiniz? Son kitabı «Halksız Demokrasi» de ayni görüşü aşağı yukarı özetledikten sonra, bu **conformisme** eyiliminin hem Amerikan kaynaklı olduğuna, hem de öteki ülkelere Batı Avrupa'yı kapadığına dikkati çekmiş. Dışardan bakılırsa herkesin işiyle gücüyle uğraştığı, çoluğunu çocuğunu yetiştirdiğini özgür bir düzen bu, bir buz dolabı, otomobil, apartman katı, resimli roman, televizyon ve gece kulübü demokrasisi! Ama ya içten bakılırsa...

İşte o zaman -hayır, **Fellini**'nin değil, ondan besbelli esinlenmiş- **Elio Petri**'nin **«Onuncu Kurban»** filmi. Belki seyredegeldiği yavanlıklar beynini iyice yıkadığından, belki bizim toplumumuzda Batı tipi bir tüketim kapitalizmi gerçek boyutlarıyla henüz gerçekleşemediğinden, seyirci - Marcello Mastroianni ve Ursula Andress gibi iki yıldız da olsa - filmi yadırgadı: Mırıldananlar da, esneyenler de oldu, yarıda bırakıp çıkanlar da. Oysa **Elio Petri**, yarı **Fellini** verilerinden yarı **Science Fiction** geleneklerinden yararlanarak (Galiba biraz da Bond'gillerin etkisi var) acı bir taşlama filmi yapmış. «Onuncu Kurban» üstün bir yapıt sayılamaz belki, ama çağdaş Batılı topluma ustalıkla tutulmuş bir dev aynası. Her şeyi aşırı derecede büyüterek gösteriyor, fakat gösteriyor.

Onu karalayanların çoğu belki de içinde kendi kendilerini görüyorlar. Kimbilir?!

★

PAROLA : "FAŞİZME DUR!"

6 Mart Pazartesi

Okuyanlarınız çoktur sanırım, **Refik Erduran Milliyet**'teki köşesinde gerçekten ilginç, derli toplu ve adamakıllı uyarıcı yazılar yazıyor. Son yılların hummalı havasında fıkra özelliklerini yitirip makale, hattâ başmakale olmaya yozlaşan bir yazı türünü, özünü pekâlâ koruyarak asıl boyutlarına yerleştirmek gibi bir de ustalığı var ki pek beğeniyorum.

Bir kaç gün oldu, emperyalizmin ulusal sınırlarımız içinde yeni tip bir faşizm olarak somutlaşmak istemesine karşı geç kalmasın, tez davransın diye İnönü'yü uyarıyordu. Haklı bir uyarma; durum her geçen gün biraz daha kötüleşiyor, çember her geçen gün biraz daha daralıyor. Emperyalizme ve onunla işbirliği eden faşizme kim direnecek? Geçen sefer olduğu gibi bu sefer de elbet Kuva-yı Milliye, yani ulusal güçler. Bu güçlere kimin baş olması yakışık alır? Eski ve şanlı bir kuva-yı milliyecinin, İsmet Paşa'nın!

Yalnız, iş bununla bitmez ki! Anayasa'nın tanıdığı özgürlükleri yasa çıkarıp sakatlamak isteyenlere, yasama hakkının gerçek sahibi ulusun, başka bir deyişle seçmen kütlesinin hoşnutsuzluğu da duyurulmalı. Basının, bazı parti ve kuruluşların tek tek çıkışları, bildirileri ve protestoları, ancak, ulusal bir imza toplama kampanyasıyla yurt çapında desteklenirse etkili olur. Başı kim çeker bilmiyorum, zaten ister üniversiteler, ister sendikacılar, istek meslek kuruluşları, ya da parti yöneticileri çeksin, bu o kadar da önemli değil; önemli olan yüzlerce, binlerce, yüzbinlerce seçmenin, kendi adına çıkarılmak istenen şu sözüm yabana özgürlükleri koruma yasasını, Cumhurbaşkanına, Meclis ve Senato Başkanlarına, muhalefet liderlerine imzasıyla yazarak protesto etmesi. Seçmenlik ve vatandaşlık hakkını kullanması, Faşizme dur demesi.

İlk imzayı ben işte burada veriyorum.

★

İNSAN SESİ

7 MART SALI

O sabah, Karşıyaka iskelesinde vapur beklerken beni görmüş; farkında değilim, deniz kenarında kara batakları mı ne seyrediyorum; vapurda birden yanıma gelince şaşırdım:

«— Vay ağabey!» dedim.

Dillere destan alınganlığıyla: «— .... Attilâ beni gördüyse niye görmezlikten gelsin diye düşündüm» dedi.

Pasaport iskelesine kadar, bir yolculuk boyu görüşmüştük. Bu dediğim, şöyle böyle, bir buçuk yıllık bir hikâye. O gün bugün Cahit Irgat'ı görmedim. Yeditepe'de bir şiirine rastlayınca yeni yetişenlerin toplumcu ozan Cahit Irgat'ı handiyse hiç tanımadıkları aklıma geldi takıldı. «Çirkin» eleştirmecilerimizse oyuncu Cahit Irgat'ın kişiliğiyle ozan Cahit Irgat'ı adamakıllı birbirine karıştırmış, birincisi yüzünden ikincisini küçümsemeyi elinin tersiyle şöyle kenara itmeyi marifet sanmıştır. Oysa belirli bir önemi vardır bu ozanın, öyle geçiştirilemez: Garip'çi anlayışın imgeyi (image) ve edebî sanatları yadsıyan tutumuyla, inadına imgeci toplumsal şiir tutumunu, kendine göre yoğun ve başarılı bir bileşimde (**synthese**) kaynaştırmış; kısa kısa, fakat yüksek yoğunluğu nedeninden iyice vurucu şiirler yazmıştır:

Dağlarda insan sesi var
Şehirde insan sesi
Rüzgâr değil insan sesi
Dünyamızda dolaşan.

Bu yanından alınırsa Garip şiirinin en başarılı ozanı da sayılabilir, öyle ya, Orhan Veli'lerin sıra sıra yanılmalardan sonra şiirlerini getirmek istedikleri aşamaya, o, adeta **esthetique** bir önseziyle ilk şiirlerinden başlayarak yerleşmiş; hem savaş şiirlerinde hem şehir şiirlerinde, zengin sıçramalarla toplumsal çilenin ve emeğin ağrılı şarkısına yükselebilmiştir:

Arzusuyla göç etmedi
Kelepçeli götürdüler
Geceyarısı
Ay vururdu odasına
Bir daha görünmedi.

«Bu Şehrin Çocukları» nda, **«Rüzgârlarım Konuşuyor»** da, **«Ortalık»** da, bu kitapları dün gece yaptığım gibi ne zaman karıştıracak olsam, içime tığ gibi saplanan yürekli, sorulu, kavgalı şiirler bulmuşumdur:

Kalbimizin ortasında güvercin
Güvercinin kursağında bir kurşun
Kefenimiz arşın arsın
Parasıyla peşin peşin

İşin acısı, Türk şiir okuyucusu şöyle bir sokağa çıksa, Vietnam şiirini, **Mao-Çe-Tung'u, Yevtuçenko** ya da **Apollinaire**'i kitap kitap bulabilir de, gerçekten toplumcu bir çok Türk ozanının, bu arada Cahit Irgat'ın kitaplarını ha deyince bulamaz: Ya bitmiş, yeniden basılmamışlardır, ya ilgi görmüyor diye dağıtılmamışlardır, ya da kaldırım kitapçılarında bitirmişlerdir kahırlı ömürlerini.

Şöyle bıçak gibi iki mısra ile bütün bir toplumsal uğraşın büyük ağrısını yansıttıkları için mi acaba:

Ötme vapur gelemem
Dört duvarla sarılmışım.

AFRİKALI İLERİCİLERİN ÖZELEŞTİRİSİ

Geçenlerde Kahire'de, içlerinde marksistler de bulunan ve 22 Afrika ülkesinden gelmiş devrimcilerin katıldığı bir kollokyum yapıldı. Toplantıda, daha çok Afrikadaki milliyetçi ve devrimci hareketlerin zayıf tarafları üzerinde duruldu. Bu önemli toplantıda ileri sürülen görüşlerin bir özetini okuyucularımıza duyurmayı yararlı bulduk..

Toplantıda **El Talia** gazetesinin yöneticisi Mısırlı Lûtfi El Holi, yeni sömürgeciliğin ince metodları üzerinde durdu: Klâsik sömürgecilikten farklı olarak, yeni sömürgecilik yerli burjuvazinin çıkarlarına karşı değildir. Afrika burjuvazisi ile sâdece işbirliği yapmaya değil, karşı - devrimci güç olarak onu kuvvetlendirmeye hazırdır. Yalnız şu şartla ki, bütün ekonomik kalkınma, yeni sömürgeciler tarafından tamamen kontrol edilsin ve sınırlandırılsın. Sanayileşmeye, özellikle gerçek bir bağımsızlık ve gerçek bir kalkınmanın temeli olan ağır sanayie yönelinmesin. Millî devrim, sosyal özünden boşaltılsın ve sosyalist perspektiflerden yoksun bırakılsın. Bu ölçüler içinde, yeni sömürgeci, kalkınmayı desteklemektedir.

Yeni sömürgeci, henüz millî burjuvaziye sahip bulunmayan Afrika ülkelerinde, bu sınıfı yaratmak için teferruatlı bir plân hazırlamıştır. Başvurulan metodlardan biri, bir bürokrasinin kurulmasıdır. Bu yeni sınıfın temsilcileri, devlet teşkilâtında, eski sömürgecilerin yerini almaktadır. Başvurulan ikinci metod, yerli burjuvazi ile işbirliği hâlinde, özellikle ticaret ve imalât sanayii alanında yabancı tekellere bağlı teşebbüsler yaratmak için hibe ve kredi verilmesidir. Şüphesiz, böyle davranan emperyalizm, altın yumurtlayan tavuğu öldürmektedir. Afrika ülkelerinden milyonlarca lira kâr transfer ederek, yerli burjuvazinin gelişmesini frenlemektedir.

Yeni sömürgeci sızmanın başka bir biçimi, kültürel yardımdır. Amerikan Barış Gönüllüsü, Fransız ve Hollandalı İlerleme Partizanları, Manevî Silâhlanma Ajanları v.b. gibi.

Din, ilerici milliyetçiliğin ve vatanseverliğin panzehiri olarak kullanılmakta ve yeni söbürgecinin cephaneliğinde şeref mevkiini işgal etmektedir.

Afrika'da hükûmet darbelerinin birbirini kovalamasında, darbelerin başlıca tertipçisi olmasa bile, yeni sömürgeciliğin rolü büyüktür. Darbeler, her ülkeye ait özel şartlar içinde vuku bulmuştur. Bazı milletlerde, meselâ, Gana'da, yeni sömürgecinin ilk işi, kapitalist olmayan gelişme denemesine son verilmesi, öteki ülkelere yayılmasının önlenmesi ve kaybedilen ekonomik mevkilerin yeniden kazanılmasıdır. Başka durumlarda, meselâ yeni sömürgeciliğin tam kontrolu altında bulunan ülkelerde, itaatkâr fakat eskimiş ve yıpranmış kişilerin tasfiyesi söz konusudur. Yeni sömürgeci, bu eskimiş kişileri halkın başından atacağı ve hareketin emperyalist imtiyazları da tehlikeye koyacak radikal bir karakter kazanacağı korkusuyla, kendisi daha önce davranarak, iş başından uzaklaştırmaktadır.

ASKERÎ DARBELER VE HALK

Kollokyumda üzerinde endişeyle durulan en önemli konulardan biri, hükûmet darbeleri karşısında halkın tepkisinin çok zayıf kalmasıydı. Gericiler, hiç bir yerde, az çok örgütlenmiş bir mukavemetle karşılaşmamışlardır. **Bu, millî kurtuluş hareketi yönetimindeki ciddî bir yetersizliğin ve belli bir demagojiden uzak kalamayan liderlerin, kendilerini olduklarından fazla görmelerinin belirtisidir.**

Halk kütleleri, kısa bir süre hayat seviyelerinin, eski efendilerinin seviyesine çıkacağına inanmışlardı. Hayal kırıklığı gecikmemiştir. Birçok ülkede, yalnız bürokrasinin hayat seviyesi yükselmiş ve bu bürokrasi, darbecilerin kesin desteği olmuştur. Devrimci ve ilerici yöneticilere gelince, kendilerini halktan tecrit etmişlerdir ve halk tarafından gittikçe daha az desteklenmişlerdir. Böylece, her türlü maceraya kapıyı açık bırakmışlardır. Kütleleri örgütlemekte acz gösteren ilerici rejimler yöneticilerinin hatalarını ve zayıf taraflarını istismar ederek, darbeciler, başarıyı garantilemişlerdir.

Lûtfi El Holi, şu itirafta bulunmuştur: «Samimiyetle kabul etmeliyiz ki, bizim devrimci partilerin bazıları, hâlâ devrimci entellektüel kulüplere benzemektedirler. Oralarda insan, kendi nutukları ve tartışmaları ile mest olmaktadır. Teorik konularda, örgütsel yapı, devrimci örgütlenmenin öteki yönleri, demokratik merkeziyetçilik, kollektif yönetim, alt kademelerin üst kademelere bağımsızlığı v.b. gibi meselelerde nutuklar atılmaktadır. Ama, kendi toplumlarının özgül şartlarını da gözönünde tutarak, üyelerini kütleyle kaynaştırmak için yeterli çaba gösterilmemektedir. Böylece, gerçek araştırılınca yüzeyde muazzam bir devrimci binaya rastlanmaktadır. Ama binanın içi boştur, kuruluş etkin değildir, kütlelerden tecrit olunmuştur ve bina ilk zorlamada yıkılmaktadır».

Öyle anlaşılmaktadır ki, Afrika ülkeleri için mütecanis bir devrimci partinin yaratılması, hayatî bir meseledir. Toplantıya katılanların büyük çoğunluğu, emekçilerin ve entelligentsia'nın en devrimci, en başarılı ve en faal temsilcilerini bir araya getirecek öncü bir partinin kurulmasını istemişlerdir. Onlara göre, bu parti, ekonomik bağımsızlık ve sosyal ilerleme mücadelesini yönetecek durumda olmalıdır.

Sudan Birliği (Mali) temsilcileri ise, devrimci mücadelenin ve yeni sosyalist toplumun inşasının, bir kütle partisi tarafından yönetilebileceğini ileri sürmüşlerdir. Partinin bir sınıf temeli olmayacaktır, esas itibariyle, millî ve vatanperver bütün güçlere yaslanacaktır. Mali temsilcileri, Marksizm - Leninizme dayandığını iddia ettikleri kendi partilerini buna örnek olarak göstermektedirler.

NUKRUMAH NEDEN DEVRİLDİ?

Emperyalizm, karşı taarruzunda, gericiliğin aracı olan askerî çevreleri memnuniyetle kullanmaktadır. Ama bu, bütün Afrika ülkelerinde silâhlı kuvvetlerin karşı - devrim hizmetinde oldukları anlamına gelmemektedir. Bu ülkelerde ordunun özellikleri vardır. Birçok halde, kast gelenekleri yoktur. Ordu, klan ve aşiret ilişkileriyle, halka sıkı sıkıya bağlıdır. Tropikal Afrika'da sınıf farklılaşmasının zayıflığı, ordunun sınıfsal görevini, çok karışık bir hâle getirmektedir. Kıt'adaki millî devrim hareketi o kadar güçlüdür ki, devrimci siyasî fikirler, asker ve subay çevrelere nüfuz etmektedir.

Bununla beraber, Kahire toplantısına katılan Afrikalılar, şunu söylemişlerdir: Emperyalistler, bağımsızlıklarına kavuşan ülkelerin ordularına el koymak için ellerinden geleni yapmışlardır. Genç Afrika ülkeleri, silâhlı kuvvetlerinin belli temsilcileri ile sağlam bağlar kurmak için, askerî yardımcılardan, özel misyonlardan ve uzmanlardan yararlanmışlardır. Evvelce sömürgecilerin hizmetinde olan, sömürge harplerine katılan ve emperyalist ülkelerin askerî klikleri ile bağlantıları bulunan unsurlardan, emperyalistler faydalanmışlardır.

Birçok Afrikalı subay, Batı ülkelerinde yetiştirilmiştir. Gana subaylarının yüzde 20'si. İngiliz askerî kolejlerinden mezundur. 1961 yılına kadar Gana Ordusunda en yüksek mevkilerde İngiliz subayları bulunmaktaydı. Gerici darbenin liderleri. bu İngiliz subaylarının yetiştirdiği kişilerdi. 1964'te Afrika'da 3 bin Fransız askerî uzman ve eğitmeni vardı. 1500 Afrikalı, Fransız askerî okullarında yetişmişti. İngilizlerin ise 600 askerî uzmanı bulunmaktaydı.

Bu sebeple. kollokyuma katılan ilericiler. meseleye özel bir önem vermek gerektiğini kabul ettiler. Silâhlı kuvvetler üzerindeki. gerici unsurların faaliyetlerinin büyük dikkatle izlenmesini ileri sürdüler. Gerçekten halka ait orduların kurulması için her çabanın harcanması hususunda birleştiler. Tartışmalarda. silâhlı kuvvetlerin. ülkenin politik hayatına entegre edilmesi için büyük bir ideolojik yönelme çalışması yapılan Birleşik Arap Cumhuriyeti örnek gösterildi. Afrika'da ilk kez. Birleşik Arap Cumhuriyetinde askerî yetiştirme programları içine politik ve ideolojik konular. önemli dersler olarak alınmıştır. Birleşik Arap Cumhuriyetinde, askerler, oy hakkına sahiptirler, işçi ve köylü sınıflariyle birlikte, devrimci güçler blokunun ayrılmaz kısmını teşkil etmektedirler

Birlik! Bu söz. Kahire Toplantısında sık sık işitilmiştir. Birlik meselesi. birçok yönden ele alınmıştır. Önce, dünya devrimci süreciyle Afrika devrimci güçlerinin bağlantısı üzerinde durulmuştur. Afrikalı ilericiler. Kıt'adaki devrimi. dünya devrimci sürecinin ayrılmaz parçası saymaktadırlar.

Birlik meselesinin ikinci yönü. Kıt'adaki bütün ilerici milliyetçi güçlerin bağlantısıdır. Afrika devriminin objektif gerçeği ve onun niteliği —millî ve sosyal kurtuluş—. bağımsızlık için savaşan güçlerin birliğini zorunlu kılmaktadır. Her Afrika ülkesinin. bütün imkânlarını seferber etmesi hayatî bir zorunluluktur. Ama Kıt'anın öteki taraflarındaki kurtuluş hareketlerinden tecrit olunmamak ve onlara askerî, maddî ve manevî destek getirmek de önemlidir.

Yeni sömürgeci ve emperyalist güçler, Kıt'ada faaliyet gösterdikçe bütün Afrika ülkelerinin bağımsızlığının tehlikede olduğu açıktır.

Toplantıda, hatipler, her ülkenin içindeki ilerici güçlerin birliğini sağlamlaştırmaya kararlı olduklarını söylemişlerdir. Afrika devriminin. bugünkü aşamasında, bu. önemli bir faktördür.

Sosyalizm yolu, güllerle döşeli değildir. Ama sosyalizm, Afrika kıtasının karşı karşıya bulunduğu ekonomik ve sosyal meseleleri çözme yollarını getirmektedir. Halkların temel çıkarlarını ve özlemlerini karşılamaktadır.

Afrika'nın sosyalizme doğru ilerlemesini engelleyen üç düşman vardır:

— Emperyalizm ve yeni sömürgecilik.

— Emperyalizme bağlı gerici güçler.

— Kıt'a ülkelerinin geriliği, tarım ve sanayi alanındaki gelişmenin düşük seviyesi, sefalet ve kitlelerin cehaleti.

Bu düşmanları yenerek engelleri aşmak, Afrika devriminin temel amacıdır.